

**‘N ONDERSOEK NA DIE EMOSIONELE BEHOEFTE EN PROBLEME VAN DIE
SEKSUEEL MISBRUIKTE ADOLESENT WAT BETROKKE IS BY DIE
HOFSISTEEM**

deur

**Tesis ingedien ter gedeeltelike voldoening aan die vereistes vir die graad Magister in
Maatskaplike Werk aan die Universiteit van Stellenbosch**

STUDIELEIER: S. GREEN

Maart 2009

VOORGESKREWE VERKLARING

Deur hierdie tesis elektronies in te dien, verklaar ek dat die geheel van die werk hierin vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die outeursregeienaar daarvan is (behalwe tot die mate uitdruklik anders aangedui) en dat ek dit nie vantevore, in die geheel of gedeeltelik, ter verkryging van enige kwalifikasie aangebied het nie.

Oktober 2008

Kopiereg © 2009 Universiteit van Stellenbosch

Alle regte voorbehou

DANKBETUIGINGS

My opregte dank aan die volgende persone wat my in die loop van hierdie studie bygestaan het.

- Professor Sulina Green, onder wie se leiding ek hierdie studie kon voltooi. Dankie vir die raad en sinvolle terugvoer.
- Kollegas wat by CMR Assessering en Terapie Eenheid werksaam is. Dankie vir die aanmoediging en inspirasie.
- Dr Elsa Nel vir die professionele taalversorging en moeite in die verband.
- Die personeel en kinders van Tutela, Plek van Veiligheid wat hulle fasiliteite beskikbaar gestel het vir die uitvoering van die ondersoek asook hul hulp en insette met die betrokke kinders.
- My vriendinne en suster wat my ondersteun het en hul aanmoediging. Dankie vir julle vriendskap.
- My ouers, wat my in alles bygestaan het en 'n lewe leef van hoop en volharding.
- My Hemelse Vader, wat engele op my pad gestuur het.

OPSOMMING

Hierdie navorsing konsentreer op die ontwikkeling van riglyne vir die maatskaplike werker wat werk met die seksueel misbruikte adolessent, wat by die hofsisteem betrokke is.

Die navorsing is gerig volgens die kwantitatief-beskrywende ontwerp. In die eerste gedeelte van die ondersoek (Hoofstuk 2, 3 & 4) is daar gefokus op die probleem analisering en data insameling waardeur 'n teoretiese onderbou vir die ontwikkeling van riglyne geskep is. Adolessensie as ontwikkelingsfase is bespreek en daar is aangetoon hoe hierdie inligting as vertrekpunt kan dien tydens die stel van riglyne vir die maatskaplike werker wat die kind moet voorberei vir die hofsisteem. Verskillende vorme asook die gevolge van seksuele misbruik is bespreek. Die regstelsel en getuienislewering waarby die adolessent betrokke is, is aangedui asook die prosesse en probleemareas in die regstelsel is geïdentifiseer.

Die tweede gedeelte van die ondersoek (Hoofstuk 5 & 6) hou verband met die uitvoering van die vooronderzoek en die resultate van die empiriese ondersoek word aangebied (vraelys is aan twintig respondente beskikbaar gestel). Die fokus is op die identifisering van behoeftes en probleme van die seksueel misbruikte adolessent. Die studie word afgesluit met gevolgtrekkings en aanbevelings. Ten slotte is daar aanbevelings aan die maatskaplike werker en hofsisteem gestel wat met die seksueel misbruikte kinders werk om hulle te ondersteun in effektiewe dienslewering.

Sleutelterme:

Seksuele misbruik

Trauma

Adolessent

Oortreder

SUMMARY

This research concentrates on the development of guidelines for the social worker who works with the sexual abused adolescent that is involved in the court.

The research was executed according to the quantitative descriptive design. The first part (Chapter 2, 3 & 4) focus on the problem analysis and information gathering linked to the development of a theoretical stage for the develop of guidelines. Adolescence as developmental stage is discussed and suggestions are made as to how this information can be used by the social worker during the preparation of the child that is involved in the court. Different forms and consequences of sexual abuse are discussed. The law system and testimony are discussed as well as the process and problems that occur in the law system.

The second part of the research (Chapter 5 & 6) is related to conducting of a pilot study and the results of the empirical research are presented (A questionnaire was handed to twenty respondents). The focus is on the problems and needs of the sexually abused adolescent. The study concludes with conclusions and recommendations. Recommendations for the social worker as well as the court system that work on a daily basis with sexually abused children have been outlined. These recommendations can be used as a support for effective service delivery.

Key words:

Sexual abuse

Trauma

Adolescent

Perpetrator

INHOUDSOPGAWE

Bladsy

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 INLEIDING	1
1.2 MOTIVERING VIR DIE STUDIE	1
1.3 PROBLEEMSTELLING	3
1.4 DOELSTELLINGS EN DOELWITTE	5
1.4.1 Doelstelling	5
1.4.2 Doelwitte	5
1.5 NAVORSINGSBENADERING	5
1.5.1 SOORT NAVORSING	6
1.6 NAVORSINGSONTWERP	6
1.7 NAVORSINGSPROSEDURE	7
1.8 VOORONDERSOEK	7
1.8.1 Literatuurstudie	8
1.8.2 Konsultering met kundiges	8
1.8.3 Oorsigtelike beeld van die uitvoerbaarheid van die ondersoek	9
1.9 OMSKRYWING VAN UNIVERSUM, AFBAKENING VAN STEEKPROEF EN WYSE VAN STEEKPROEFNEMING	10
1.9.1 Universum	10
1.9.2 Steekproef	10
1.9.3 Data insameling en verwerking	11
1.9.4 Etiese kwessies	11
1.10 BEPERKINGE EN LEEMTES IN DIE ONDERSOEK	12
1.11 DEFINISIES VAN HOOFKONSEPTE	13
1.11.1 Seksuele misbruik	13
1.11.2 Trauma	14
1.11.3 Oortreder	14
1.11.4 Adolessent	15
1.12 INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG	15

HOOFSTUK 2

DIE AARD EN DIE GEVOLGE VAN SEKSUELE MISBRUIK VAN KINDERS

2.1 INLEIDING	17
2.2 OMSKRYWING VAN SEKSUELE MISBRUIK	17
2.3 VORME VAN SEKSUELE MISBRUIK	18
2.3.1 Geen-kontak seksuele misbruik	18
2.3.2 Seksuele kontak misbruik	19
2.3.2.1 Seksuele penetrasie	20
2.3.2.2 Seksuele eksploitasie	21
2.4 SIMPTOME VAN SEKSUELE MISBRUIK	21
2.5 IMPAK VAN SEKSUELE MISBRUIK OP DIE KIND	23
2.5.1 Seksuele misbruik as trauma	24
2.6 GEVOLGE VAN SEKSUELE MISBRUIK	26
2.6.1 Korttermyn gevolge	27
2.6.1.1 Emosionele gevolge	27
2.6.2 Langtermyn gevolge	28
2.7 SAMEVATTING	33

HOOFSTUK 3

ADOLESENSIE AS ONTWIKKELINGSFASE

3.1 INLEIDING	35
3.2 OMSKRYWING VAN ADOLESENSIE	35
3.3 DIE BASIESE BEHOEFTE VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE ADOLESENT	36
3.4 KOGNITIEWE ONTWIKKELING	38
3.4.1 Aard van kognitiewe ontwikkeling	38
3.4.2 Denkwyses van die seksueel misbruikte adolessent	39
3.4.3 Die effek van seksuele misbruik op die kind se kognitiewe ontwikkeling	40
3.5 FISIESE EN SEKSUELE ONTWIKKELING	40
3.5.1 Psigiese effek van liggaamlike ontwikkeling op die adolessent	41
3.5.1.1 Liggaamsverandering	41
3.5.2 Die effek van seksuele misbruik op die kind se fisiese en seksuele ontwikkeling	42
3.6 PSIOGOSOSIALE ONTWIKKELING	43
3.6.1 Selfkonsep	43
3.6.2 Identiteitsvorming	43
3.7 SOSIALE ONTWIKKELING	45
3.8 EMOSIONELE ONTWIKKELING	46
3.8.1 Aard en problematiek van emosionele ontwikkeling	46
3.8.2 Die invloed van emosionele ontwikkeling op die selfbeeld van die adolessent	47
3.8.3 Die effek van seksuele misbruik op die adolessent se emosionele ontwikkeling	47
3.9 SAMEVATTING	48

HOOFSTUK 4

DIE REGSTELSEL EN DIE GETUIENISLEWERING VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE ADOLESSENT

4.1 INLEIDING	50
4.2 OMSKRYWING VAN REGSTERME	50
4.3 REGSASPEKTE RAKENDE SEKSUELE MISBRUIK VAN KINDERS	50
4.3.1 Verpligte bekendmaking van mishandeling van kinders	52
4.3.1.1 Wet op Maatskaplike werk (Wet 74 an 1983)	52
4.3.1.2 Wet op Seksuele Misdrywe (Wet 14 van 1957)	53
4.3.1.3 Wet op Kriminele Procedure (Wet 51 van 1977)	55
4.3.1.4 Die Konstitusie van Suid-Afrika	56
4.4 DIE REGSPROSES	57
4.4.1 Dinamiek van hofverrigtinge	57
4.4.1.1 Voorverhoor	57
4.4.1.2 Verhoor	58
4.4.1.3 Post – verhoor	58
4.5 FAKTORE IN DIE REGSPROSES WAT DIE KWALITEIT VAN GETUIENIS KAN BEINVLOED	59
4.5.1 Die kind as getuie	59
4.5.2 Maatreëls vir hofverrigtinge	60
4.5.3 Getuienislewering	60
4.5.3.1 Bevoegdheid om in strafregtelike verrigting te getuig	61
4.5.3.2 Kwalifikasies vir 'n bevoegde getuie	62
4.6 PROBLEME WAT ONDERVIND KAN WORD MET DIE KIND AS GETUIE	63
4.6.1 Proses van openbaring/bekendmaking	63
4.6.2 Fantasie oor werklike gebeurtenis	63
4.6.3 Inkonsekwente weergawe van gebeure	63
4.6.4 Voorstelle deur ander persone	64
4.6.5 Vermoë om te onderskei tussen waarheid en leuens	64

4.6.6 Lei van die kind as getuiene	64
4.7 KINDERS SE PERSEPSIE VAN DIE HOF	65
4.8 PROBLEME IN DIE SUID-AFRIKAANSE KONTEKS	67
4.9 BEVINDINGE VAN VORIGE STUDIES	69
4.10 TEKORTKOMINGE IN DIE HOFSTEEEM	71
4.11 DIE VERHOOR	72
4.12 SAMEVATTING	74

HOOFSTUK 5

EMPIRIESE STUDIE

5.1 INLEIDING	75
5.2 UNIVERSUM	76
5.3 INTERPRETASIE VAN DATA INGEWIN DEUR DIE VRAELYSTE	76
5.4 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE KIND	77
5.4.1 Ouderdom van die seksueel misbruikte kind	77
5.4.2 Posisie van die seksueel misbruikte kind in die gesin	78
5.4.3 Status van die seksueel misbruikte kind	78
5.4.4 Aantal kinders in die gesin wat misbruik word	79
5.5 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE GESIN	80
5.5.1 Huwelikstaat van ouers/voog	80
5.5.2 Tipe gesin	81
5.5.3 Etniese groepering	81
5.5.4 Sosio-ekonomiese faktore	82
5.5.5 Beroep/werk van ouers	83
5.6 OMVANG VAN SEKSUELE MISBRUIK	84
5.6.1 Tipes misbruik/mishandeling	84
5.6.2 Aard van seksuele misbruik	85
5.6.3 Gereeldheid van seksuele misbruik	86
5.6.4 Tydperk van seksuele misbruik	87
5.6.5 Voorkoms van seksuele misbruik	88
5.6.6 Status van oortreder	89
5.6.7 Gedragsaanduidings van kind	90
5.6.8 Persoon aan wie die misbruik geopenbaar is	91
5.7 HOFSTEEM	92
5.7.1 Kinders wat al getuig het in die hof	93
5.7.2 Die kind se regte	94
5.7.3 Verwydering van kinders uit hul ouer/voog se sorg	95

5.7.4	Aantal kere wat die kind inligting moes weergee rondom die seksuele misbruik	96
5.7.5	Gevoelens jeens die hofsisteem op die dag van getuienislewering	97
5.7.6	Die seksueel misbruikte kind se belewenis as sy by die hof aankom asook haar gevoelens in die verband	98
5.7.7	Gevoelens tydens getuienislewering	99
5.7.8	Gevoelens jeens die teenwoordigheid van die oortreder	100
5.7.9	Persone teenwoordig tydens getuienislewering	101
5.7.10	Besluitneming van die hof	102
5.8	TERMINOLOGIE	103
5.8.1	Terminologie wat gebruik word tydens ondervraging	103
5.8.1.1	Moeilike woorde tydens ondervraging	104
5.8.1.2	Konsep woorde tydens ondervraging	105
5.8.1.3	Indiosinkratiese woorde tydens ondervraging	108
5.8.1.4	Spesifieke woorde tydens ondervraging	112
5.9	SAMEVATTING	113

HOOFSTUK 6**GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS**

6.1 INLEIDING	114
6.2 GEVOLGTREKKING	114
6.2.1 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE KIND	114
6.2.2 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE GESIN	115
6.2.3 OMVANG VAN SEKSUELE MISBRUIK	115
6.2.4 HOFISISTEEM	116
6.2.5 TERMINOLOGIE	116
6.3 AANBEVELINGS	117
6.3.1 Aanbevelings aan die hofsisteem wat seksuele misdrywe teenoor kinders aanhoor	117
6.3.2 Aanbevelings wat geïmplementeer kan word vir die maatskaplike werker wat met die seksueel misbruikte kind werk	119
6.3.3 Aanbevelings vir effektiewe dienslewering vir die maatskaplike werker wat met die seksueel misbruikte kind werk	119
6.4 SAMEVATTING	120

LYS VAN TABELLE

BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE KIND

Tabel 5.1 Ouderdom verspreiding van die seksueel misbruikte kind	77
Tabel 5.2 Posisie van die seksueel misbruikte kind in die gesin	78
Tabel 5.3 Status van die seksueel misbruikte kind	78
Tabel 5.4 Aantal kinders in die gesin wat misbruik word	79

BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE GESIN

Tabel 5.5 Huwelikstaat van die ouers/voog	80
Tabel 5.6 Tipe gesinne waaruit misbruikte kinders kom	81
Tabel 5.7 Etniese groepering van seksueel misbruikte kinders	81
Figuur 5.1 Sosio-ekonomiese status van die gesin	82
Tabel 5.8 Beroep/werk van ouers	83

OMVANG VAN SEKSUELE MISBRUIK

Figuur 5.2 Tipes misbruik / mishandeling	84
Figuur 5.3 Aard van misbruik	85
Tabel 5.9 Gereeldheid van seksuele misbruik	86
Tabel 5.10 Tydperk van seksuele misbruik	87
Figuur 5.4 Voorkoms van seksuele misbruik	88
Figuur 5.5 Status van oortreder	89
Figuur 5.6 Gedragsaanduidings van kind	90
Tabel 5.11 Persoon wat die misbruik geopenbaar het	92

HOFSTEEM

Figuur 5.7 Aantal kinders wat getuig het in hof	93
Figuur 5.8 Kennis van regte as kind	94
Tabel 5.12 Verwydering van kinders uit sorg van hul ouers/voog	95
Figuur 5.9 Storie vertelling	96
Tabel 5.13 Gevoelens wat ervaar word op die dag van getuienislewering	97

Tabel 5.14 Gevoelens en voorkoms van gebou	98
Tabel 5.15 Gevoelens jeens die teewoordigheid van die oortreder tydens getuienislewering	100
Figuur. 5.10 Persone teenwoordig tydens getuienislewering	101
Figuur 5.11 Besluitneming van die hof	102

TERMINOLOGIE

Tabel 5.16 Moelike woorde tydens ondervraging	104
Tabel 5.17 Konsep woorde tydens ondervraging	106
Tabel 5.18 Idiosinkratiese woorde tydens ondervraging	108
Tabel 5.19 Spesifieke woorde tydens ondervraging	112

BRONNELYS

BYLAE

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 INLEIDING

Uitgebreide literatuur en gevallestudies bestaan, wat daarop dui dat die kind wat seksueel misbruik is uiteindelik aan veelvuldige emosionele-, persoonlikheids- en gedragsprobleme kan lei (Verduyn & Calam in Potgieter, 1996:46-70). Die moontlike negatiewe impak wat seksuele misbruik op die kind kan hê, tesame met die probleme en behoeftes van die kind wat in die hof moet getuig, noodsaak die daarstelling van doeltreffende riglyne vir die maatskaplike werker.

In hierdie hoofstuk word die motivering vir die studie en die doel en doelwitte bespreek. Die navorsingsbenadering, soort navorsing en navorsingsontwerp geniet ook aandag. Die voorondersoek, omskrywing van die universum, steekproefafbakening en wyse van steekproefneming word toegelig. Die beperkinge en leemtes van die studie word bespreek, hoofkonsepte word gedefinieer en ten slotte word die indeling van die navorsingsverslag uiteengesit.

Om die lees van die studie te vergemaklik word deurgaans na die kind as vroulik verwys. Om dieselfde rede word daar na die maatskaplike werker as vroulik verwys.

1.2 MOTIVERING VIR DIE STUDIE

Seksuele misbruik van kinders word volgens die Suid-Afrikaanse Menseregte Kommissie (2002:6) as 'n ernstige en omvangryke maatskaplike probleem beskou. Volgens statistiek van die Kinderbeskermingseenheid van die Suid-Afrikaanse Polisie Diens (Kinderbeskermingseenheid, 1998) blyk dit dat daar sedert 1993 'n toename in die aantal aanmeldings van seksuele wandade teenoor kinders was. Seksuele misbruik van kinders kan as 'n omvangryke probleem in al die provinsies beskou word. Volgens statistiek was daar in Suid-Afrika vir die

periode Januarie 2000 tot Junie 2001, ongeveer 32 000 aanmeldings van verkragting en poging tot verkragting van kinders (Simmons, 2001).

Maatskaplike werkers is soms onseker wanneer hulle met die probleem van seksuele misbruik van kinders te make het. Een van die redes daarvoor is dat by sommige opleidingsinstansies gedurende voorgraadse opleiding beperkte aandag aan seksuele misbruik van kinders geskenk word. Die gevolg is dat maatskaplike werkers se kennisbasis rakende seksuele misbruik van kinders en intervensie beperk is (Spies, O'Neil & Collins, 1998:370-378).

Tydens die "Handle Them with Care Conference" 'n konferensie wat in Chigago plaasgevind het, is 'n opname (1999) onder altesaam 52 praktiserende maatskaplike werkers en sielkundiges gemaak is. Hieruit het geblyk dat 89% van die professionele persone minder as vyf lesings tydens hul voorgraadse opleiding aangaande seksuele misbruik van kinders gehad het. Die Suid-Afrikaanse Menseregte Kommissie (2002:6) het dit as 'n leemte uitgelig dat die opleiding van maatskaplike werkers met betrekking tot dienslewering aan slagoffers van seksuele misbruik nie genoegsaam gekoördineer of gestandaardiseer is nie.

Identifisering van probleme en behoeftes van die seksueel misbruikte kind is slegs moontlik indien die maatskaplike werker oor relevante kennis en vaardighede beskik. Ten spyte daarvan dat omvangryke inligting oor seksuele misbruik van kinders beskikbaar is, bestaan daar volgens Wieland (1997:xiii) weinig navorsing rakende tegnieke wat suksesvol aangewend kan word in die hantering en voorbereiding van die kind tydens die hofproses.

Uit die navorsing se professionele ervaringe as 'n maatskaplike werker in die privaat- en welsynsektor is waargeneem dat die seksueel misbruikte kind in hofsake moet optree sonder genoegsame ondersteuning aan die kind deur die maatskaplike werker. Die navorsing beskik oor gespesialiseerde nagraadse opleiding om die kind wat seksueel misbruik is te assesser asook terapeutiese hulp te verleen. Ondanks hierdie opleiding, ervaar die navorsing 'n leemte in vaardigheid tydens die ondersoekproses en hofprosedures waaraan die seksueel misbruikte kind blootgestel word.

Die slotsom waartoe daar gekom word, is dat 'n groot aantal kinders jaarliks seksueel misbruik word en deur die hofproses moet beweeg. Daar is egter beperkinge en leemtes in die maatskaplike werker en hofamptenare se hantering van die ondersoekproses en hofprosedures. In die lig van bogenoemde sal daar gepoog word om die behoeftes en probleme wat die seksueel misbruikte kind tydens die ondersoekproses in die hofsisteem ervaar, uit te wys.

1.3 PROBLEEMSTELLING

Wanneer daar gekyk word na die kind se ervaring van die hofproses en die hofprosedures wat gevolg word tydens 'n ondersoek na seksuele misbruik tree verskeie vrae na vore, soos vrae oor die kind se getuienis self (met spesifieke verwysing na die kennis wat die kind openbaar in verband met die regsterme), die maatskaplike werker se kennis van die hantering van kinders, die vreemdheid van die hof vir die kind en die houding en geloofwaardigheid van die kind se getuienis.

Die ondersoekproses en hantering van die kind wat seksueel misbruik is, is geen maklike taak nie. Dit stel hoë eise aan die maatskaplike werker aangesien seksueel misbruikte kinders nie 'n homogene groep is nie, maar uiteenlopende eienskappe toon.

Kinders van alle ouderdomme en vanuit alle vlakke van die samelewing word seksueel misbruik. Die simptome van seksuele misbruik verskil ook van kind tot kind. Soms is daar geen of weinig emosionele simptome of gedragsafwykings direk na seksuele misbruik by die kind aanwesig, en kan dit selfs gebeur dat die kind haar ervaring van seksuele misbruik ontken (Hunter, 1990:59).

Dit is onwaarskynlik dat 'n spesifieke ondersoekproses en hantering effektief sal wees vir alle kinders wat seksueel misbruik is. Die rede daarvoor is dat geen simptoom karakteriserend van seksuele misbruik is nie en dat elke kind se interne bewustheid verskillend geaffekteer word deur seksuele misbruik (Wieland, 1997:9; Finkelhor & Brown, 1985:14-16). Die hof bied as

sulks die dienste van tussengangers aan die kind, maar oor die algemeen word slegs 'n uur voor die hofverrigtinge met hierdie kinders gekonsulteer. Die kind moet dus in die hof getuig met beperkte kennis wat deur die 'vreemde' persoon as tussenganger oorgedra word. Angs, vrees, haat, woede, verlies aan selfvertroue, stilswye en herroeping van die traumatiese gebeurtenis is sommige van die probleme wat ervaar word tydens getuienislewering in die hof. Die taak wat aan die maatskaplike werker opgelê word met betrekking tot die ondersoekproses en hantering van die slagoffer tydens die hofproses en prosedures hou dus direk verband met die volgende vraag: “Watter tipe benadering, tegnieke en metodes sal effektief wees vir die spesifieke kind, met haar eiesoortige sosiale agtergrond, probleme en persoonlikheid?”.

Daar is 'n behoefte om meer intervensie modelle te ontwikkel ten opsigte van die hantering van kinders wat seksueel misbruik is. In die verband merk Mowbray en Bybee (in Wieland, 1997:52) op: “...more models of child treatment need to be developed and examined. Greater specification and justification of child treatment models should produce more accepted standards and should encourage precision in studies of process and outcome”. Ten einde wetenskaplik verantwoordbare intervensie aan die seksueel misbruikte kind te bied, wat ruimte laat vir individualisering, is dit nodig om die behoeftes en probleme wat die seksueel misbruikte kind met die hofsisteem ervaar te identifiseer en na aanleiding daarvan riglyne te stel.

Die leemtes in die ondersoekproses wat die maatskaplike werker uitvoer, asook die behoeftes van die seksueel misbruikte kind tydens 'n hofondersoek het bygedra tot die keuse van die onderwerp van studie.

1.4 DOELSTELLINGS EN DOELWITTE

1.4.1 Doelstelling

Die doel van hierdie studie is om riglyne vir die maatskaplike werker daar te stel om die seksueel misbruikte adolessent se behoeftes en probleme te identifiseer en te hanteer en na aan leiding daarvan die kind voor te berei vir die hofondersoek.

1.4.2 Doelwitte

Doelwitte word deur De Vos, Schurink en Strydom (1998:7) omskryf as “...The steps one has to take, one by one, realistically at grass-roots level, within a certain time-span, in order to attain the dream”. Die doelwitte wat nagestreef word, in ‘n poging om genoemde doelstelling te bereik is soos volg:

- Om die maatskaplike verskynsel van seksuele misbruik van kinders te bespreek;
- Om die effek en impak van seksuele misbruik op die kind te verduidelik;
- Om die adolessente jare as ontwikkelingsfase met spesifieke verwysing na die kind se kognitiewe, emosionele, fisiese en seksuele ontwikkeling te beskryf;
- Om die behoeftes en probleme te bespreek wat die kwaliteit van die kind se getuienis kan beïnvloed;
- Om ondersoek in te stel na die seksueel misbruikte kind se ervaring van die hofsisteem;
- Om gevolgtrekkings en aanbevelings na aanleiding van die resultate aan te bied wat as riglyne kan dien.

1.5 NAVORSINGSBENADERING

Vir doeleindes van die studie word die kwantitatiewe benadering benut. Die kwantitatiewe benadering word daardeur gekenmerk dat dit hoogs geformaliseerd is, dat die omvang van die

navorsing meer presies as tydens kwalitatiewe navorsing gekontroleer word en dat die data hoofsaaklik in terme van syfers verwerk word (De Vos et al., 1998:5). Die kwantitatiewe benadering is reeds tydens die probleemformulering benut en statistiek is aangehaal ten einde die omvangrykheid van seksuele wandade teenoor kinders aan te dui.

1.5.1 SOORT NAVORSING

De Vos et al. (1998:8) onderskei tussen basiese en toegepaste navorsing. Laasgenoemde tipe van navorsing het ten doel om oplossings vir probleme te ontwikkel en die navorsingsresultate in die praktyk te gebruik. Vir die doeleindes van die studie word die navorsing as toegepas beskou, omdat dit primêr gaan oor 'n verskynsel wat bestudeer word, kennis wat verbreed word en verkreeë data wat benut sal word om gevolgtrekkings en aanbevelings daar te stel. Primêr is die fokus om effektiewe maatskaplike dienste aan die seksueel misbruikte kind te bevorder.

1.6 NAVORSINGSONTWERP

'n Navorsingsontwerp word deur Huysamen (1993:10) beskryf as die plan waarvolgens data ingesamel word met die doel om die navorsingshipotese of navorsingsvraag op die mees ekonomiese wyse te ondersoek. Die navorsingsontwerp in hierdie studie is kwantitatief-beskrywend. Volgens De Vos et al. (1998:127) is beskrywende ontwerp oor die algemeen kwantitatief van aard, omdat vraelyste vir insameling van data gebruik word. Respondente word oor die algemeen deur middel van toevallige steekproeftrekkingsmetodes geselekteer.

Vir doeleindes van die studie word "randomized cross-sectional survey" as beskrywende ontwerp gebruik. Volgens De Vos et al. (1998:128) is die ontwerp ideaal vir ondersoeke waar bepaling en beskrywing van behoeftes beplan word met die oog op maatskaplikewerk intervensie. 'n Populasie word bepaal, waarna onderhoude en vraelyste gebruik kan word om data in te samel. Die fokus van die ondersoek is gerig op die gedrag wat die seksueel misbruikte kind vertoon, asook op die betekenis en interpretasie van die kind se ervaring as

getuie in die hof. Data is beskikbaar oor die kenmerke van die seksueel misbruikte kind, maar inligting spesifiek oor die behoeftes en probleme wat die kind in die hofsisteem ervaar, is beperk. Deur middel van die beskrywende ontwerp en meer spesifiek “randomized cross-sectional survey” beplan navorser om die kenmerke van die seksueel misbruikte kind, asook die behoeftes en probleme wat die kind in die hofsisteem ervaar, te beskryf. Tanton (in De Vos et al., 1988:46) wys daarop dat die kwantitatief-beskrywende ontwerp daarop gerig is om dit wat is op een of ander wyse noukeurig te beskryf. Hierdie omskrywing sluit goed aan by dit wat die navorser met die ondersoek beplan het.

1.7 NAVORSINGSPROSEDURE

De Vos et al. (1998:127) verwys na die kwantitatiewe-beskrywende ontwerp met spesifieke fokus op die “randomized cross-sectional survey”. Dit behels dat die behoeftes en probleme van die seksueel misbruikte adolessent in die hofsisteem beskryf sal word.

‘n Spesifieke navorsingspopulasie is geïdentifiseer. Respondente vir die ondersoek is geïdentifiseer deur die multi-professionele span by Tutela, Plek van Veiligheid. Die respondente het vooraf ‘n geskrewe toestemmingsbrief onderteken, waarin die navorser duidelik uiteen gesit het, wat die studie behels. Persoonlike vraelyste (sien Bylae) is vir die studie gebruik, wat bestaan uit twee afdelings wat die profiel van die seksueel misbruikte kind, asook die hofsisteem ondersoek.

Uit die data deur respondente verkry, is die behoeftes en probleme van die seksueel misbruikte kind in die hofsisteem bepaal en beskryf.

1.8 VOORONDERSOEK

Die navorser het genoegsame agtergrondinligting rakende ‘n spesifieke probleem nodig alvorens navorsing onderneem kan word. Tydens die voorondersoek kry die navorser die geleentheid om haarself te oriënteer ten opsigte van die beplande projek (Strydom,

1994:178). Vervolgens word die literatuurstudie, konsultering met kenners, oorsigtelike beeld van die uitvoerbaarheid van die ondersoek en toetsing van meetinstrumente bespreek.

1.8.1 Literatuurstudie

‘n Literatuurstudie is onderneem om die navorser op hoogte te bring met relevante inligting omtrent die omvang van die behoeftes en probleme van die seksueel misbruikte adolessent in die hofsisteem. Daar is gekyk na sowel plaaslike as internasionale databasisse vervat in tydskrifte, koerantartikels, boeke en elektroniese tydskrifte. Seksuele misbruik kan nie net as ‘n probleem in maatskaplike werk gesien word nie, maar ook in ander vakgebiede. Bronne is geraadpleeg uit verskillende vakdissiplines soos maatskaplike werk, sielkunde, welsynsreg, opvoedkunde en die reg.

Daar is veral na die trauma wat die kind beleef vanweë misbruik, gevolge daarvan asook die behoeftes van die kind gekyk. Alhoewel daar redelike inligting oor elke individuele onderwerp beskikbaar is, is daar wel ‘n tekort aan inligting soos die voorgestelde navorsingsprobleem aandui.

1.8.2 Konsultering met kundiges

Doelgerigte intervensie aan die kind wat seksueel misbruik is, vereis insigontwikkeling met betrekking tot die verskynsel van seksuele misbruik, struikelblokke wat tydens die getuienislewering ervaar word, tegnieke en werkswyses wat tydens die onderhoudvoering benut kan word. Ten einde hierdie doel te bereik, is die volgende kundiges geraadpleeg:

- Dr. René Potgieter, vorige direkteur van die René Potgieter (RP) kliniek en kenner op die gebied van seksuele misbruik, is genader oor die verskynsel van seksuele misbruik en die leemtes wat daar met betrekking tot dienslewering aan die slagoffers bestaan.

- Gesprekvoering is met verskeie maatskaplike werkers verbonde aan die RP Familie sentrum en CMR Assessering en Terapie Eenheid gevoer wat op 'n daaglikse basis gemoeid is met kinders wat seksueel misbruik is.
- 'n Onderhoud met Me Anita Grobbelaar (supervisor) het die navorser voorsien van moontlike kontaknommers, statistiek, asook inligting verskaf oor die prosedures by die hof.
- Me Riekie Schoeman verbonde aan Pretoria Landroskantoer as maatskaplike werker, het inligting van prosedures van die hof beskikbaar gestel. Daar is veral gekyk na die kind as getuie, asook stappe, probleme en behoeftes wat die getuienislewering kan bemoeilik.
- Me Mariaan Blattis (staatsaanklaer), Me Elsa van der Westhuizen en Sofia Schalekamp (forensiese terapeute), mnr Chester le Roux (landros), me Linda David het verwysings gegee ten opsigte van kontakpersone, bronne asook relevante navorsingsbevindinge.

1.8.3 Oorsigtelike beeld van die uitvoerbaarheid van die ondersoek

Yegeedis (in Strydom, 1994:115) verwys na “sample as a subset of individuals selected for study from among people or objects within a defined population. It is chosen to represent the population”.

Tutela, Plek van Veiligheid is vir die doel van die studie die plek waar die navorsing gedoen is. In hierdie ondersoek is die respondente kinders wat alreeds of nog deur die hofsisteem moet gaan. Respondente vir die ondersoek is geïdentifiseer deur sowel die sielkundige as die maatskaplike werker wat werksaam is by Tutela, Plek van Veiligheid. Daar is slegs Afrikaanssprekende meisies tussen 13 – 18 jaar by die ondersoek ingesluit. Aangesien die probleme en behoeftes van die misbruikte kind in die hofsisteem ondersoek word, is persoonlike vraelyste benut.

1.9 OMSKRYWING VAN UNIVERSUM, AFBAKENING VAN STEEKPROEF EN WYSE VAN STEEKPROEFNEMING

1.9.1 Universum

Universum word soos volg deur Bailey (1994:81) omskryf: “The sum total of all the units of analysis is called the population or universe: In hierdie studie kan die universum beskou word as die somtotaal van seksueel misbruikte adolessente meisies wat in Tutela, Plek van Veiligheid woon. Hierdie adolessente het reeds ‘n verklaring van die seksuele misbruik gemaak en is verwyder uit hul huidige sisteem na ‘n veilige hawe. Met die uitsondering van kinders wat aan dissosiasie lei of seksueel aggressiewe gedrag openbaar, word alle kinders by die studie ingesluit ongeag wanneer die seksuele misbruik plaasgevind het. Vir doeleindes van die studie het die universum bestaan uit vyf-en-twintig respondente waarvan almal vroulik is en tussen die ouderdomme 13-18 jaar was. Die studie tydperk het van Junie 2006 tot November 2007 geduur.

1.9.2 Steekproef

Vir die doeleindes van die studie is daar van nie-waarskynlikheidssteekproeftrekking gebruik gemaak. Meer spesifiek is ‘n doelbewuste steekproef benut omdat die elemente in die steekproef die tipiese eienskappe van die populasie verteenwoordig (De Vos et al., 1998:198). De Vos et al. (1998:198) wys daarop dat die oordeel van navorser in die samestelling van die steekproef die oorwegende rol speel.

Vir die doeleindes van die studie is vyf-en-twintig Afrikaanssprekende meisies in die ouderdomsgroep van 13 – 18 jaar geselekteer. Hierdie kinders woon in Tutela, Plek van Veiligheid, Pretoria. Seleksie van die kinders het plaasgevind deur die maatskaplike werker en sielkundige verbonde aan Tutela. Vir die doeleindes van hierdie navorsing is kinders betrek wat reeds ‘n verklaring van seksuele misbruik gemaak het en reeds deur die hofsisteem gegaan het of in die fase van voorbereiding vir die hofproses is.

1.9.3 Data insameling en verwerking

Die vraelyste het bestaan uit twee afdelings wat die profiel van die seksueel misbruikte kind uitbeeld, asook die kind se belewenis en ervaringe in die hofsisteem ondersoek. Daar is gebruik gemaak van oop- en geslote vrae, digotome asook multi-keuse vrae. Die navorser was deurentyd op die agtergrond beskikbaar waar aanmoediging deur middel van 'n paar woorde gegee is indien enige onduidelikhede of probleme sou voorkom.

Die data is deur die navorser verwerk en aangebied in hoofstuk 5 van die navorsing.

1.9.4 Etiese kwessies

Volgens Strydom (1994:24-34) moet 'n navorser aandag skenk aan sekere aspekte ten einde te verseker dat die studie aan etiese vereistes voldoen.

Aangesien die ondersoek oor 'n baie sensitiewe saak handel, is konfidensialiteit een van die grootste voorwaardes om 'n goeie vertrouensverhouding tussen die navorser en respondente te verseker, asook om betroubare resultate vir die ondersoek te verkry. Alhoewel die respondente se identiteit aan die navorser bekend is, is hul verseker dat dit anoniem in die navorsingstudie voorkom.

Geskrewe toestemming is van elke respondent verkry. Die respondent is voortdurend bewus gemaak van die doel van die studie. Indien die respondent dit verlang sou die bevindinge van die studie aan haar voorgelê word.

Yegidis (in Strydom, 1994:313) verwys na die volgende etiese aspekte waaraan die navorser onderhewig is:

- Die navorser moet haarself weerhou van enige buite invloede soos politieke of ekonomiese kwessies, aangesien dit die resultate van die studie kan beïnvloed;
- Ten alle tye oop wees vir enige gevolgtrekkings en her-interpretering van die resultate;
- Verantwoordelikheid neem vir die navorsingsmetodes asook bevindings.

Die navorser het haarself onderwerp aan al bogenoemde etiese aspekte asook die Etiese Kode van die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe.

1.10 BEPERKINGE EN LEEMTES IN DIE ONDERSOEK

Die belangrike beperkings en leemtes wat die navorser ervaar het, is die volgende:

- In Suid-Afrika bestaan daar beperkte wetenskaplike literatuur wat 'n gedetailleerde beskrywing bied rakende die ondersoekproses en intervensie aan die kind wat seksueel misbruik is. Hierdie probleem is tot 'n redelike mate oorbrug deur benutting van buitelandse literatuur.
- Die aanvanklike doel van die ondersoek was nie om slegs kinders van Tutela by die studie te betrek nie, maar ook kliënte uit die navorser se eie gevallelading. Aangesien die navorser in daardie stadium in 'n privaatpraktyk betrokke was, was haar gevallelading beperk ten opsigte van seksueel misbruikte kinders en is Tutela genader sodat die ondersoek daar uitgevoer kon word.
- 'n Beperkte getal kinders soos uiteengesit in 1.9.2 was by Tutela beskikbaar en die studie moes op drie geleenthede oor 'n tydperk van 15 maande gedoen word om sodoende vyf-en-twintig respondente by die studie in te sluit. Eventueel is net twintig respondente by die ondersoek ingesluit wat aan die kriteria voldoen het.
- Die ondersoek het aansluiting gevind by die behoeftes en probleme van die adolessent wat in Plek van Veiligheid, verkeer. Gevolglik kan die navorsingsbevindings nie veralgemeen word ten opsigte van alle kinders nie en is die bevindings hoofsaaklik van toepassing op die kind in 'n Plek van Veiligheid. Hierdie navorsing word verder

beperk tot Afrikaanssprekende adolessente meisies wat reeds 'n verklaring van seksuele misbruik gemaak het en verwyder is uit hul huidige versorgingsposisie en in 'n veilige hawe geplaas is.

1.11 DEFINISIES VAN HOOFKONSEPTE

In 'n poging om onduidelikheid oor die aard van die ondersoek te voorkom, word die volgende konsepte omskryf, naamlik: seksuele misbruik, trauma, oortreder en adolessent.

1.11.1 Seksuele misbruik

Roos (2005:12) verskaf 'n breë definisie van seksuele misbruik waar dit gaan oor die persoonlike, subjektiewe ervaring van “gebruik word”; dus die skending van 'n persoon se privaatheid en persoonlike regte. Dit impliseer dat die persoon as 'n “objek” gesien en behandel word en dat 'n mens se persoonlike grense op so 'n manier betree word dat dit haar/hom ongemaklik laat voel.

Misbruik is enige vorm van betasting, orale of genitale kontak, eksplisiete seksuele optrede van 'n volwassene of ouer persoon teenoor 'n kind of tiener (Roos, 2005:12).

Seksuele misbruik sluit enige vorm van aanraking van 'n kind se privaatdele deur 'n volwassene in met die doel om seksuele plesier te kry. Dwang van die kind om die volwassene se privaatdele aan te raak of stimuleer word ook in die definisie omvat.

Vir die doel van hierdie studie word seksuele misbruik omskryf as: “Die doelbewuste of toevallige betrokkenheid van 'n volwasse persoon by 'n kind op so 'n wyse dat die volwasse persoon seksuele stimulasie daardeur ervaar. Seksuele misbruik kan ook plaasvind tussen kinders wanneer daar aan die kriteria soos deur Ryan en Blum (1994) gestel, voldoen word.

Aktiwiteite wat as seksuele misbruik beskou word, sluit die volgende in:

Kinderpornografie of die wys van pornografiese materiaal aan die kind, geseksualiseerde gesprekvoering, spottende verwysing na die kind se genitalieë of seksuele ontwikkeling, masturbering voor die kind, voyerisme, forsering van oormatige rigiede reëls rakende kleding of aanmoediging tot onblotende kleredrag, ontkleding van die kind om hom te slaan, kinderprostitusie, bestialiteit, aanskouing van die kind om die ouer persoon op seksuele wyse te betas, intieme soene, digitale-, objek-, of penispenetrasie van die vagina of anus en oraal-genitale, genital-genitale en anaal-genitale kontak (Potgieter, 2001:17 & Hunter, 1990:8).

1.11.2 Trauma

Trauma verwys na 'n gebeurtenis of ervaring wat nie alleen stresvol is nie, maar skokkend, vreesaanjaend of oorweldigend is vir die persoon wat dit ervaar (Courtois, 1999:74). Volgens die American Psychological Association (1994:424) hoef 'n persoon nie noodwendig self aan traumatiese stressors blootgestel te word om trauma te ervaar nie. Trauma kan ook beleef word wanneer 'n persoon gedreig word, sy 'n ooggetuie is of bewus word van 'n gebeurtenis, in welke geval die gebeurtenis verband hou met dood, besering of bedreiging van fisieke integriteit.

1.11.3 Oortreder

Die persoon wat homself skuldig maak aan seksuele misbruik van 'n kind kan volgens Wayne (in Roos, 2005:87) nie noodwendig as 'n pedofiel beskryf word nie en derhalwe word die term 'oortreder' gebruik. Dieselfde uitgangspunt en benutting van die woord 'oortreder' geld vir hierdie navorsing.

1.11.4 Adollesent

Louw en Van Ede (1998:388) beskryf dat die term “adolessensie”, wat afgelei is van die Latynse werkwoord “adolescere” as die ontwikkelingsstadium tussen die kinderjare en volwassenheid. Die term adolessensie beteken om “groot te word” of om “te groei tot volwassenheid”.

(Aangesien die adollesent implisiet nog ‘n kind is, sal navorser nie slegs by die begrip adollesent hou nie, veral waar inligting ‘n wyer betekenis het as bloot net vir adolessente)

1.12 INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG

Hoofstuk 1 is ‘n inleidingshoofstuk waar die keuse van die onderwerp, probleemformulering, die doel van die studie, navorsingsmetodologie, voorondersoek, beperkings en leemtes in die ondersoek en definisies van hoofkonsepte uiteengesit word.

In Hoofstuk 2 word die aard en die gevolge van seksuele misbruik van kinders bespreek. Dit sluit die impak van seksuele misbruik asook die gevolge wat dit vir die kind het, in. Daar word gefokus op teorieë wat poog om die impak van seksuele misbruik te verklaar.

Hoofstuk 3 bespreek die ontwikkeling van die seksueel misbruikte adollesent. Die adolessensie jare word as ontwikkelingsfase bespreek met spesifieke verwysing na die effek en invloed van seksuele misbruik op die adollesent se ontwikkeling.

In hoofstuk 4 word daar gefokus op die regstelsel en die getuienislewering van die seksueel misbruikte kind. Regsaspekte asook verskeie wette van toepassing op seksuele misbruik word in die hoofstuk bespreek. Daar word ook aandag geskenk aan die regsproses en dinamika van hofverrigtinge.

In hoofstuk 5 word die empiriese gegewens in tabelle en grafieke uiteengesit, en bevindinge deur middel van syfers weergegee. Die bevindinge word voorts geïnterpreteer en met relevante literatuur ondersteun.

Hoofstuk 6 handel oor die gevolgtrekkings van die studie. Aanbevelings word bespreek wat fokus op die hofsisteem, asook die maatskaplike werker wat met die seksueel misbruikte adolessent werk.

HOOFSTUK 2

DIE AARD EN GEVOLGE VAN SEKSUELE MISBRUIK VAN KINDERS

2.1 INLEIDING

Voormalige president Nelson Mandela stel in die Sowetan koerant (1999:2) tereg dat die kinders van Suid-Afrika gekoester en versorg moet word. Die werklikheid is egter dat duisende kinders met verkeerde motiewe gebruik en misbruik word. Die voormalige Minister van Veiligheid en Sekuriteit, Mnr Steve Tshwete, het sy kommer oor die toename in die seksuele misbruik van kinders in Suid-Afrika soos volg uit gespreek: "...children are considerate 'soft targets'; that they have a sense of trust, especially for adults; the lack of parental supervision and the fact that children are not educated properly in personal safety".

Korrelasie-studies deur die Suid-Afrikaanse Polisie Diens wys daarop dat gevalle van seksuele misbruik dikwels gepaard gaan met gesinsgeweld en ander vorme van misdaad teen kinders. Op 25 Mei 1999 word die Pretoria Kindermisbruik Protokol geloods as 'n uitvloeisel van die Verenigde Nasie Konvensie vir die Regte van die Kind in 1989. Suid-Afrika het reeds die verdrag op 29 Januarie 1993 geteken en dit hersien op 15 Desember 1995 (Eiselen in Potgieter, 1996:229). Die verbreding van voorsorgmaatreëls en toepaslike aksies ter beskerming en ten behoeve van kinderslagoffers word dus op alle vlakke uitgevoer.

Een van die doelwitte van die studie wat in hierdie hoofstuk gedek word, is om die verskynsel van die kind as slagoffer met verwysing na seksuele misbruik te verduidelik asook om die effek en impak van seksuele misbruik op die kind te bespreek.

Die hoofstuk word voorts gewy aan die omskrywing van seksuele misbruik, vorme, simptome asook die impak van seksuele misbruik op die kind. Verder hou die hoofstuk verband met die trauma wat met seksuele misbruik gepaardgaan en die gevolge wat dit inhou.

2.2 OMSKRYWING VAN SEKSUELE MISBRUIK

Le Roux (1992:142) gee 'n duidelike samevatting van die term kinder-seksuele misbruik en beskryf dit as 'n situasie waar die kind seksueel geëksploiteer word deur 'n volwasse persoon. Hierdie seksuele eksplorasie is gerig op die seksuele bevrediging van die

volwassene en kan verskillende vorme aanneem. Die kind word betrek by seksuele aktiwiteite wat sy nie ten volle begryp nie en waartoe sy regtens nie kan instem nie.

Misbruik is enige vorm van betasting, orale of genitale kontak of eksplisiete seksuele optrede van 'n volwassene of ouer persoon teenoor 'n kind. Die kind is gewoonlik magteloos vanweë haar ouderdom of posisie in die gesin, en die misbruik geskied met of sonder haar toestemming. Dit word afgedwing omdat sy nie volwasse genoeg is of in 'n posisie is om 'n vrye keuse te maak nie (Potgieter, 2001:17 & Hunter, 1990:8).

2.3 VORME VAN SEKSUELE MISBRUIK

Die maatskaplike werker behoort kennis te dra van die verskillende vorme van seksuele misbruik soos in die literatuur omskryf word (Hunter, 1990 & Faller, 1988). Dit is belangrik om die verskillende vorme van seksuele misbruik te identifiseer aangesien dit 'n hoogs ingewikkelde daad is waarvan die voorkoms uiters kompleks en uniek per geval is.

In die literatuur word daar verskeie vorme van seksuele misbruik onderskei en gepoog om dit in twee kategorieë te verdeel naamlik kontak en geen-kontak seksuele misbruik (Hunter, 1990:8 & Faller, 1988:12). Om kennis te dra van die verskeie vorme van seksuele misbruik is nodig sodat die kind se belewenis van seksuele misbruik in fyn besonderhede geëksploreer kan word en die onthulling van die misbruik nie by voorbaat as vergesog en onwaarskynlik beskou sal word nie. Dit is belangrik om in ag te neem dat seksuele misbruik dikwels in kombinasie met ander vorme van mishandeling plaasvind, soos fisieke en emosionele verwaarlosing (Faller, 1988:16). Vervolgens word die verskeie vorme van seksuele misbruik bespreek.

2.3.1 Geen-kontak seksuele misbruik

Seksuele misbruik sonder liggaamlike kontak behels dat daar geen fisieke kontak tussen die oortreder en die slagoffer is nie. Hierdie vorm van seksuele misbruik word dikwels nie erken as oortreding nie en dus selde aangemeld. Seksuele misbruik sonder liggaamlike kontak manifesteer op die volgende wyses:

Angs, vrees en fobies

Angs manifesteer dikwels in bangheid, somatiesse klagtes, slaapversteuringe en nagmerries. Aangesien die kind met soveel gevoelens moet saamleef en dit moet hanteer, ontaard dit in angs en vrees. Die kind kan die misbruik geheim hou, wat angs wek aangesien sy bang kan wees dat die oortreder haar of haar familie fisies leed sal aandoen.

Uit die voorafgaande blyk dit dat seksuele misbruik negatiewe emosionele gevolge het ten opsigte van die kind se vermoë tot selfregulering van haar gevoelens, gedagtes en gedrag.

2.6.2 Langtermyn gevolge

Benewens die voorafgaande korttermyn gevolge kan sekere langtermyn gevolge voorkom.

Tydens seksuele misbruik openbaar die kind dikwels geassosieerde gevoelens, gedrag en/of houding. Die kind kan ook 'n wye verskeidenheid fisieke simptome presenteer. Sommige simptome kan eers in adolessensie voorkom as vriendskapsverhoudinge meer emosioneel en fisiek intiem raak. Talle seksueel misbruikte gevalle word nooit of eers baie later geïdentifiseer en hou verband met die kompleksiteit van simptome.

Finkelhor en Brown (1985:530) het die traumatiese gevolge van seksuele misbruik saamgevat, wat vervolgens in tabel 2.1 weergegee word.

Die waarde van Finkelhor en Brown (1985:530) se uiteensetting van die gevolge van seksuele misbruik (tabel 2.1) is dat daar na die kind binne die breër konteks van die ervaring van misbruik gekyk word. Die gevolge, impak en gedrag van die kind sluit aan by die kind se verwronge selfkonsep. Sy ervaar en internaliseer dat sy geen emosies, ervaring of geïntegreerde self het nie.

Mrazek et al. (1989) het die kort en langtermyn effek van seksuele misbruik verder ondersoek en op grond van 50 jaar se gevallestudies en tot die gevolgtrekking gekom dat die gevolge van seksuele misbruik hoofsaaklik in drie kategorieë gegroepeer kan word, te wete: probleme met seksuele aanpassing, interpersoonlike probleme en 'n wye reeks van ander tipiese probleme aangaande die slagoffer se selfkonsep en gedragsimptome.

Le Roux (1992:190) verwys na die **langtermyn gevolge van kinder-seksuele misbruik**. Dit dui op die probleme waarmee slagoffers van seksuele misbruik op 'n later stadium in hulle lewe te kampe het. Dit sluit die volgende gevolge in:

- *Seksuele aanpassing*

Slagoffers van seksuele misbruik ondervind volgens Rutter en Hersov (in Potgieter, 1996:62-71) latere probleme met die aanpassing tot en handhawing van gesonde seksuele verhoudinge. In adolessensie manifesteer die effek van seksuele misbruik in die vorm van preokkupasie met seksuele sake, verhoogde voorkoms van masturbasie, ontoepaslike deelname aan heteroseksuele en/of homoseksuele aktiwiteite, die onvermoë om seksuele drange te beheer, ongewenste swangerskap, verswakte geslagsrol-identifikasie, promiskuiteit, prostitusie en die misbruik van jonger kinders (Rutter & Hersov in Potgieter, 1996:67-70). Kliniese bewyse dui ook daarop dat seksuele misbruik deur adolessente seuns aan die toeneem is. Hierteenoor sal die adolessente dogter haar eerder wend tot prostitusie of seksuele promiskuiteit.

Gedurende volwassenheid kan seksuele misbruik die volgende probleme in verband met seksuele aanpassing veroorsaak: aversie tot seksuele verhoudinge, seksuele disfunksie, promiskuiteit, onvermoë om eie kinders teen seksuele misbruik te beskerm, seksuele misbruik van kinders en selfs onbeheerbare impulse om kinders gewelddadig en/of seksueel aan te rand.

Hieronder ressorteer die volgende simptome:

- Terugflitse na die traumatiese ervaring wat by die individu die gevoel laat ontstaan dat die ervaring herhaal word. Dit verskyn gewoonlik spontaan, of wanneer daar 'n sneller gebeurtenis plaasvind;
- Onttrekking in die vorm van psigiese gevoelloosheid, verminderde responsiwiteit, isolasie, vervreemding van mense en wantroue;
- Verhoogde angsgevoelens in die vorm van hiperaktiwiteit, slaaploosheid en nagmerries met dikwels dieselfde temas. Angsgevoelens mag voorkom as gevolg van skuldgevoelens wat die kind oor haar betrokkenheid by die seksuele misbruik ervaar;
- Geheueverlies en 'n gevoel van algehele verlies, depressie en irritasie kan ook dikwels voorkom (in Potgieter 2001:81).

Uit die voorgaande is dit duidelik dat die seksueel misbruikte kind gebukkend gaan onder verskillende gevolge wat op fisieke, emosionele en kognitiewe vlak manifesteer.

2.7 SAMEVATTING

In hierdie hoofstuk is daar gefokus op die aard en gevolge van seksuele misbruik van die kind. Die vorme van seksuele misbruik is uiteengesit en bespreek. Tydens die bespreking van die verskillende vorme van seksuele misbruik is 'n onderskeid getref tussen kontak- en geen-kontak seksuele misbruik. Verder is aangedui dat seksuele misbruik dikwels in kombinasie met ander vorme van verwaarlosing en mishandeling plaasvind. Simptome van seksuele misbruik presenteer in ongekontroleerde gedrag, oorgekontroleerde gedrag, geseksualiseerde gedrag asook fisieke indikatore. Maatskaplike werkers moet kennis dra van die simptome om sodoende 'n beter begrip te vorm van die kind se belewenis daarvan asook vir toekomstige terapeutiese insette.

Daar is ook gefokus op die trauma wat seksuele misbruik veroorsaak. Verdedigingsmeganismes is geïdentifiseer wat die kind gebruik om kontrole te herwin. Seksuele misbruik is egter nie deel van die kind se natuurlike funksionering en ontwikkeling nie en as gevolg daarvan kan die kind dikwels net gefragmenteerde inligting onthou. Benewens die fisiese skade wat seksuele misbruik inhou, is dit veral die emosionele letsels

wat verborge en onopgelos bly. Seksuele misbruik kan kort- en langtermyn gevolge vir die kind inhou. Korttermyn gevolge verwys hoofsaaklik emosionele implikasies byvoorbeeld skuldgevoelens, vrees en verlies aan selfvertroue. Langtermyn gevolge is in 'n tabelvorm uiteengesit en spesiale aandag is geskenk aan die veroorsakende gevolge, emosionele impak en die kind se gedrag.

In Hoofstuk 3 word die ontwikkeling van die seksueel misbruikte adolessent bespreek. Daar word gefokus op adolessensie as ontwikkelingsfase asook die adolessent se behoeftes.

HOOFSTUK 3

ADOLESENSIE AS ONTWIKKELINGSFASE

3.1 INLEIDING

Dit is van kardinale belang dat die maatskaplike werker oor agtergrondkennis van die ontwikkeling van die adolessent moet beskik sodat die adolessent se kennis, houding en gedrag ten opsigte van seksualiteit binne die konteks van adolessent wees begryp kan word. In hoofstuk 3 sal gepoog word om 'n profiel van die adolessent weer te gee soos wat dit in die literatuur beskryf word.

Die doelwit van die studie wat in hierdie hoofstuk gedek word handel oor adolessensie as ontwikkelingsfase met spesifieke verwysing na die adolessent se kognitiewe-, emosionele-, psigososiale-, fisiese en seksuele ontwikkeling.

Vervolgens word 'n algemene omskrywing van adolessensie gegee, gevolg deur die bespreking van die verskillende ontwikkelingsareas.

3.2 OMSKRYWING VAN ADOLESSENSIE

Adolessensie is die periode en proses van ontwikkeling van kind tot volwassenheid. Newton (in Le Roux, 1992:23) omskryf kortliks wat die ontwikkeling van die adolessent inhou: “First, the development involves maturation of neurological organization in the brain. This is reflected in mature cognitive processes, affective processes and behaviour. Second, it includes physical maturation of the body, involving growth in size and change in profile. Third, it involves maturation of the sexual/reproductive system, physically and behaviourally. Fourth, it involves a sense of self as an adult, that is, as an autonomous, self-directed human being. Fifth, it involves the acquisition of adult status in the social group or the culture. Sixth, it involves development of behavioural self-control in interaction in the community”.

Uit bogenoemde blyk dit dat adolessensie 'n gekompliseerde lewensfase is wat die individu spesifiek raak. Verskeie kritiese aspekte, behoeftes en verskillende areas van ontwikkeling gee adolessensie sy unieke ingewikkelde aard.

Aangesien adolessensie dui op 'n groeiproses waarvan die doelwit volwassenheid is en omdat volwassenheid in alle kulture die doelwit van menslike ontwikkeling is, is die term adolessensie op alle kulture van toepassing. Daar moet in gedagte gehou word dat, alhoewel daar universele gemeenskaplikhede ten opsigte van hierdie ontwikkelingsfase bestaan, ontwikkeling steeds deur kulturele en individuele verskille gekenmerk kan word.

Die behoeftes van die seksueel misbruikte adolessent word vervolgens bespreek.

3.3 DIE BASIESE BEHOEFTE VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE ADOLESSENT

Verskeie basiese behoeftes kom voor in die menslike ontwikkeling. Towle (in Johnson & Wellman, 1980:205-209) beskryf die basiese behoeftes soos volg:

- Fisiese welsyn wat behels kos, behuising asook gesondheidsorg;
- Geleentheid om emosioneel en intellektueel te groei;
- Verhoudinge tot ander;
- Voorsiening in godsdienstige behoeftes.

Abraham Maslow (1962) het 'n hiërargie ontwikkel van behoeftes wat aansluit by Towle se verduideliking van die basiese behoeftes. Volgens Maslow se hiërargie word fisiologiese behoeftes eerste geplaas. Dit behels voedsel, water en suurstof. Die tweede behoefte is die van veiligheid, waar daar verhoed word dat die persoon enige fisiese leed aangedoen word. Derdens word die behoefte aan liefde en betrokkeheid bespreek wat intieme kontak met ander behels. Maslow se vierde behoefte is die van selfagting, asook 'n behoefte om in sy sosiale groep aanvaar te word. Die vyfde behoefte is die behoefte aan self-aktualisering wat behels die openbaarmaking van sy potensiaal en vermoëns. Die laaste behoefte in Maslow se hiërargie is die behoefte aan kognitiewe insig in die self asook die eksterne wêreld.

'n Persoon se primêre behoefte naamlik fisiologiese behoeftes soos voedsel, water en behuising moet eerstens bereik word voordat sosiale behoeftes oorweeg kan word. Gerdes (in Pieterse, 1998: 47-59) bespreek die onderskeie basiese behoeftes van die adolessent soos volg:

Een van die belangrikste behoeftes van die adolessent is die fisiologiese behoeftes. Die adolessent het voedsel, water en behuising nodig om 'n sinvolle bestaan te kan maak. Die

adolescent in Tutela, Plek van Veiligheid is 'n goeie voorbeeld van die kind wat reeds in verskeie skole en in verskillende versorgingsposisies was. Hierdie onstabieliteit lei daartoe dat die kind nie 'n gevoel van bestendigheid kon ontwikkel nie.

Adolescente se behoeftes aan veiligheid kan omskryf word as 'n breë behoefte aan beskerming, stabiliteit, voorspelbaarheid en orde. Daar moet vir hulle duidelike perke gestel word en hulle moet die geleentheid gebied word om binne hierdie perke verantwoordelike keuses uit te oefen. Seksueel misbruikte adolescente se veiligheidsbehoefte is ernstig gefrustraard. Deur duidelike grense te stel vir die kinders, gee dit in 'n mate versekering dat die kind nie meer 'n slagoffer van die oortreder kan wees nie en 'n gevoel van basiese veiligheid kan ontwikkel (Gerdes in Pieterse, 1998:47 – 50).

Van Wyk (in Pieterse, 1998:48) sê dat die kind ook 'n behoefte aan liefde en betrokkeheid het. Dit word egter versteur indien die vorige behoefte naamlik veiligheid geskaad is. In hierdie opsig moet daar 'n onderskeid getref word tussen voorwaardelike liefde van die seksuele oortreder: “As jy meedoen, is ek lief vir jou”, en onvoorwaardelike liefde waar die kind verseker is van haar ouers se liefde ten alle koste. Die seksueel misbruikte kind ervaar dikwels gevoelens van minderwaardigheid waar sy haarself identifiseer as iemand waarmee daar “fout” is. Hierdie minderwaardigheidsgevoel is een van die langtermyn gevolge van seksuele misbruik.

Die adolescent se behoefte om positief in te skakel by haar portuurgroep dien as 'n belangrike sosialiseringagent in die ontwikkelingsfase. Kopper (in Pieterse, 1998:48) verduidelik dat elke kind graag wil weet dat sy as individu belangrik is, dat sy 'behoort' en iets beteken. Die seksueel misbruikte adolescent se behoefte aan erkenning is nie bevredig nie. Hierdie gee dikwels aanleiding tot 'n verlaagde selfbeeld en gevoelens van waardeloosheid.

Die skrywer noem ook dat elke individu 'n behoefte het om te word waartoe hulle potensieel in staat is; om hul belangstelling en talente uit te leef. Hoewel die adolescent se behoefte aan selfverwensliking nie noodwendig so 'n sterk sosiale komponent het nie, is sy steeds afhanklik van die nodige geleentheid uit haar omgewing om optimaal te ontwikkel.

Uit die bespreking van die kind se basiese behoeftes, word dit duidelik dat die kind die nodige ondersteuning op biologiese en emosionele vlak moet ontvang. Die verskillende ontwikkelingsareas word vervolgens bespreek naamlik kognitiewe-, fisiese-, seksuele-, psigososiale en emosionele ontwikkeling.

3.4 KOGNITIEWE ONTWIKKELING

In teenstelling met liggaamlike veranderinge wat opvallend is en universeel plaasvind, is kognitiewe veranderinge minder opvallend en toon dit 'n groter verskeidenheid. Louw en Van Ede (1998:417-418) verduidelik dat kognitiewe veranderinge tydens adolessensie tot gevolg het dat die kind se konkrete denkvermoë verander in omvattende, meer volwasse vermoë om byvoorbeeld te analiseer en logies te redeneer oor sowel konkrete as abstrakte begrippe.

Vervolgens word die kognitiewe ontwikkeling van die adolessent bespreek, deur te verwys na die denkwyses van die adolessent asook die effek op verskillende ontwikkelingsfases as gevolg van seksuele misbruik.

3.4.1 Aard van kognitiewe ontwikkeling

Met betrekking tot die aard van die adolessent se kognitiewe ontwikkeling kan gemeld word dat die adolessent se kognitiewe vermoë kwalitatief en kwantitatief ontwikkel. Kwantitatief verwys na die vermoë van die adolessent om intellektuele take makliker, vinniger en effektiwer te kan bemeester, en kwalitatief verwys na die verandering ten opsigte van die aard van die denkprosesse en die kognitiewe struktuur (Thom in Louw et al., 1998:137-138).

Thom (in Louw et al., 1998:201) meld verder die volgende: “Adolessensie word dikwels gesien as die “tyd van die dromer” en die tyd waarin teorieë gebou word – 'n stadium waarin daar gedink word oor die werklike en abstrakte en waarin 'n wêreld van moontlikhede voor die individu oopgaan. Hy bereik dus volgens Piaget (1973) se teorie die vlak van “formele operasie”. Meer spesifiek word formeel-operasionele denke gekenmerk deur abstrakte denke, die werklike teenoor die moontlike, proporsionele denke, wetenskaplike denke, hipoteties-deduktiewe denke en kombinatoriese denke. Die adolessent aanvaar ook nie meer alles sommer goedsmoeds nie, maar begin om dinge te bevraagteken en te beredeneer (Johnson et al., 1980:63). Sy soek na die sin in die lewe en is meer krities ingestel teenoor almal en alles wat op haar weg kom. Uit die bostaande is dit duidelik dat die adolessent voor groot uitdagings te staan kom in haar persoonswording en dat ingrypende veranderinge gedurende hierdie leeftyd fase plaasvind.

3.4.2 Denkwyses van die seksueel misbruikte adolessent

Tydens die adolessente fase beskik die kind oor die vermoë om abstrak te dink, met ander woorde sy kan dink oor onderwerpe wat nie konkreet teenwoordig is nie. Faller (1998) is van mening dat enige kind wat seksuele misbruik verklaar moontlik die waarheid vertel. Daar is egter net beperkte gevalle waar die kind 'n leuen sal vertel. Slegs een tot vyf persent van die verklarings blyk vals te wees. Dit beteken dus dat die moontlikheid van die kind om 'n valse verklaring van seksuele misbruik weer te gee gering is.

Kuehnle (1996) is van mening dat die kind kan poog om haar omstandighede te verander deur 'n verklaring te bied van seksuele misbruik. Hierdie is dus ook 'n aspek wat in gedagte gehou moet word waar daar 'n vermoede ontstaan van 'n valse verklaring oor seksuele misbruik. Dit is van belang om in hierdie gevalle deeglik te eksplorieer of daar 'n motief sou wees om 'n valse verklaring te maak. Kinders wat 'n valse verklaring oor seksuele misbruik maak is egter in die meeste gevalle vroeër reeds seksueel misbruik. Daar behoort egter nie sondermeer aanvaar te word dat die kind 'n motief het vir 'n valse verklaring nie. Selfs 'n werklike valse verklaring moet gesien word as 'n noodkreet.

Abstrakte denke kan beskou word as een van die belangrikste redes waarom kinders in die aanvang van adolessensie dikwels 'n verklaring van seksuele misbruik maak wat reeds oor 'n lang tydperk in hulle lewe teenwoordig is. Vir die eerste keer in hulle lewe beskik hulle oor die kognitiewe vermoë om al die verskillende faktore wat 'n rol speel in die seksuele misbruik raak te sien asook om verskillende oplossings vir hierdie probleem raak te sien. As gevolg van hipotetiese deduktiewe denke word die waarskynlike hier bo die werklike gestel en hierdie aspek verklaar ook die kinders wat dikwels 'n verklaring ten opsigte van seksuele misbruik kom aflê. Hulle lê hierdie verklaring af aangesien hulle 'n hipotetiese gevolg hiervan vir hulself daargestel het. Die realiteit is egter dat hierdie kind se hipotese nie realiseer nie en dat die kind in 'n situasie geplaas word waar sy ontnugter raak deur haar aanvanklike hipoteses. Dit veroorsaak dat die kind dus 'n verklaring aflê met die hoop dat sy nooit weer kontak met die beweerde seksuele oortreder sal hê nie.

Die feit dat kinders 'n verklaring van seksuele misbruik maak en dit dan terugtrek, is een van die belangrikste tekens dat daar waarskynlik werklik seksuele misbruik plaasgevind het, maar dat die kind se veronderstelling of hipotese nie gerealiseer het nie en dat sy deur middel van die terugtrekking haar probeer red van die gevolge van haar verklaring.

3.4.3 Die effek van seksuele misbruik op die kind se kognitiewe ontwikkeling

Die adolessent se kognitiewe vermoë het 'n invloed op haar totale ontwikkeling. Briere (in Fouche, 2000:38) noem dat slagoffers van seksuele misbruik dikwels skuldgevoelens, verlies aan vertroue, 'n gevoel van stigmatisering en skaamte ervaar. Die insidente vind plaas wanneer die kind nie fisiek of psigies daarvoor gereed is nie en ook nie in staat is om die misbruik af te weer nie. Die betrokke kinders ervaar dikwels 'n persepsie van hulself as inherent sleg en die kind beskou haarself as verskillend van ander. Seksuele misbruik het dus 'n effek op die individu se persepsie van haarself en haar belewing van ander, asook haar ontwikkelde kognitiewe vermoëns.

Dit is egter van belang vir die maatskaplike werker wat met die kind wat seksueel misbruik is werk, om die kind se vlakke van kognitiewe ontwikkeling in ag te neem tydens die hofvoorbereiding of hofproses. Verder moet sy bewus wees van die emosionele impak van die seksuele misbruik op die kind se kognitiewe funksionering, watter vlak van kognitiewe ontwikkeling die kind bereik het, en of die kind kognitief nie dalk op 'n jonger vlak funksioneer nie.

Die afleiding wat gemaak kan word is dat kognitiewe ontwikkeling tydens adolessensie 'n kritieke rol speel in die totale ontwikkeling van die individu. Op dieselfde wyse sal kognitiewe ontwikkeling 'n kritieke rol speel in die ontwikkeling van die adolessent se seksuele ontwikkeling. Esterhuizen (in Potgieter, 2001:13-17) meld in die verband dat die adolessent in staat is om abstrak te dink, met ander woorde, dat sy die oorsaak en gevolg met mekaar in verband kan bring en sodoende in staat gestel word om verantwoording vir haar daade te doen.

Vervolgens word die fisiese en seksuele ontwikkeling van die adolessent bespreek.

3.5 FISIESE EN SEKSUELE ONTWIKKELING

Die adolessente fase gaan gepaard met veranderinge wat gekenmerk word deur liggaamlike veranderinge en inwendige fisiologiese veranderinge. Puberteitsveranderinge wat universeel by adolessente voorkom is: vinnige liggaamlike groei, hormoonverandering, toenemende seksuele behoeftes, die ontwikkeling van primêre geslagskenmerke en geslagsrypheid. Die adolessent neem hierdie opvallende liggaamlike verandering bewustelik waar, wat dikwels

gepaard gaan met gevoelens van sowel verwondering, trots en vreugde as onsekerheid, skaamte en weersin (Thom in Louw et al., 1998:231-236).

Volgens Gill en Johnson (1993:78-86) is seksuele eksperimentering tydens adolessensie normaal, veral by seuns wat met ejakulasie eksperimenteer. Verder voer Gill en Johnson (1993) aan dat “Natural exploration during childhood is an information gathering process where in children explore each others bodies visually and tactually (e.g. playing doctor), as well as explore gender roles and behaviours (e.g. playing house). Children involved in natural and expected sex plays are of similar age, size and developmental status and participate on a voluntary basis. The effect of the children regarding the sexual behaviour is generally light hearted and spontaneous.”

Dit wil voorkom asof die grootste voorkoms van seksuele spel tydens puberteit plaasvind. Kinders wat betrokke is in die spel poog meestal om meer kennis oor die ander kind se liggaam op te doen en nie noodwendig om mekaar te beseer nie.

Die adolessent betree 'n fase van fisiese veranderinge wat met psigiese gevolge gepaard gaan. Vervolgens word die psigiese effek van liggaamlike veranderinge op die adolessent bespreek.

3.5.1 Psigiese effek van liggaamlike ontwikkeling op die adolessent

Om 'n begrip van identiteit te vorm, moet die adolessent haar fisiese veranderinge integreer tot 'n eenheid. Hiermee saam moet 'n gevoel van kontinuïteit behou word, wat behels dat die adolessent die gevoel het dat sy steeds dieselfde persoon is. Thom (in Louw et al., 1998:240-243) bevestig dat adolessensie 'n kritieke periode is vir die ontwikkeling van die selfkonsep as gevolg van die ingrypende liggaamlike veranderinge.

3.5.1.1 Liggaamsverandering

Gedurende adolessensie vind seker van die indrukwekkendste en vinnigste veranderinge in die liggaam plaas.

Die liggaamsveranderinge verloop by die dogter anders as by die seun. Die dogter begin vroeër ontwikkel as die seun, met die gevolg dat sy aanvanklik meer volwasse vertoon en soms langer is as die seun. Die dogter begin 'n tipies-vroulike liggaam ontwikkel en

ondervind 'n toename in vetweefsel, veral aan die dye, heupe en borste (Gouws in Louw et al., 1998:241-243). Dit is nie net die uiterlik waarneembare voorkoms wat as gevolg van groei verander nie, maar ingrypende geslagsveranderinge vind ook plaas. Die geslagsdele verander om uiteindelik as voortplantingsorgane te funksioneer. Die dogter ontwikkel borste en begin menstrueer (Gouws in Louw et al., 1998:241-246).

Newman en Newman (in Louw et al., 1998:244-251) meld die volgende ten opsigte van die psigologiese impak van die adolessent se fisiese veranderinge:

- Fisiese ontwikkeling stel die adolessent in staat om haarself te sien as iemand wat die wêreld van die volwassene betree;
- Fisiese ontwikkeling beïnvloed die adolessent se identifikasie met haar rol as vrou;
- Fisiese ontwikkeling lei daartoe dat die adolessent meer egosentries en selfbehep raak;
- Fisiese ontwikkeling produseer ambivalensie want indien die gesin en portuurgroep nie ondersteuning lewer nie, kan dit negatiewe gevoelens en konflik tot gevolg hê.

Uit bogenoemde blyk dit dat die fisiese ontwikkeling van die adolessent 'n kardinale invloed op die adolessent se psigososiale- en seksuele ontwikkeling het. Vervolgens word die effek van seksuele misbruik op die kind se fisiese en seksuele ontwikkeling bespreek.

3.5.2 Die effek van seksuele misbruik op die kind se fisiese en seksuele ontwikkeling

Seksuele misbruik, hetsy in die vorm van fisiese kontak of nie-kontak, maak inbreuk op 'n kind se privaatheid en het sekere fisiese gevolge vir die kind. Seksuele misbruik sonder fisiese kontak mag die kind se heteroseksuele verhoudings vertroebel aangesien fisieke kontak met die teenoorgestelde geslag met die misbruik verwar word. Die seksuele misbruik van 'n kind het 'n negatiewe invloed op die kind se fisieke ontwikkeling, wat algemene gesondheid en heteroseksuele verhoudings insluit (Fouche, 2000: 35).

Die seksueel misbruikte kind ervaar angs en vrees ten opsigte van swangerskap asook geslagsiektes. Die impak daarvan kan tot verdere fisiese probleme lei, asook op die vlak van seksuele intimiteit as volwassene probleme veroorsaak.

3.6 PSIGOSOSIALE ONTWIKKELING

Psigososiale ontwikkeling handel oor die ontwikkeling van identiteit, sosiale vaardighede en verhoudings en die emosies wat met hierdie aspekte gepaard gaan (Seifert & Hoffnung in Potgieter, 2001:87-101). Eerstens sal die selfkonsep bespreek word, gevolg met identiteitsvorming teenoor identiteitsverwarring.

3.6.1 Selfkonsep

‘n Kenmerk wat eie is aan adolessensie en saam hang met haar eie identiteitsvestiging, is die soeke na wie sy is. Volgens Meyer (in Potgieter, 2001:97-101) kan die selfkonsep gesien word as die “vertrekpunt van die persoon se verhoudinge in haar leefwêreld”. Die selfkonsep word gesien as ‘n “bewuste, kognitiewe waarneming en evaluering van ‘n persoon van haarself”.

Elke adolessent ontwikkel ‘n bepaalde kognitiewe konsep van elke faset van haar lewe wat komponente soos onder andere ‘n fisieke en sosiale selfkonsep insluit.

Alle aspekte van die selfkonsep word nie noodwendig deur die persoon ewe positief ervaar nie. ‘n Negatiewe fisieke selfkonsep mag moontlik gevorm word indien die adolessent velprobleme ontwikkel, of indien haar liggaamsbou nie voldoen aan “samelewingsnorme” nie (Monteith in Potgieter, 2001:107).

Die seksueel misbruikte kind se verhouding met haarself word versteur vanweë seksuele misbruik, wat as sodanig die groei van ‘n gesonde selfbeeld kan belemmer.

3.6.2 Identiteitsvorming

Identiteitsvestiging kan as een van die tipiese eienskappe van adolessensie gesien word. Identiteit verwys na die adolessent se bewustheid van haarself as ‘n onafhanklike, unieke persoon met ‘n bepaalde plek in die samelewing. Identiteitsontwikkeling impliseer dat adolessente moet definieer wie hulle is, wat vir hulle belangrik is, en watter rigtings hulle in die lewe wil inslaan. ‘n Eie identiteit word egter nie sommer eenklaps gevorm nie, maar begin reeds ontplooi as die jong kind self dinge wil doen. Dit is egter eers gedurende adolessensie dat die identiteitsvestiging ‘n hoogtepunt bereik (Adams, 1994:268).

Identifikasie speel 'n baie belangrike rol in die proses van identiteitsvestiging (Pretorius in Potgieter, 2001:104-107). Die jong adolessent wil graag weet wie sy is en identifiseer haarself met verskillende rolle, wat sy as moontlikhede vir haarself sien. 'n Baie belangrike skakel in die vestiging van 'n eie identiteit is die wyse waar die adolessent verskillende rolle kan uittoets. Indien die adolessent egter nie die geleentheid gebied word om haar in te leef in verskillende rolle nie, kan daar moontlik identiteitsverwarring ontstaan (Monteith in Potgieter, 2001:107-110).

Erickson (1981) verwys na hierdie identiteitsontwikkeling as identiteitskrisis. Dit wil sê 'n tydelike periode van verwarring waartydens adolessente eksplorieer. Hierdie eksplorering, eksperimentering en bevraagtekening impliseer geensins negatiewe ontwikkeling nie, maar is eerder 'n wyse waarop die individu 'n persoonlike en sosiale identiteit vorm. Aan die einde van adolessensie word die eie identiteit eventueel gevestig. Erikson (1981) is van mening dat die vestiging van 'n eie identiteit beskou kan word as “die tyd wanneer jeugdiges redelik seker word van dit waaaraan en waarin hulle glo en wat hulle met hulle lewe wil maak”.

Volgens Thom (in Louw et al., 1998:242) sluit identiteitsvorming die volgende in:

- die vorming van 'n kontinue, geïntegreerde geheelbeeld van die self;
- die vorming van 'n sosio-kulturele identiteit;
- verdere vorming en ontwikkeling van die geslagsrol-identiteit;
- die vorming van 'n beroeps-identiteit.

Hierdie identiteitsvorming vind nie geïsoleerd plaas nie, maar weens die verskillende sisteme wat op die individu inwerk is daar sekere faktore wat die identiteitsvorming kan beïnvloed, naamlik: kognitiewe ontwikkeling, seksualiteit, geslagsverskille, die invloed van ouers, samelewing en kultuur (Thom in Louw et al., 1998:239). Terwyl die meerderheid adolessente maklik deur die ontwikkelingsprosesse gaan, ondervind sommige probleme met identiteitsontwikkeling en dit kan selfs patologies word.

Hierby aangesluit kan die impak van seksuele misbruik nie onderskat word nie. Die vorming van 'n geïntegreerde geheelbeeld van die self kan as gevolg van seksuele misbruik skipbreuk ly.

Seksuele misbruik volgens Potgieter (2001:121) het 'n inhiberende impak op die adolessent se normale ontwikkeling van identiteit omdat dit kan lei tot 'n identiteitsverwarring. Op die vraag “wie is ek?” is die logiese antwoord van die adolessent wat misbuik word “ek is 'n seksobjek wat gebruik word tot die seksuele oortreder se voordeel”. Op die vraag “tot watter groep behoort ek?” wat die adolessent se sosiale identiteit bepaal, ervaar die kind haarself as deel van die slagoffergroep.

Identiteitsontwikkeling en sosiale ontwikkeling is interafhanklik van mekaar. Vervolgens word sosiale ontwikkeling as deel van psigososiale ontwikkeling van die adolessent bespreek.

3.7 SOSIALE ONTWIKKELING

Sosiale ontwikkeling omsluit die groei proses van die adolessent, die weg beweeg van kinderlike afhanklikheid van ouers na selfgeldende gedrag en outonomie in verskeie areas van die lewe. Outonomie omsluit sowel ekonomiese selfstandigheid as genoegsame kennis en vaardigheid om as 'n volwassene in die samelewing te kan oorleef. Dit omsluit die vermoë om oor die algemeen met ander in 'n verhouding te tree, maar ook in 'n intieme seksuele verhouding met een ander persoon. Dit omsluit ook die vermoë om binne groepsverband, hetsy interpersoonlik, gesinsverband of in die samelewing, suksesvol te funksioneer (Newton in Le Roux, 1992:83).

So staan die adolessent onder andere in verhouding met die portuurgroep. Die portuurgroep is 'n groep met sy eie waardes en norme. Die groep stel ook kriteria daar waarvolgens die adolessent haar status in die groep kan bepaal. Dit dien as 'n verwysingsgroep wat aan die adolessent die geleentheid bied om haar gedrag, probleme, behoeftes en doelwitte te evalueer (Thom in Louw et al., 1998:247). Die adolessent word die ontwikkelingstaak van onafhanklikwording opgelê. In onafhanklikwording word daar gestrewe na gedragsoutonomie, emosionele outonomie en morele- en waarde outonomie (Thom in Louw et al., 1998:247).

In aansluiting by bogenoemde is dit belangrik om die impak van sosiale veranderinge op die sosiale ontwikkeling van die adolessent in ag te neem, soos 'n verandering in die gesinstruktuur, afname in die gesag van die volwasse groep, nuwe individualisme en generasiegaping (Thom in Louw et al., 1998:246-247).

Soos reeds gemeld word die adolessent se psigososiale ontwikkeling onder andere beïnvloed deur haar emosionele ontwikkeling. Die emosionele ontwikkeling soos wat dit tydens adolessensie plaasvind, word vervolgens bespreek.

3.8 EMOSIONELE ONTWIKKELING

'n Kind ontwikkel fisies vanaf 'n baba tot 'n volwassene. Gedragwetenskaplikes is dikwels intens bewus van 'n kind se fisiese ontwikkeling, maar onbewus van sy emosionele ontwikkeling.

Vervolgens word daar gekyk na die emosionele ontwikkeling van die adolessent. Erickson (1981) beskryf sy ontwikkelingsteorië na aanleiding van agt verskillende fases. Vir doeleindes van die studie sal daar slegs gefokus word op die adolessente jare. Volgens Erickson se teorie is adolessensie 'n fase van identiteit teenoor identiteitsverwarring. Gedurende hierdie fase eksperimenteer die adolessent met verskillende moontlikhede en sy vorm hegte vriendskappe; sy kan ook in opstand kom teen die aanvaarbare waardes en norme van die samelewing. Indien die adolessent haar eie identiteit kan ervaar, raak sy seker oor wie sy werklik is en kan ook op 'n aanvaarbare wyse bewus wees van ander identiteitskeuses wat sy kan maak asook van moontlikhede wat binne haar skuil.

3.8.1 Aard en problematiek van emosionele ontwikkeling

Tydens adolessensie raak die adolessent bewus van 'n groter gedifferensieerde reeks van emosies. 'n Groot taak vir die adolessent is om haar eie emosies te aanvaar en om dit nie te interpreteer as 'n teken van malheid of dat die adolessent snaaks is nie. Van adolessente se probleme, soos onder andere eetversteurings, jeugmisdaad en depressie kan in verband gebring word met die uitdrukking en beheer van emosies (Newman et al. in Louw et al., 1998:231-234). In kontras met adolessente wat hulle emosies sterk onder beheer wil hou, is daar die adolessente wat impulsief en hoogs reaktief uiting gee aan enige emosies opgewek deur omgewingstimulus. Die onvermoë om intellektuele kontrole te hê oor hulle impulse is 'n verbygaande ervaring vir meeste adolessente, aangesien die vrees en skuldgevoelens wat die misdadige gedrag volg, gewoonlik genoegsame straf is om toekomstige oortredings af te weer (Newman et al. in Louw et al., 1998:233-234).

Die adolessent se emosionele toestand word dikwels as wispelturig beskryf. Die adolessent word bewus van 'n groter differensieerde reeks van emosies en word die taak opgelê om al die emosies te interpreteer en te aanvaar. Verskeie probleme wat adolessente ervaar soos, eetversteurings, jeugmisdaad en depressie kan met haar emosionele ontwikkeling geassosieer word.

In hoofstuk 4 sal daar gekyk word na die regstelsel en die getuienislewering van die seksueel misbruikte kind. Vir doeleindes van die studie gaan daar gefokus word op die adolessent wat reeds betrokke is by die hofproses.

HOOFSTUK 4

DIE REGSTELSEL EN DIE GETUIENISLEWERING VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE ADOLESSENT

4.1 INLEIDING

Vir doeleindes van die studie is daar in hoofstuk 2 na die moontlike gevolge en impak wat seksuele misbruik vir die kind inhou gekyk, asook gefokus op verskillende teorieë wat poog om die impak van seksuele misbruik te verklaar. Soos reeds gemeld is die teikengroep van die studie die adolessent en in hoofstuk 3 is na adolessensie as ontwikkelingsfase gekyk met spesifieke verwysing na die effek en invloed van seksuele misbruik op hul ontwikkeling.

Die derde doelwit van die studie naamlik om die behoeftes en probleme wat die kwaliteit van die kind se getuienis kan beïnvloed te eksploreer, word in die hoofstuk bespreek. Verder sal daar aandag gegee word aan regsaspekte asook toepaslike wette ten opsigte van seksuele misbruik. Die regsproses en die dinamiek van hofverrigtinge sal ook verder bespreek word.

4.2 OMSKRYWING VAN REGSTERME

Daar bestaan regoor die wêreld hoofsaaklik twee tipes regsisteme, naamlik die akkusatoriese en die inkwisatoriese sisteem. In Suid-Afrika word die akkusatoriese sisteem tans gebruik, waar elke party sy volledige saak voor die hof bring en die hof se funksie self beperk is tot die besluit van watter party gewen het. Die regters en landdroste het dus niks te doen met die voorlopige ondersoekproses nie en bied ook geen hulp aan enige een van die partye nie. Daar word ook geen aktiewe leiding gebied aan enige party oor hoe om die waarheid te ontdek nie. Spencer (1993) verwys na 'n aanhaling van Regter Clark Thomson wat hierdie sisteem soos volg opsom: “Referees at boxing contents they see that the rules are kept and count the points”.

4.3 REGSASPEKTE RAKENDE SEKSUELE MISBRUIK VAN KINDERS

Skelton (1998:113-123) bespreek relevante inligting van die regsisteme ten opsigte van kinder-seksuele misbruik. Skelton (1998:113) verduidelik die volgende met betrekking tot kinders: Volgens die Kinderwet (Wet 74 van 1983) van Artikel 42 (1) is “elke tandards, geneesheer, verpleegkundige of maatskaplike werker wat ‘n kind ondersoek of verpleeg of

aan hom aandag gee onder omstandighede wat die vermoede laat ontstaan dat daardie kind mishandel is of aan enige besering, enkelvoudig of veelvoudig, ly waarvan die oorsaak waarskynlik opsetlik mag wees, of aan ‘n voedingsgebreksiekte ly, moet die Direkteur-generaal of enige beampte deur hom aangewys vir die doeleindes van hierdie artikel, onmiddelik van daardie omstandighede in kennis stel”.

Elke professionele persoon is dus verplig om enige tipe misbruik van welke aard ookal aan te meld sodat daar onmiddelik opgetree kan word om die kind te beskerm teen verdere misbruik.

Die gewysigde Kinderwet (Wet 38 van 2005) fokus nie op die seksueel misbruikte kind nie maar gee wel ‘n breë omskrywing van wat die regte van die kind is. Dit word soos volg vervat:

“All proceedings, actions or decisions in a matter concerning a child must:

- a) respect, protect, promote and fulfill the child’s rights set out in the Bill of Rights, the best interest of the child standard set out in section 7 and the rights and principles set out in this Act, subject to any lawful limitation;
- b) respect the child’s inherent dignity;
- c) treat the child fairly and equitably;
- d) protect the child from unfair discrimination on any ground, including on the grounds of the health status or disability of the child or a family member of the child;
- e) recognise a child’s need for development and to engage in play and other recreational activities appropriate to the child’s age; and
- f) recognise a child’s disability and create an enabling environment to respond to the special needs that the child has”.

Bogenoemde is noodsaaklik om in aanmerking te neem indien daar na die beste belang van die kind omgesien moet word. Die kind moet ook bewus wees wat haar regte behels.

Volgens die Wet op Kriminele Prosedure (Wet 51 van 1977) word ‘n tussenganger gebruik vir die slagoffer ten tye van ‘n kriminele proses. ‘n Tussenganger is dus ‘n buitestaander, wat die kind ondersteun, asook die kind se verduidelikings aanhoor en dit so weergee. Dit verminder die spanning en ang wat deur die slagoffer ervaar word, omdat sy nie direk met die advokaat/prokureur hoef te praat nie.

Die slagoffer ervaar dikwels probleme tydens getuienislewering. Die rede is dat daar heelwat onbekende persone teenwoordig is, voor wie die kind haar intiemste geheime en mees traumatiese gebeurtenis moet deel. Die kind is nie vooraf aan die betrokke rolspelers bekend gestel nie en het geen begrip wat elkeen se rol is, en sy is onseker oor wie sy kan vertrou en nie.

In terme van Artikel 170A (3) (Wet 51 van 1977) is die teenwoordigheid van die slagoffer nie meer nodig in die getuiebank in dieselfde hof waar die “vermeende oortreder” teenwoordig is nie. Skelton (1998:119) verduidelik dit soos volg:

“If a court appoints an intermediary under subsection 1, the court may direct that the relevant witness shall give his evidence at any place with:”

- “Is informally arranged to set that witness at ease;
- Is so situated that any person whose presence may upset that witness, is outside the sight and hearing of that witness;
- Enables the court and any person whose presence is necessary at the relevant proceedings to see and hear, either directly or through the medium of any electronic or other devices that intermediary as well as that witness during his testimony”.

Die gebruik van ‘n tussenganger by ‘n seksueel misbruikte kind, wek minder spanning by die kind. Die kind voel nie bedreig deur al die onbekende persone nie, en die plek waar sy getuieis moet lewer blyk ‘n kalmerende effek op die kind te hê.

4.3.1 Verpligte bekendmaking van mishandeling van kinders

Daar is verskillende wette van belang ten opsigte van mishandeling van kinders. Dit word vervolgens afsonderlik bespreek.

4.3.1.1 Wet op Maatskaplike Werk

Maatskaplike werkers is onderhewig aan ‘n etiese kode (Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe, Artikel 27(1A)(a)) wat hulle onder ‘n verpligting asook verantwoordelikheid plaas om die kinders van Suid-Afrika te help beskerm en diensooreenkomstig op te tree indien hul lewens bedreiging toon. Die maatskaplike werker is

dus bevoeg om ingevolge die Wet op Maatskaplike Werk (Wet 74 van 1983) toe te tree indien 'n kind blootgestel word aan enige mishandeling of misbruik.

Die Wet op Maatskaplike Werk kan omskryf word soos volg:

Section 1 (Act no 74 of 1983) lees soos volg: “Social worker means any person registered as a social worker under the Social Work Act, 1978 (Act No. 110 of 1978), or deemed to be so registered, and who, save for the purposes of Section 42, is in the service of a departement under the control of the minister of prescribed welfare organization”.

Die gewysigde Kinderwet (Wet 38 van 2005) gee die volgende definisie van 'n maatskaplike werker weer:

- 'social service professional includes a probation officer, development worker, child and youth care worker, youth worker, social auxiliary worker and social security worker who are registered as such in terms of the Social Service Professions Act (Act no. 110 of 1978);
- Designated social worker means a social worker in the service of the Departement or a provincial department of social development, a designated child protection organisation or a municipality’.

Maatskaplike werkers moet geregistreer wees by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diens Beroepe om te praktiseer. Maatskaplike werkers word beskerm as professionele persone wat oor die nodige opleiding asook bekwaamheid beskik.

4.3.1.2 Wet op Seksuele Misdrywe (Wet 14 van 1957)

Die tweede wet (Wet op Seksuele Misdrywe, Wet 14 van 1957) wat van toepassing op seksuele misdrywe is, is reeds baie oud en maak nie voldoende voorsiening vir die probleme wat tans met kinders ondervind word wat onder andere ook seksueel misbruik word deur blootstelling aan pornografie of volwasse seksuele aktiwiteite nie. Daar is oor die afgelope vier jaar reeds intensiewe ondersoeke gedoen deur die Regskommissie in 'n poging om hierdie wet te verander en moontlik sal daar spoedig 'n nuwe wet wees. Die huidige Wet op Sekuele Misdrywe (Wet 14 van 1957) maak voorsiening onder artikel 9 en 10 dat 'n kind nie deur enige versorger toegelaat mag word om betrokke te raak in seksuele aktiwiteite nie, aangesien dit 'n kriminele oortreding is. Wanneer bevind word dat 'n kind seksueel misbruik

is, en die kind na die Kinderbeskermingseenheid gestuur word, sal daar bepaal word of die kind volgens artikel 14 (Wet op Seksuele Misdrywe 1957), wel seksueel misbruik is. Laasgenoemde wet dui ook aan dat geen manlike of vroulike persoon seksuele kontak met 'n kind onder sestien jaar mag hê nie - en kan die persoon uiteindelik aangekla word van verkragting of onsedelike aanranding.

'n Ernstige probleem in die geval van kriminele sake is dat die kind tydens die kriminele saak verplig word om getuienis in die hof af te lê. Hierdie getuienis sal in die meeste gevalle gegee kan word met behulp van 'n tussenganger. Die staatsaanklaer moet egter eers in die hof aansoek doen volgens die Wet op Kriminele Prosedure (Wet 51 van 1977) vir die kind om deur middel van 'n tussenganger te getuig. Daar is ook egter slegs sekere howe in Suid-Afrika wat toegerus is met die nodige video toerusting en kamera's ten einde hierdie prosedure toe te laat. Indien die hof nie oor hierdie toerusting beskik nie, sal die kind in die oop hof moet getuig. Daar kan gereël word dat die kind wat in 'n oop hof moet getuig agter 'n skerm staan, ten einde nie die betrokke oortreder hoef te sien tydens die getuienis nie.

Daar is ook sekere gevalle waar die verdediging beswaar maak en weier dat die kind deur middel van 'n tussenganger getuig bloot omdat hulle voel dit waardevol is indien die kind met die oortreder gekonfronteer word om uiteindelik die kind se getuienis te verswak. In hierdie gevalle sal dit van waarde wees indien die professionele persoon kan getuig dat dit skadelik is vir die kind se geestesgesondheid indien sy in die oop hof moet getuig. Nadat die aansoek in die hof deur die staatsaanklaer ingedien is, moet daar eers goedkeuring verleen word om uiteindelik te reël vir 'n tussenganger en die saak word gewoonlik uitgestel.

Blumrick (in Spencer, 1993) sê die volgende oor die nadele van die kind as hofgetuie:

“It has been felt the adversarial system has disadvantaged the child witness. Children are reluctant to participate in the legal process because they are intimidated by the method of investigation, the formal atmosphere in which the trial proceed, the method in which their evidence is led and their cross-examination they are subjected to. Cross-examination, in particular, can be very traumatic for the witness as it is often aggressive, badgering, offensive, harsh, lengthy, suggestive and coached in language that the child has difficulty in comprehending”.

Soos blyk uit die voorafgaande mening word kinders blootgestel aan die hofproses wat meestal angst tot gevolg het. Herhaaldelike ondervraging asook nie-ouderdomstoepaslike vrae

het tot gevolg dat die kind terugflitse van die seksuele misbruik ervaar wat kan lei tot sekondêre trauma. Sekondêre trauma het nadelige gevolge vir die kind se totale menswees.

Die maatskaplike werker behoort daarvan bewus te wees dat die adolessent nie passief is in die aangesig van die sekuele oortreder nie. Hulle probeer hard om betekenis te gee aan wat met hulle gebeur het. Tydens getuienislewering ervaar die adolessent die regsproses as intimiderend. Dit lei daartoe dat die positiewe gevoelens oor geloof in hulself na negatiewe denke en gevoelens van wanhoop, sleg wees, vrees en angs verander. Dit is belangrik dat die nodige ruimte aan die adolessent gegee word om gemaklik te voel wanneer sy getuienis lewer.

4.3.1.3 Wet op Kriminele Prosedure (Wet 51 van 1977)

Die derde wet wat van belang is naamlik die Wet op Kriminele Prosedure (Wet 51 van 1977), aanhangsel 3, Artikel 153 (2A & B) dui aan dat enige persoon wat getuienis lewer beskerm sal word in die hofsisteem, en dit word soos volg aangehaal uit die Wet: "If it appears to any court at criminal proceedings that there is a likelihood that harm might result to any person, other than the accused, if he testifies as such proceedings, the court may direct- that such person shall testify behind closed doors and that no person shall be present when such evidence is given unless his presence is necessary in connection with such proceedings or is authorized by the court; that the identity of such person shall not be revealed or that it shall not be revealed for a period specified by the court."

Alhoewel die voordeel beskikbaar is vir kinders in die Suid-Afrikaanse regsisteem, om deur middel van 'n tussenganger in die hof te getuig indien dit toelaatbaar is, en op die wyse beskerm te word teen negatiewe fisiese kontak met die beweerde oortreder blyk dit uit hofsake dat daar geen beskerming is vir kinders teen die verdediging se advokaat of prokureur wat hulle letterlik weer emosioneel mishandel. Potgieter (2001) het bevind dat in die praktyk kinders dikwels meer getraumatiseer is na die hofsake as slegs na die seksuele misbruik. Dit is tans debatteerbaar of dit wel sinvol is om 'n kind deur hierdie kriminele hofsisteem te stuur. Dit blyk volgens Potgieter (2001) dat skuldigbevindings tans in Suid-Afrikaanse hofe in elk geval slegs agt persent is.

In Beeld (17 April 2007) het die Minister van Justisie gevra vir 'n strategie om toegewysde hofe by die hoofstroomhofe in te lyf en die ontwikkeling van 'n program om die spesialis-

howe se beste praktyke in alle howe te versprei. Dit het meegebring dat sekere streeklanddroste weier om in die toegewysde howe te sit. Hulle meen hul grondwetlike plig is om alle sake aan te hoor en dat daar geen ding soos ‘n hof is vir seksuele misdrywe nie’. Dit is moontlik tans beter om kinders nie in hierdie sisteem te plaas nie ten einde sekondêre mishandeling te voorkom. Die Suid-Afrikaanse regsisteem beplan om spesialishowe aan al die kinders in hierdie land beskikbaar te stel. In hierdie howe sal al die professionele persone wat uiteindelik betrokke is in die saak opgelei wees en behoort die kinders nie meer getraumatiseer te word nie.

4.3.1.4 Die Konstitusie van Suid-Afrika

Die vierde beleidsdokument wat betrekking het op mishandeling van kinders is die Konstitusie (Wet 108 van 1996) van Suid-Afrika waar alle kinders die volgende regte het soos blyk uit die onderstaande artikels:

- Artikel 28(1)(d): “to be protected from maltreatment, neglect, abuse or degradation”;
- Artikel 28(1)(f): “not to be required or permitted to perform work or provides services that are inappropriate for a person of that child’s age, or place at risk his well-being, education, physical or mental health or spiritual, moral or social development”;
- Artikel 28 (g)(ii): “to be treated in a manner and kept in conditions that take account of the child’s age”.

Die Konstitusie fokus op mishandeling en die blootstelling van die kind. Die kind se ouderdom asook ontwikkeling moet ten alle tye in ag geneem word. Die kind het volgens die Konstitusie regte wat haar beskerm teen enige verdere trauma wat mag voorkom tydens die proses van getuienislewering.

Die hof vereis ook van die professionele persoon om in die beste belang van die kind op te tree. Daar is gevalle waar die kind byvoorbeeld fisies mishandel of seksueel misbruik is, maar waar die kind nie werklik in die kriminele hof kan getuig nie en moontlik ook nie deur die Kinderwet (Wet 74 van 1983) beveilig kan word nie. In hierdie geval is dit van belang dat die betrokke ouer wat vir die kind verantwoordelik is, ‘n prokureur sal kry en dat ‘n volledige verslag van die professionele persoon wat die forensiese ondersoek gedoen het, uiteindelik aan die prokureur beskikbaar gestel sal word. In hierdie geval sal die saak dan na die hooggeregshof toe gaan en sal die professionele persoon moet gaan getuig oor die forensiese

ondersoekproses. Die hooggeregshof vereis dat professionele samesprekings gevoer moet word voor die hofsaak ten einde 'n besluit te kan neem oor wat in die beste belang van die kind is.

Aan die voorafgaande afdeling is daar na toepaslike wette verwys en bespreek wat in Suid-Afrika voorkom. Die navorser gaan vervolgens na die regsproses kyk en dit binne die raamwerk van die totale regstelsel bespreek.

4.4 DIE REGSPROSES

Robertson (1990:53-54) verduidelik dat nadat 'n ondersoekproses voltooi is ten opsigte van 'n kind wat na bewering seksueel misbruik is, die betrokke professionele persoon 'n besluit moet neem of die saak na die regsisteem verwys gaan word en indien wel, na watter gedeelte in die regsisteem die saak verwys gaan word. Dit is altyd van belang om in gedagte te hou dat dit uiters belangrik is vir die kind om so spoedig moontlik terapie te ontvang en hierdie proses behoort nie onnodig vertraag te word nie. Terwyl die kind getuig is die hof in 'kamera', wat beteken dat net mense met 'n regstreekse belang by die saak in die hof mag wees.

4.4.1 Dinamiek van hofverrigtinge

Die verloop van die hofverrigtinge word vervolgens bespreek. Die hofverrigtinge word bespreek volgens 'n voorverhoor, verhoor en post-verhoor:

4.4.1.1 Voorverhoor

Nadat dit bekend gemaak is dat die kind seksueel misbruik is, word sy soms deur onprofessionele onsensitiewe persone ondervra wat nie opgelei is nie – wat vir die kind 'n verdere traumatiese gebeurtenis is.

Die tydperk voor die aanvang van die hofsaak word ook gekenmerk deur die uitstel en vertraging van die regsproses. Dit veroorsaak verdere ang by die kind asook familie. In gevalle van intra-familiale seksuele misbruik word die kind soms deur die familie onder druk geplaas om die saak terug te trek.

4.4.1.2 Verhoor

Volgens Burgess en Holmstron (in Martin, 1992:331) kan daar psigiese reaksies by sowel die kind as gesin tydens die verhoor voorkom.

Die gesin raak gepreokkupeerd met die traumatiese gebeure en regsprosedures wat daarop moet volg; dit rem die normale voortgang van aktiwiteite en roetine wat kulmineer in 'n versteurde lewenspatroon vir elke individuele lid van die gesin. Tydens regpleging word die kind nie net gekonfronteer met die appél tot herbelewing nie, maar moet derglike beleving in 'n onbekende en bedreigde omgewing soos die polisiekantoor of hofsaal herhaal word. Die kind se betekenisgewing aan die prosedures van bevoegdheids- en geldigheidsbepaling van haar getuienis, gepaardgaande met kruisondervraging kan vanweë haar ontoereikende inligting oor regsprosedures, ongunstig wees.

Regsbetrokkenheid by 'n sensitiewe saak soos seksuele misbruik kan uitkring tot ontworteling aangesien die gesin dikwels nie die nodige ondersteuning van die res van die familie ontvang nie.

Dit blyk uit die voorafgaande dat hierdie kinders angstig is en 'n bepaalde onvermoë toon veral wanneer hulle getuienis moet lewer ten opsigte van die seksuele misbruik. Dit skep ook baie ongemak by die kind en haar gesin as sy gedruk word om inligting te bied en hierteen moet veral gewaak word.

4.4.1.3 Post – verhoor

Die kind ervaar verskeie emosies aangaande die wete dat die gebeure opspraak kan maak in die media asook in die samelewing. Artikel 153 van die Strafproseswet (Wet 51 van 1997) maak voorsiening vir regsbeskerming van die kind se identiteit.

Martin (1992: 332) poneer dat die kind in hierdie fase reeds tot die besef gekom het dat sy geen beheer oor die traumatiese gebeure in haar lewe gehad het nie en magteloos uitgelewer word aan die 'sisteem van geregtigheid'. Sy voel verontreg deur die gebeure en sosiale reaksies van portuurgroepe en onsensitiewe volwassenes intensiveer dikwels hierdie belevinge.

Toereikende getuienislewering vereis 'n aantal vaardighede en persoonlike attribute wat nog net gedeeltelik ontwikkel is by die kind, soos onder andere verbale geheue, vermoë om homself in woorde uit te druk en in die openbaar op te tree.

Dit is egter nodig vir die maatskaplike werker om kennis te dra van die seksueel misbruikte kind se belewenis en vrese tydens die duur van die verhoor. Indien die maatskaplike werker bewus is daarvan kan sy die kennis gebruik om die kind se inligting binne die sessie te verstaan en bewus te wees van enige pynreaksies by die kind, wat ontstaan as gevolg van die uitlewering aan die regsproses.

4.5 FAKTORE IN DIE REGSPROSES WAT DIE KWALITEIT VAN GETUIENIS KAN BEINVLOED

Navorsing volgens Muller en Tait (1994:593) het getoon dat die kwaliteit van die kind se getuienis in 'n regsproses van drie faktore afhang naamlik: die kind as getuie, maatreëls vir hofverrigtinge en getuienislewering. Die faktore word vervolgens bespreek.

4.5.1 Die kind as getuie

Volgens Muller et al. (1994:593) sal die getuienis beïnvloed word deur kinders se kognitiewe vermoë, dit wil sê hulle vermoë om te onthou en te kommunikeer, asook hulle persepsies van die hofprosedures en die rol wat hulle daarin speel. Die kind se kognitiewe ontwikkeling is in hoofstuk 3 uiteengesit en bespreek.

Mense soos die landros, aanklaers en prokureurs teenwoordig in die verhoor sal ook 'n rol speel in die kwaliteit van die kind se getuie. 'n Aanklaer wat ervare is oor hoe om met die kind te kommunikeer, behoort 'n beter begrip te hê van hoe om die kind as getuie te lei – beter as sy/haar kollega met min kennis oor 'n kind se kognitiewe vermoë. Die omgewing waarin die kind as getuie optree sal die kwaliteit van die getuienis beïnvloed. 'n Kind is geneig om minder sensitiewe inligting in 'n ongunstige en intimiderende omgewing bekend te maak.

4.5.2 Maatreëls vir hofverrigtinge

Volgens Connel (1989:166) is daar al verskeie maatreëls voorgestel om die hofverrigtinge minder traumaties vir die kind te maak. Sommige van die maatreëls is reeds in artikel 170A van die Strafproseswet (Wet 51 van 1997) opgeneem, soos hierbo aangedui, terwyl ander in oorweging is.

Die maatreëls is die volgende:

- Die gebruikmaking van video-opnames van onderhoude wat met die kind gevoer is;
- Die gebruik van geslotekringtelevisie om te voorkom dat die kind in die hof verskyn en aan die beskuldigde blootgestel word;
- Die gebruik van poppe of prente wanneer kinders ondervra word, en klinies opgeleide persone om hulle respons te vertolk;
- Die ondervraging van die kind in die regterskamer;
- Die aanstelling van 'n hofamptenaar wat vooraf vertrou raak met die kind en haar na die hof vergesel waar hy vrae aan die kind vertolk en dan die kind se respons aan die hof oordra.

Bogemelde maatreëls kan egter 'n positiewe bydrae lewer ten opsigte van die huidige tekortkominge in die hofproses. Die betrokke professionele persone wat die kind tydens die hofproses bystaan moet egter ten volle opgelei en bewus gemaak word van die maatreëls om 'n meer "kinder-vriendelike" atmosfeer te skep.

Daar is reeds in die Strafproseswet maatreëls vervat om getuienislewering vir die kind minder traumaties te maak. Dit moet in aanmerking geneem word dat die kind se ontwikkelingsfase en ouderdom ten alle tye deel van die proses uitmaak ten einde effektiewe getuienislewering te bevorder.

4.5.3 Getuienislewering

Artikel 153(4) van die Strafproseswet (Wet 51 van 1997) bepaal dat as 'n getuie in 'n strafsak onder die ouderdom van agtien jaar is, die hof kan gelas dat niemand buiten die getuie self, sy ouer of voog of 'n persoon in *loco parentis* in die hof teenwoordig mag wees nie, buiten as so 'n persoon se teenwoordigheid in die hof noodsaaklik is of deur die hof gemagtig is.

Volgens Kriegler (1993:417) is dit nie so 'n absolute beperking in artikel 153(4) nie en laat die diskresie aan die hof oor. Artikel 153(6) van die Strafproseswet (Wet 51 van 1997) bepaal verder dat die voorsittende regsprekende beamptes kan gelas, dat geen persoon onder die ouderdom van agtien jaar by strafregtelike verrigtinge in die hof teenwoordig mag wees nie, tensy die bedoelde jeugdige 'n getuie is en werklik besig is om by die verrigtinge te getuig of dat sy teenwoordigheid deur die hof gemagtig is.

Kriegler (1993:417) is van mening dat jeugdiges ingevolge die voorskrifte van artikel 153(6) uitgesluit moet word waar sake 'n onsedelike strekking het. Die hof moet hier eie inisiatief neem om jeugdiges uit te sluit, anders sal hulle geregtig wees om te bly. Grisso (in Oosthuizen & Verschoor, 1996:32) merk op dat vir die gebruik van enige verhoorbaarheidsmaatstaf daar 'n duidelike omskrywing moet wees. Dit sluit die spesifieke funksies, tipe, kennis en gedrag in soos deur die Dusky-standaard benodig word. Daarom vereis die toepassing van die maatstaf by verhoorbaarheidsvasstelling in die kinderhof die ontwikkeling van gespesifiseerde funksionele analise van:

- a) aspekte wat kinders moet kan begryp aangaande die verhoor ten einde betekenisvol aan die verrigtinge deel te neem;
- b) maniere waarvolgens kinders veronderstel is om saam te werk en van hulp te wees vir regsverteenvoordigers.

Potgieter (2001:129-131) is van opinie dat daar groot diskrepansie tussen die reseptiewe kommunikasie vermoë en die ekspressiewe kommunikasie vermoë bestaan. Dit moet in ag geneem word dat 'n baie eenvoudige vraag dikwels 'n moeilike innerlike proses by die kind ontketen ten einde uiteindelik die korrekte antwoord weer te gee. Dit is van belang dat die kognitiewe vermoëns ten alle tye in aanmerking geneem moet word tydens die adolessent se getuienislewering.

Vervolgens gaan die kriteria bespreek word om vas te stel of die adolessent bevoeg is tot getuienislewering.

4.5.3.1 Bevoegdheid om in strafregtelike verrigting te getuig

Wat die aflê van getuienis deur 'n kind in 'n hof betref, word daar nie bepaalde ouderdomme neergelê waarvolgens bevoegdheid om te getuig, vasgestel word nie. Die kind se bevoegdheid sal afhang van sy vermoë om tussen die waarheid en leuens te kan onderskei. In

die Verenigde State van Amerika is 'n kind van driejarige ouderdom al toegelaat om as bevoegde getuie te kwalifiseer (Robertson, 1990:53).

Stein (in Muller et al., 1994:32) het egter 'n lys opgestel van spesifieke vermoëns waaraan 'n kind moet voldoen om vas te stel of sy verhoorbaar is. Hierdie vermoëns word in vier kategorieë ingedeel, te wete:

- Begrip van aanklag;
- Begrip van aangeleenthede rakende samewerking met haar regsverteenvoerder;
- Begrip van hofverrigtinge en hofpersoneel;
- Begrip van die gevolge.

Dit is van belang dat die kind voorberei word vir die hofverrigtinge, asook die nodige begrip toon vir effektiewe getuienislewering.

4.5.3.2 Kwalifikasies vir 'n bevoegde getuie

Wanneer 'n hof met 'n jeugdige getuie te make kry, moet die hof die 'versigtigheidsreël' toepas aangesien die kind geneig kan wees om te fantaseer of om gebeure onnoukeurig te beskryf (Muller et al., 1994:32-36). Die hof moet dus oplet of die getuie die gebeure weer kan gee, kan onderskei tussen die waarheid en leuens, asook begrip hê dat dit haar verantwoordelikheid is om die waarheid te praat.

Daar moet in ag geneem word dat die bekendmaking van seksuele misbruik tydens 'n hofproses nie alyd vir die kind maklik is nie vanweë die dinamika van bedreiging, skaamte en ongemak met die onderwerp wat ervaar word. Dit wil voorkom asof adolessente wat getuie lewer ten opsigte van seksuele misbruik baie meer geviktimizeer word as die jong kind (Potgieter, 2001). Die verdediging poog gewoonlik om te bewys dat hierdie adolessent nie die waarheid praat nie en dat die adolessent betrokke is of was by seksuele aktiwiteite. Dit is dus belangrik om die adolessent se verklaring baie deeglik deur te werk ten einde te bepaal of haar verklaring die waarheid is en of dit moontlik 'n leuen is, sodat indien die ekspert getuie (maatskaplike werker) hof toe moet gaan, hierdie inligting volledig aan die hof verduidelik kan word.

4.6 PROBLEME WAT ONDERVIND KAN WORD MET DIE KIND AS GETUIE

Daar bestaan verskillende probleemareas in die hofverrigtinge rakende die getuienislewering van seksueel misbruikte kinders. Vervolgens sal gekyk word na die moeilike areas in die veld van seksuele misbruik, wat dikwels lei tot die sogenaamde strikvrae en knelpunte wat veral deur die verdediging in die hof ten opsigte van die ekspert getuie tydens kruisondervraging gebruik word.

4.6.1 Proses van openbaring/bekendmaking

In 'n studie wat onderneem is ten opsigte van 630 sake van seksuele misbruik, was daar slegs oor 116 sake duidelikheid dat die kind wel seksueel misbruik is. Die ouderdomme het gewissel van 3 tot 17 jaar. Die kinders se verklaring is geëvalueer en daar is bevind dat 'n tipiese openbaringsproses voorkom. Eerstens ontken die kind alles, tweedens erken die kind sekere dele maar is baie vaag, derdens vertel die kind die gebeurtenis soos dit gebeur het oor en laastens ontken die kind na die tyd alles wat sy vertel het van die sogenaamde misbruik (Potgieter, 2001:76-77).

4.6.2 Fantasie oor werklike gebeurtenis

Volgens Everson (in Potgieter, 2001:74-77) fantaseer seksueel misbruikte kinders omdat dit die trauma en spanning kan verminder. Die kind fantaseer dus om sodoende in beheer van haar angs te kom. Kinders benodig wel 'n 'werklike gebeurtenis' om daarvoor te kan fantaseer.

4.6.3 Inkonsekwente weergawe van gebeure

Myers (1992:33-35) verduidelik die rede vir inkonsekwentheid soos volg: "Inconsistencies occur for many reasons. First when a child is repeatedly abused for several months or years. If a child is asked to describe particular episodes, she may become confused and confusion may lead to inconsistent version of events. Second the psychological dynamics of disclosure lead many children to make inconsistent statements. The third reason for children's inconsistency relates to developmental immaturity".

Bogenoemde kan veral ervaar word, waar daar 'n bepaalde tydsverloop tussen die gebeurtenis en getuienislewering voorkom. Die kind ervaar vergeetagtigheid ten opsigte van die gebeurtenis wat dan ook tot onvoldoende getuienislewering kan lei.

4.6.4 Voorstelle deur ander persone

Regsverteenwoordigers gebruik die moontlikheid dat die kind blootgestel is aan voorstelle wat uiteindelik kan lei tot foutiewe verklarings van die gebeurtenis. Voorstelle kan gemaak word deur die ouers of professionele persone wat gesien kan word as 'n kommunikasie middel, waar die doel is om die kind voor te berei op spesifieke antwoorde (Potgieter 2001: 8-12).

4.6.5 Vermoë om te onderskei tussen waarheid en leuens

Van der Vyver en Joubert (in Oosthuizen & Verschoor, 1996:27) is van mening dat voordat die vraag gevra kan word of 'n adolessent die aard en betekenis van 'n getuie-eed of getuienisbevestiging begryp, daar eers vasgestel moet word of sy tussen die waarheid en 'n leuen kan onderskei. Indien haar insig in die verband te kort skiet, is sy nie 'n bevoegde getuie nie en die aflegging van 'n eed of bevestiging of die alternatiewe waarskuwing kom dan glad nie ter sprake nie.

4.6.6 Lei van die kind as getuie

Die aanbieding van die kind se getuienis is seker die moeilikste taak waarmee 'n aanklaer in die regsisteem gekonfronteer word. 'n Tekort aan tyd en werksdruk veroorsaak dikwels dat die aanklaer hierdie taak aanpak sonder dat daar met die getuie gekonsulteer is en 'n vertrouensverhouding opgebou is. Hierdie situasie word verder bemoeilik deur die adversiewe stelsel waar daar min voorsiening gemaak is om die slagoffer te beskerm.

Connel (1989:85-96) is van mening dat regsverteenwoordigers toegelaat moet word om advies in te win oor die formulering van vrae aan die kind. Baie regsverteenwoordigers is nie vertrouwd met wyses ter vermindering van die kind se angs by hul verskyning in die hof nie en daarom is die bystand van kundiges op die gebied van seksuele misbruik van groot hulp.

Dit is van uiterste belang dat die kind so vinnig as moontlik na die aanvanklike bekendmaking van seksuele misbruik by 'n kundige uitkom wat grondige kennis dra ten opsigte van seksuele misbruik en die proses in aanvang kan neem. Die kundige wat die kind assesser moet dit objektief en korrek doen.

4.7 KINDERS SE PERSEPSIE VAN DIE HOF

Kinders ervaar verskillende persepsies van die hof. Muller et al. (1994:594-595) verwys na twee belangrike redes waarom dit so belangrik is om die kind se persepsie van die hof in ag te neem.

Eerstens, is dit belangrik om van die kind self te verneem wat sy in die hofproses as traumaties ervaar het. Verskeie verbeterings het al plaasgevind in die hofsaal, om die angs wat deur die kind tydens getuienislewering ervaar word, te verminder. Daar moet dus ondersoek ingestel word oor wat die kind as 'n spanningsvolle gebeurtenis tydens die hofprosedures sien en of die verbeterings juis daardie probleme aanspreek. Tweedens, die kind se persepsie van die regs-konsepte en- prosedures sal hul optrede as getuie beïnvloed: "Fear of the unknown leads to stress" (Ceci, 1995:46).

Meyers (1992:417) verwys na die volgende gevallestudie waar die kind se persepsie van die hof weerspieël word.

"Ask a young child to describe a courtroom. The reply is often "it's a scary place". In *State v Phelps* a 5-year old giving evidence in court explained that he thought he was in a police station and that the robed judge was a karate expert".

Dit is van belang om te besef dat die kind wat getuienis moet lewer in 'n intense krisissituasie verkeer. Die kind is onseker oor wat van haar verwag word en ervaar angs wanneer sy gekonfronteer word met die oortreder. Die hof is tradisioneel 'n groot gebou wat onbekend vertoon en bydra tot haar spanning. Die kleredrag (toga's) van die hofpersoneel vertoon vreemd en skep onsekerheid en vrees vir die kind.

Volgens Saywitz (in Muller et al., 1994:594) word angstigtheid geassosieer met die vrees vir die onbekende wat kan lei tot ontkenning. Dit verminder die kind se motivering en moeite om die fynere detail te onthou in so 'n mate dat die gebeurtenis nie eers op 'n vrylike, spontane manier opgeroep kan word nie. Dit veroorsaak dat die kind essensiele informasie vergeet.

Saywitz (in Muller et al., 1994:595) illustreer ook 'n aantal wyses van hoe 'n gebrek aan kennis, die kind se getuienis kan beïnvloed. Sommige word vervolgens bespreek:

- Die feit dat die kind die landros as alomwetend beskou, sal hulle motivering om te onthou verminder; aangesien die landros ‘mos die inligting sal weet’.
- Die kinders glo dat indien hul foute begaan het, hulle tronk toe sal gaan. Dit kan hulle baie meer toeganklik maak vir enige voorstelle.

Bogenoemde voorbeelde dui op die ervarings van onbekendheid en onsekerheid wat die kind beleef. Die proses van bekendmaking heraktiveer die trauma wat die kind beleef. Daar is reeds in hoofstuk 3 verwys na adolessensie as ‘n ontwikkelingsfase met spesifieke verwysing na die kognitiewe ontwikkeling. Die kind se ontwikkelingsvlak moet in ag geneem word tydens die hofvoorbereiding asook getuienislewering.

Lewis (1999:143–144) verduidelik dat die plek waar die kind getuie moet lewer van groot belang is; die kind is geneig om nie traumatiese gebeurtenisse op te roep in ‘n onvriendelike, intimiderende plek nie. Die kind moet bekend wees met die betrokke hofsisteem en daarmee gemaklik wees. Die mense in die hof het ook ‘n rol om te speel byvoorbeeld die landros en aanklaers wat bewus is van die verskillende ouderdomsvlakke behoort op ‘n meer verstaanbare manier met die kind te kommunikeer om sodoende ‘n goeie verklaring te verkry. Die persone in die hof wat die kind ondervra, moet die taal wat deur die kind gebruik word, verstaan asook die kind se ontwikkelingsfase. Die kind kan tydens hofverrigtinge woordeskat aanhoor waarvan die betekenis nie duidelik verstaanbaar is nie, alhoewel die betrokke persoon kan aanneem dat die kind al die woorde verstaan.

Lewis (1999:143-145) meld dat die kind ook leuens kan vertel om straf of skaamte vry te spring. Kinders vertel egter nie regtig leuens as hul verwys na seksuele misbruik. Hulle is meer geneig om ‘n leuen te vertel om die beweerde oortreder te beskerm. Dit is dus belangrik vir die persoon wat die kind in die hof ondervra om nie leidende vrae te vra nie, dit wil sê vrae waarin ‘n antwoord geïmpliseer word deur die tipe van vraag, en die kind dan lei om dit so te antwoord. Die kind se kognitiewe vermoë en persepsie van die hofproses sal haar getuie beïnvloed (Potgieter, 2001:121-123). Die kind se persepsie van wat sy dink in die hof gaan gebeur sal ook haar getuie beïnvloed.

4.8 PROBLEME IN DIE SUID-AFRIKAANSE KONTEKS

Uit bogemelde bespreking van Potgieter (2001); Saywitz (in Muller et al., 1994) en Connel (1989) blyk daar onkunde te wees in die veld van seksuele misbruik.

Vervolgens sal die verskillende probleme in die Suid-Afrikaanse regstelsel toegelig word.

Pieters (1998) verwys na 'n saak wat opspraak gewek het, waar daar beweer is dat drie sussies van Brits, jare lank deur hul ma vir so min as R20 vir mans as prostitusie verhuur is.... "Die kind is volgens hulle angsbevange oor die dag waneer sy weer in die hof die gebeure moet herleef. Daar is allerlei probleme wat kindersake bemoeilik. 'n 'Onvriendelike' hofstelsel maak dinge vir 'n kind tydens haar getuienis nie makliker nie".

In Pretoria News (1997) is daar opspraak veroorsaak waar oortreders op borgtog uitgelaat is en nie voldoende straf gekry het nie.

"The problem is fueled by insensitive courts and a justice system that easily grants bail to perpetrators within 24 hours of arrest. Many times the abuse is within the family and the abuser is sent back to the same house as the child...the justice system has repeatedly come under fire. When the parents of 6-year old Cornelia B – after one of the most celebrated child-abuse cases in country – were this year sentenced to a total of seven years, child welfare organizations said the sentence was a defeat for justice for the child".

In Beeld (13 Mei 2008) het Department van Gesondheid in 'n voorlegging aan regter Eberhardt Bertelsmann van die Pretoria Hooggeregshof daarop gewys dat dit onblik en selfs diskriminerend is dat die slagoffer sielkundig ondersoek moet word om te kan bepaal "of hulle kan kla" oor 'n aanranding teenoor hulle. Volgens die Department van Gesondheid is die versigtigheidsreël wat deur die hof gevolg word wanneer kinders se getuienis beoordeel word, "diskriminerend" en "onakkuraat". In die geheel jok kinders nie enigsins meer as volwassenes nie en in der waarheid (jok hulle) dikwels minder. "'n Persoon moet 'n sekere ontwikkelingsvlak hê om te kan jok".

Volgens die Department van Gesondheid is kinders daartoe in staat om akkurate weergawes van gebeure weer te gee. Hulle moet egter gevra word om hul storie op 'n verstaanbare manier te vertel.

Suid-Afrika toon 'n hoë syfer van seksuele misbruik en word daaglik beskikbaar gestel op die multi-media (Bird in Swanepoel, 1994). Die inligting van die beweerde oortreder word vrygestel sodat die erns van seksuele misbruik alle areas van Suid-Afrika bereik en dat daar 'n daadwerklike poging aangewend moet word deur almal, om die veiligheid van kinders te verseker.

Binne die raamwerk van die studie is dit van belang dat kundiges wat met seksueel misbruikte kinders werk, omvattende kennis sal hê van die hofproses en- prosedures, asook die kind se persepsie daarvan.

Van der Westhuizen (1996:6) verwys na 'n koerantberig wat die volgende faktore identifiseer wat deur kundiges in ag geneem moet word wanneer met seksueel misbruikte kinders gewerk word:

- Erns van die misdaad
- Wyse waarop dit gepleeg is
- Fisieke beserings en emosionele trauma
- Tydsbestek
- Ouderdom van die slagoffer
- Voorkoms van die misdaad

Betrokke faktore kan as riglyne vir professionele persone dien wat met die seksueel misbruikte kind werk. Dit is nodig dat die professionele persoon ook oor grondige kennis van kinderontwikkeling insluitende die kognitiewe, sosiale en emosionele ontwikkeling, beskik om sodoende nie belangrike inligting te mis of verkeerdelik te interpreteer nie.

Rapcan (Resources Aimes at the Prevention of Child Abuse) verwys in Potgieter (2001:64) na die volgende stelling: "Dit blyk dat die oortreder se regte swaarder weeg as die effek wat sy dade op die kind gehad het. Voorts het die hof nie daarvoor begrip dat die traumatisering van die kind nie noodwendig tydens sielkundige waarneming sal uitkom nie.

Rapcan glo dat alle sake van seksuele misdrywe teen kinders in kinderhowe aangehoor moet word. Verder is Rapcan van mening dat daar te min kinderhowe bestaan en nie genoeg tussengangers beskikbaar is vir die funksie nie. Die howe is oorlaai, wat beteken die kind se getuienis minder akkuraat raak. Hoe langer dit neem om die saak af te handel, hoe meer traumaties is dit vir die kind.

Du Plessis (2002:5) verwys na die Pretoria Landroskantoor as een van die vriendelikste howe in die stad. “The atmosphere at any court is usually tense and somber... at the court for sexual offenses, the victims, who are usually in a traumatized state, used to wait in the hall along with the alledged perpetrator of the crime. A special waiting area has been arranged for the victims, to make them feel more at ease.”

Met verwysing na bogenoemde aanhalings blyk dit dat daar verskillende opinies heers ten opsigte van die hofsistiem. Alhoewel sekere dissiplines en die publiek verskillende standpunte huldig, bly dit van belang om die seksueel misbruikte kind se behoeftes en probleme aan te hoor en daaraan aandag te skenk.

4.9 BEVINDINGE VAN VORIGE STUDIES

Connel (1989) is van mening dat navorsing wat reeds ten opsigte van getuienislewering deur kinders gedoen is, aandui dat kinders in staat is om helder gedagtes van gebeure te vorm, maar wat belangrik en betekenisvol vir ‘n kind is, het nie noodwendig dieselfde konnotasie vir volwassenes nie en andersom. Sy is van mening dat tot op drie jaar dit moeilik is om vas te stel hoeveel ‘n kind kan onthou. Daar is egter aanduidings dat ‘n kind vanaf haar vierde jaar retrospektiewe inligting aan die hof kan oordra.

Swanepoel (1994) dui aan dat daar gapings in getuienis mag voorkom, nie as gevolg van vergeetagtigheid nie, maar omdat die jong kind probleme ervaar om sy ervaringe in woorde om te sit. Kinders moet toegelaat word om hulle ervarings op hul eie wyse weer te gee. Daar moet nie van hulle verwag word om soos miniatuur volwassenes op te tree nie. Vrae aan hulle moet reguit wees en slegs een onderwerp op ‘n keer moet aangeraak word, aangesien ‘n kind se konsentrasievermoë beperk is.

Gebeure wat met intense emosies geassosieer word, laat blywende indrukke wat duideliker weergegee word as gewone gebeure. Konsepte van ruimte, tyd en afstand is swak ontwikkel by kinders en die weergee van gebeure is nie kronologies georden nie. Kinders het selde die bedoeling om te mislei, alhoewel hul ouers en ander persone druk op hulle kan uitoefen om sekere feite nie te noem nie of sekere gebeure te verswyg asof dit nie plaasgevind het nie. Die meeste kinders wil gesagsfigure tevrede stel, en dit kan hulle manipuleerbaar maak deur leidende vrae te stel.

Emosionele omstandighede kan 'n kind se getuie nis beïnvloed veral waar daar konflik in lojaliteit is. Baie kinders het groot fantasie wêreld. Piaget (in Sternberg, 1998:399-404) is van mening dat kinders eers by ongeveer elf- of twaalfjarige ouderdom in staat is om tussen feite en fantasieë te onderskei.

'n Onlangse studie deur Muller et al. (1994) dui daarop dat indien kinders sensitief ondervra word, heelwat jonger kinders wel in staat is om sodanige onderskeid te kan maak. Gavenagh het reeds in die vroeër jare van 1959 navorsing gedoen met die doel om die regs-kennis van jeugdige in die Engelse-hof as getuies te assesser. Sy bevindinge was dat baie van die kinders nie woorde soos: "charge, summons, prosecution, defence" verstaan nie. Die probleem wat geïdentifiseer is, is dat die kinders tydens die verhoor blootgestel word aan taal wat hulle nie verstaan nie (Muller et al., 1994:595).

Leubecker (in Muller et al., 1994:596) het in 1988 ook uit sy studie bevind dat die meerderheid jong kinders 'n beperkte kennis van die rol van die hofpersoneel asook die prosedures het. In vergelyking met dit, is die kind se persepsie ten opsigte van die hof baie negatief, en die meerderheid kinders glo dat die hof 'n 'plek vir slegte mense' is.

Muller et al. (1994:596) kom tot die volgende bevindinge na aanleiding van haar studie: die kinders wat deel uitgemaak het van haar navorsing, het 'n baie negatiewe houding jeens die hof gehad. Die kinders was van mening, dat indien die hof hulle nie glo nie, hulle in die tronk geplaas sou word. Die hof was ook beskryf as 'n plek "where people tried to force answers out of you, they would be annoyed with you if you forgot" en "did not trust children".

Die misverstande oor die rolspelers by die hof veroorsaak ongemak vir die kinders wat moet hof toe gaan. Die verskillende persone wat teenwoordig is in die hof vermeerder hul angstigheid wanneer hulle as getuies moet optree. Die negatiewe konnotasie kan dus toegeskryf word aan die persepsie dat die hof 'n plek vir slegte mense is en sodoende tronk toe sal gaan indien die hof hulle nie glo nie.

Uit bogenoemde studies blyk dit dat kinders beperkte kennis het van die hofprosedures. Ongelukkig het die meeste studies betrekking op jong kinders, terwyl die navorsing op ouer kinders vanaf 13-18 jarige ouderdom fokus.

4.10 TEKORTKOMINGE IN DIE HOFSTEEEM

Lewis (1999:140–141) bespreek die volgende probleme wat die kind tydens die hofverrigtinge mag ervaar.

Alhoewel kinders die reg het om ‘in kamera’ te getuig, is gebrekkige fondse en beperkte howe wat die fasiliteite aanbied, ‘n realiteit. In baie gevalle moet die kind voor die beweerde oortreder en ander vreemde mense getuig. Die ouer/voog kan wel in soortgelyke gevalle aansoek doen om die saak te verskuif na ‘n hof met die nodige fasiliteite. Ouers/voogde is egter nie altyd bewus dat hul die opsie het nie. Meestal sit die kind en haar ouer/voog vir lang periodes en wag buite die hof vir die saak om voor te kom. Die beweerde oortreder wat op borgtog is, sit soms dan ook in hul gesigveld.

Die aanklaer se taak is om die slagoffer te ondervra en om die nodige bewysstukke te bekom om sodoende skuldigbevinding van die beweerde oortreder te laat geskied. Suid-Afrikaanse aanklaers het ‘n hoë werkslading, wat veroorsaak dat hul nie altyd die nodige voorbereiding doen nie. Die kind is meestal die enigste getuie – wat dus die kind se getuienis van belang maak. Tog blyk dit dat die aanklaer nie altyd die kind voorberei om getuienis te lewer nie. Daar word baie min moeite gedoen om ‘n verhouding met die kind te bou. Indien die saak uitgestel word, kan dit wees dat die aanklaer oorgeplaas word en dus ten tye van die hofverrigtinge kan daar weer ‘n nuwe aanklaer op die saak wees.

‘n Kriminele saak is baie spanningsvol vir die meeste mense, maar veral vir die kind. Die kind word genoodsaak om die seksuele misbruik weer in ‘detail’ te herleef. Die Suid-Afrikaanse Mense Regte Kommissie (2002:61-67) het die volgende bevindinge gemaak oor tekortkominge wat in die hofsisteem voorkom:

- Die huidige sisteem werk nie vir die kinders nie
- Die sisteem is vyandig en traumatiseer die kinders
- Kinders wat seksueel misbruik was, word net verder deur die sisteem getraumatiseer.

Die ondersoek toon dat ten spyte van al die inisiatief wat gegee is, die kriminele regsisteem ondoeltreffend bly met betrekking tot sake van seksuele misbruik, en vyandig teenoor seksueel misbruikte kinders is. Beleidsverklarings om dissiplinêre en gekoördineerde optrede met betrekking tot seksuele misbruik te verseker, is swak geïmplementeer.

Volgens Swanepoel (1994) lyk dit asof daar 'n ernstige tekort aan kommunikasie tussen rolspelers is, wat met seksueel misbruikte kinders op verskeie vlakke van die regering te doen het. Die provinsiale regering het beleid en programme gemaak, gerig op seksueel misbruikte kinders, alhoewel dit lyk asof die vernaamste rolspelers nie eers daarvan weet nie. Oor die algemeen dra die kriminele regstelsel by tot die trauma van die gebeurtenisse wat seksueel misbruikte kinders moet deurgaen. 'n Ondoeltreffende en onbetroubare stelsel beteken ook dat seksueel misbruikte kinders nie afneem nie en dat die regering nie daarin slaag om op te leef na hul beloftes in terme van die Konstitusie en ander internasionale mense regte instrumente nie. 'n Effektiewe en gekoördineerde regstelsel, met betrekking tot seksuele kindermisbruik is krities belangrik vir die beskerming van Suid-Afrikaanse kinders.

Daar gaan gekyk word na die prosedure tydens die verhoor asook tekortkominge wat mag voorkom.

4.11 DIE VERHOOR

Private wagkamers is nie beskikbaar waar die kind en haar familie kan wag tot en met hulle saak begin nie. Die kind en haar familie word daardeur verplig om te wag in die korridor tesame met die beweerde oortreder. Dit intensiveer die kind se trauma. Die kind en haar familie word dan verplig om te wag sonder voldoende verduideliking of indikasie wanneer die saak gaan voorkom. Dit veroorsaak verwarring vir hulle rakende die funksionering van die hof en die verhoorproses. Opskorting lei tot vertraging in die finalisering van sake. Die kind en haar familie word dus ontmoedig om met die saak voor te gaan, aangesien dit oormatig verleng word. Dit kom veral voor waar die hof nie toegerus is met CCTV of eenrigting kameras nie, en die kind dan moet getuig in die teenwoordigheid van die beskuldigde. Dit dra by tot die kind se trauma, wat haar prestasie in die hof op die volgende manier beïnvloed:

Gebruik van fasiliteite

Waar die fasiliteite beskikbaar is, word die gebruik daarvan deur die diskresie van die Magistraat bepaal.

Tekort aan tolke

Die tekort aan tolke vir buitelandse tale lei tot teruggetrekking van sake deur die hof.

Die kind as getuie

Vir kindergetuies is dit gewoonlik 'n marteling om in die hof te getuig as gevolg van die sleggesinde omgewing van die hof en die tekort aan noodsaaklike hof-voorbereiding van die kind. Informasie oor die vryspraak van die beskuldigde word nie altyd verduidelik aan die kind en haar familie nie. 'n Verdere tekortkoming is die onvermoë om die resultate van kindergetuienisse op 'n ouderdomstoepaslike wyse te gebruik, terwyl die kind in die hof getuig.

Kriminele sake

Ongereelde verdragings in die finalisering van sake verhinder die kind se genesingsproses en veroorsaak verdere trauma vir die kind. Dit lei soms tot geheue verlies met betrekking tot die seksuele oortreding en affekteer die kind se getuienis. Die beweging van sake deur die kriminele regstelsel is 'n lang en uitgerekte proses. Dit het 'n negatiewe effek op die publiek se vertroue in die kriminele regstelsel en mag bydra tot lae verslaglewering met seksuele oortreding sake. Die tekort aan 'n volledige en gekoördineerde strategie vir die bestuur van sake van seksuele oortredinge lei tot swak bestuur wat nie die beste belang van die seksueel misbruikte kind bevorder nie.

Reiskostes

Slagoffers kan nie reiskostes bekostig na ver howe nie. Baie keer is daar nie duidelikheid oor wie die kostes sal dek nie.

Die versorgingsposisie van die kind

Behoeftes bestaan aan navorsing met betrekking tot die behandeling en plasing van kinders wat seksueel geskend is.

Voorbereidingsprogramme vir die kind wat moet gaan getuig

Geen programme bestaan om seksueel misbruikte kinders voor die hofsake voor te berei om as getuie in die hof op te tree nie. Ook vir kinders wat deur die kriminele regsstelsel getraumatiseer is, bestaan geen ondersteuningsprogramme nie.

Die huidige hofsisteme blyk tekortkominge te hê. Gemelde tekortkominge kan die getuienislewering van die kind skaad asook die vervolging van die oortreder laat deurval.

4.12 SAMEVATTING

Kinders is oor die algemeen betroubare getuies, maar dit is vir hulle 'n traumatiese ervaring om te getuig. Gedurende die ondervraging kan hulle stil word, weier om vrae te beantwoord of hulle kan baie beangs word.

Die hofverrigtinge is buite hulle ervaringsveld, die snaaks geklede persone maak hulle bang en min van hulle het 'n idee oor wat die verhoor werklik behels.

Dit is daarom noodsaaklik dat wanneer die kind wel die moed het om te getuig, sy verseker moet wees dat nie net haar regte beskerm sal word nie, maar ook haar menswaardigheid. Die Wet op Kriminele Prosedure maak voorsiening dat die gebruik van 'n tussenganger gebruik kan word by 'n seksueel misbruikte kind.

Verskeie Wette is bespreek wat betrekking het op mishandeling van kinders. Die Wette verplig enige persoon wat kennis dra of vermoed dat 'n kind misbruik word, om op te tree en te rapporteer.

Die regsproses word bespreek en die volgende aspekte word aan geraak: voorverhoor, verhoor en post-verhoor. Die tydperk voor die aanvang van die hofsaak word gekenmerk deur die uitstel en vertraging van die regsproses – dit lei tot verdere trauma vir die kind.

Tydens die verhoor ervaar die kind angstigheid oor haar onvermoë om getuienis te lewer. Ten tye van die post-verhoor beseft die kind dat sy geen beheer het oor die traumatiese gebeure in haar lewe nie en magteloos uitgelewer is aan die 'sisteem van geregtigheid'.

In hoofstuk 5 word daar gekyk na die behoeftes en probleme soos deur die seksueel misbruikte kind self ervaar is.

HOOFSTUK 5

EMPIRIESE BEVINDINGS EN METODOLOGIE

5.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk word empiriese gegewens weergegee wat verkry is uit 'n ondersoek ten opsigte van die emosionele behoeftes en probleme van die seksueel misbruikte kind. Twintig respondente wat in Tutela, Plek van Veiligheid gehuisves word het aan die ondersoek deelgeneem. Die empiriese inligting ten opsigte van die twintig respondente word vervolgens weergegee deur middel van besprekings, diagramme en tabelle.

Die keuse van kwantitatiewe navorsing as navorsingsbenadering vir die studie word bespreek. Die prosedures van kwantitatiewe navorsing word beskryf en van toepassing gemaak op die huidige probleemstelling. 'n Kritiese punt van die navorsingsondersoek is die analisering, interpretering en proffessering van die navorsingsbevindinge.

Die kwantitatiewe benadering word daardeur gekenmerk dat dit hoogs geformaliseerd is, dat die omvang van die navorsing meer presies is. Tydens kwantitatiewe navorsing word die data hoofsaaklik in terme van syfers verwerk (De Vos et al., 1998:5). Die kwantitatiewe benadering is tydens die probleemformulering benut en statistiek is aangehaal ten einde die omvangrykheid van seksuele wandade teenoor kinders aan te dui. Die navorsingsontwerp wat in die studie gebruik is, is hoofsaaklik beskrywend. Volgens Mouton (1988:46) kan beskrywende navorsing gestel word as “dit wat op een of ander wyse akkuraat en noukeurig beskryf is”. Beskrywende navorsing doen ook verslag oor die kenmerke van 'n verskynsel. Die kenmerke van die seksueel misbruikte kind, die behoeftes en probleme wat die kind in die hofsisteem ervaar, is beskryf.

In hierdie hoofstuk word die empiriese gegewens weergegee en geïnterpreteer deur gebruik te maak van tabelle, grafieke en diagramme. Die data word aangebied in die volgorde soos in die vraelyste uiteengesit is.

5.2 UNIVERSUM

In hierdie studie kan die universum beskou word as die somtotaal van vroeë adolessente wat seksueel misbruik is; wat in Tutela, Plek van Veiligheid woonsaam is. Daar is vyf-en-twintig Afrikaanssprekende meisies in die ouderdomsgroep van 13 – 18 jaar geselekteer. Hierdie kinders het reeds 'n verklaring van seksuele misbruik gemaak en is verwyder uit die sisteem na 'n veilige hawe. Met die uitsondering van kinders wat aan dissosiasie ly of seksueel aggressiewe gedrag openbaar, word alle kinders by die studie ingesluit ongeag van wanneer die seksuele misbruik plaasgevind het. Vir doeleindes van hierdie studie word kinders dus betrek wat reeds 'n verklaring van seksuele misbruik gemaak het en reeds deur die hofsisteem gegaan het of in die fase van voorbereiding is vir die hofproses.

Aangesien die probleme en behoeftes van die misbruikte kind in die hofsisteem geëksploreer en beskryf was, is persoonlike vraelyste die geskikste data insamelingsinstrument. Die vraelyste het bestaan uit twee afdelings wat die profiel van die seksueel misbruikte kind uitbeeld asook haar belewenis in die hofsisteem. Daar is gebruik gemaak van oop-, en geslote vrae, digotome asook multi-keuse vrae. Die navorser was deurentyd op die agtergrond beskikbaar vir aanmoediging deur middel van 'n paar woorde indien enige onduidelikhede of probleme sou voorkom. Hier het navorser vir die respondent in diepte verduidelik wat die implikasie van elke vraag was.

5.3 INTERPRETASIE VAN DATA INGEWIN DEUR DIE VRAELYSTE

Vyf-en-twintig respondente wat seksueel misbruik is, is geselekteer waarvan 'n totaal van twintig voltooide vraelyste terug ontvang is. Die respondente was Afrikaanssprekend, soos deur die begrensing van die ondersoek bepaal is.

5.4 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE KIND

Hier word hoofsaaklik gefokus op faktore en kenmerke as moontlike redes vir die kind se hoë slagoffervatbaarheid vir seksuele misbruik. Bevindinge sal deurgaans bespreek word.

5.4.1 Ouderdom van die misbruikte kind

Daar is na die ouderdomverspreiding gekyk om 'n moontlike verband tussen ouderdomme van kinders en hoë risiko vir seksuele misbruik te identifiseer.

Tabel 5.1 Ouderdomverspreiding van die seksueel misbruikte kind

Ouderdom	Aantal
13 – 14 jaar	10
15 – 16 jaar	7
17 – 18 jaar	3

n = 20

Uit tabel 5.1 kan die ouderdomsverpreiding van die ondersoekgroep waargeneem word. Die grootste aantal meisies (10) wat seksueel misbruik is, was 13-14 jaar, gevolg deur 7 in die ouderdomsgroep 15-16 jaar en 3 tussen 17-18 jaar.

Die hoë voorkoms in die 13-14 jarige groep kan die indruk skep dat hoë risiko vir seksuele misbruik groter is, hoe jonger die kind is, grotendeels vanweë 'n magteloosheid en onvermoë om die oortreder teen te staan.

5.4.2 Posisie van die misbruikte kind in die gesin

Die posisie van die kind in haar huisgesin is belangrik omdat dit 'n moontlike verband met slagoffervatbaarheid vir seksuele misbruik binne die gesin kan aantoon.

Tabel 5.2 Posisie van die seksueel misbruikte kind in die gesin

Posisie	Aantal
Oudste	4
Middelste	6
Jongste	7
Enigste	3

n = 20

Dit wil voorkom asof die jongste kinders in die onderzoekgroep 'n groter risiko vir misbruik was as die ander. Laubsher (1992:173) het bevind dat die oudste kinders (36%) 'n groter risiko vir misbruik was as ander kinders in die gesin. Geen ander studies kon gevind word wat die verband tussen seksuele misbruik en die kind se posisie in die gesin nagevors het nie. Wat hierdie ondersoek betref, lyk dit asof die jonger kind 'n hoër slagoffervatbaarheid toon vir seksuele misbruik.

5.4.3 Status van die seksueel misbruikte kind

Die status van die seksueel misbruikte kind word vervolgens bespreek.

Tabel 5.3 Status van die seksueel misbruikte kind

Status van die kind	Aantal
Eie dogter	6
Stiefdogter	8
Laatlammetjie	1
Buite-egtelike kind	2
Aangenome kind/Pleegkind	3

n = 20

Uit die bogenoemde tabel blyk dit dat die hoogste voorkoms van seksuele misbruik by stiefdogters voorgekom het. Alhoewel dit voorkom asof kinders meer binne stiefgesinne misbruik word, moet in ag geneem word dat 'n kind een van die ouers se eie kind en die ander se stief/aangenome kind kan wees. Ongelukkig het navorser in gebreke gebly om meer detail omtrent die posisie van die kind in die hersaamgestelde gesin te exploreer, wat as sodanig op 'n beperking in die vraelys dui.

5.4.4 Aantal kinders in die gesin wat seksueel misbruik word

'n Opname wat gedoen is deur Palmer en Raegrand (in Potgieter, 2001) toon aan dat die helfte van die kinders wat seksueel misbruik was, onbewus was dat hul sibbe ook blootgestel was aan misbruik. Dit wil voorkom asof 'n enkele kind in die huisgesin eventueel die misbruik openbaar maak.

Tabel 5.4 Aantal kinders in die gesin wat misbruik word

Aantal kinders	Aantal
Een	11
Twee	7
Meer as twee	2

n = 20

Die bogenoemde tabel toon dan dat in die meeste gesinne slegs een kind seksueel misbruik is, gevolg deur 7 waar twee kinders misbruik is. By twee gesinne was meer as 2 kinders seksueel misbruik. Dit implikasie is dat 'n ouer wat een kind misbruik nie noodwendig 'n ander kind in die gesin ook sal misbruik nie. Laubsher (1992:184) se bevindinge korreleer met bogenoemde wat aangetoon het dat in 29% van die gesinne meer as een kind misbruik was en in 71% van die gesinne slegs een van die kinders misbruik was.

5.5 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE GESIN

Biografiese besonderhede van die gesin word vervolgens bespreek om 'n holistiese beeld van die slagoffervatbaarheid van die kind in haar gesin te kry.

5.5.1 Huwelikstaat van ouers/voog

Tabel 5.5 Huwelikstaat van die ouers/voog

Huwelikstaat	Aantal
Getroud	6
Geskei	3
Saamleef	2
Hertrou	8
Ongetroud	1

n = 20

Tabel 5.5 dui die verspreiding van huwelikstaat van die kind se ouers/voog aan: 6 respondente se ouers was getroud; 3 respondente se ouers was geskei; 2 respondente se ouers is betrokke in 'n saamleefverhouding; 8 respondente se ouers het hertrou en slegs 1 van die respondente se ouers was ongetroud. Hewitt (1999) verwys dat die intra familiële oortreder se huwelikstaat hoofsaaklik die van 'n getroude persoon is. Die afleiding kan na aanleiding van die bostaande tabel gemaak word dat seksuele misbruik binne biologiese gesinne waar die ouer hertrou het, beduidend meer voorgekom het as by ander gesinstipes. Hertrou kan as sodanig beskou word as 'n hoë risiko vir seksuele misbruik. Ongetroude en saamleefverhoudings het in hierdie studie nie buitengewone hoë risiko vir seksuele misbruik getoon nie, soos ook deur Hewitt (1999) bevind is.

5.5.2 Tipe gesin

Potgieter (2001) bevind in haar navorsing dat ongeveer 'n derde van die oortreders in 'n hersaamgestelde gesin voorkom. Dit sal vervolgens bespreek word.

Tabel 5.6 Tipe gesinne waaruit misbruikte kinders kom

Tipe gesin	Aantal
Volledig	7
Enkelouer	4
Hersaamgestel	9

n = 20

Bostaande tabel toon aan dat die meeste respondente (9) afkomstig was uit 'n hersaamgestelde gesin, gevolg deur 7 wat uit volledige gesinne gekom het. Potgieter (2001) bevestig hierdie tendens, wat ook in haar ondersoek bevind het dat ongeveer een derde van die oortreders in 'n hersaamgestelde gesin geleef het.

5.5.3 Etniese groepering

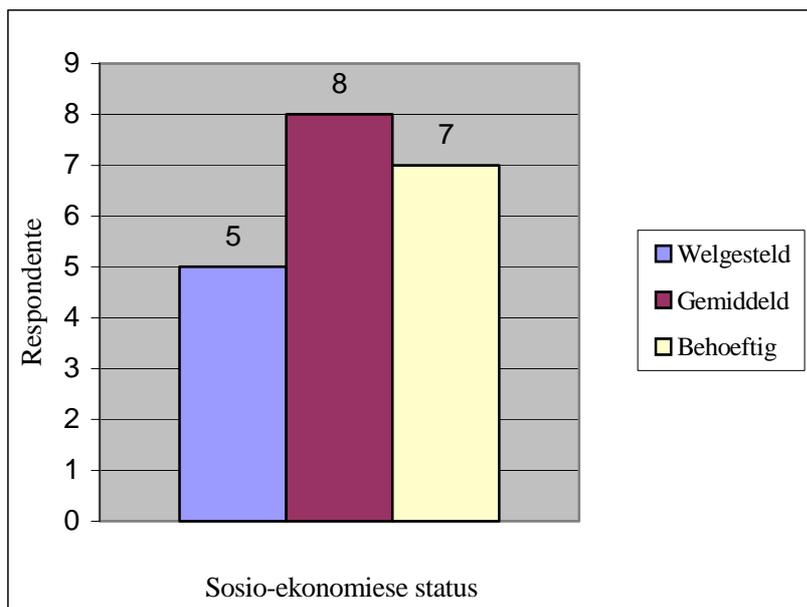
Tabel 5.7 Etniese groepering van seksueel misbruikte kinders

Etniese groepering	Aantal
Blank	18
Kleurling	2

n = 20

Die bevolkingsamestelling van die ondersoekgroep was hoofsaaklik blank. Gevolglik was die meerderheid respondente (18) blank, en 2 kleurlinge. Met hierdie inligting kan daar nie 'n moontlike verband tussen die etniese groepering en slagoffervatbaarheid van respondente vir seksuele misbruik aan gedui word nie.

5.5.4 Sosio-ekonomiese faktore

n = 20

Figuur 5.1 Sosio-ekonomiese status van die gesin

Sosio-ekonomiese faktore gaan gepaard met die gesin se inkomste asook lewensomstandighede. Volgens Louw et al. (1998:485) het sosio-ekonomiese faktore te make met aspekte van lewe soos woonbuurt, tipe behuising, algemene lewenspeil, inkomste asook die individu se status in die gemeenskap. Vyf van die respondente het in die welgestelde groep geval, 8 in die gemiddelde groep en 7 in die behoeftige groep. Daar was 'n klein verskil tussen die gemiddelde en behoeftige groepe.

5.5.5 Beroep/werk van ouers

Tabel 5.8 Beroep/werk van ouers

Vader	Aantal	Moeder	Aantal
Professioneel	3	Professioneel	2
Vakman	9	Vakman	-
Tuinwerker	1	Huishulp	2
Tuisteskepper	-	Tuisteskepper	6
Werkloos	3	Werkloos	2
Klerklike werk	2	Klerklike werk	6
Ander	2	Ander	2

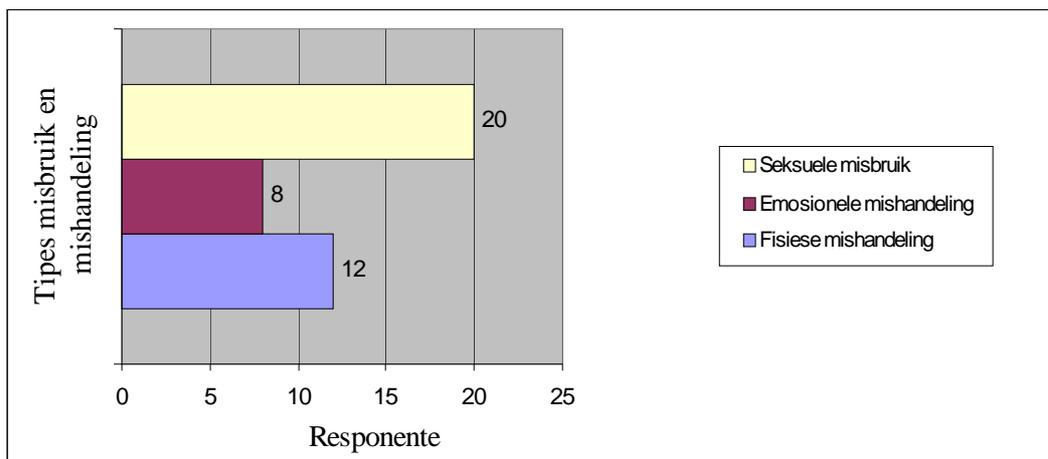
n = 20

Die vaders was oorwegend vaklui en die moeders hoofsaaklik betrokke by klerklike werk en tuisteskepping. Dit korreleer met die bevindinge by 5.5.4 waar gesinne oorwegend in die gemiddelde sosio-ekonomiese groep val. Die meeste gesinne is slegs aangewese op die vader se inkomste. Indien in ag geneem word dat die aard van die vader se beroep hoofsaaklik een of ander amsag aandui, kan aanvaar word dat die gesin sosio-ekonomies moeilik oorleef, wat as sodanig 'n bydraende faktor kan wees vir 'n gunstige klimaat vir seksuele misbruik in die gesin.

5.6 OMVANG VAN SEKSUELE MISBRUIK

Tipes van seksuele misbruik, aard, gereeldheid, tydperk en voorkoms van seksuele misbruik, status van oortreder, gedragsaanduiding van die kind en die persoon wat die misbruik geopenbaar het, word vervolgens bespreek.

5.6.1 Tipes misbruik/mishandeling

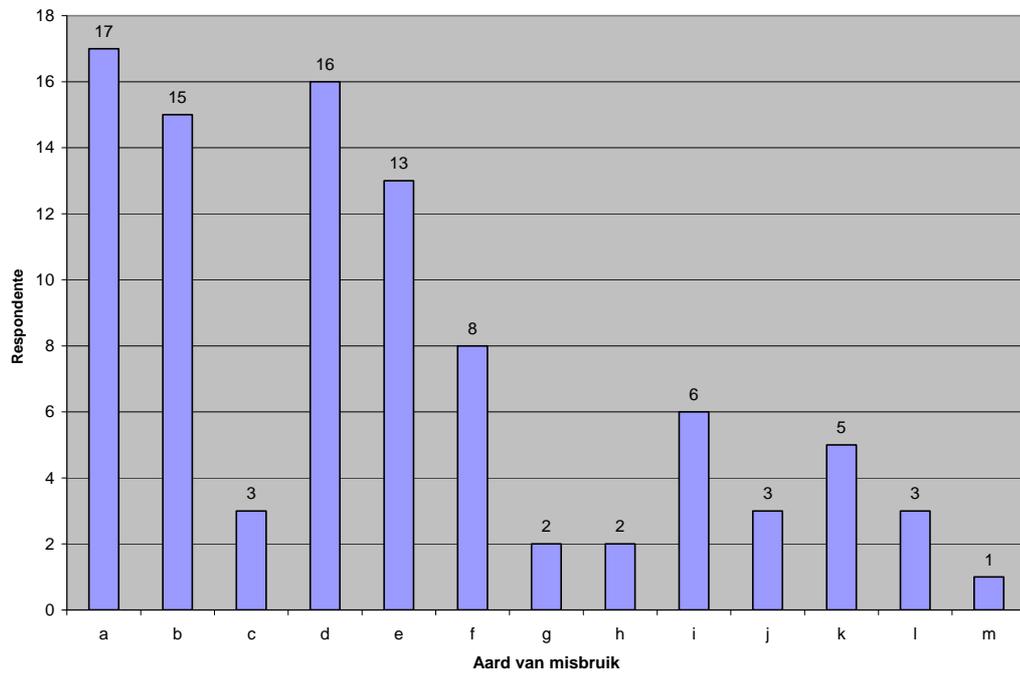

n = 20 * Respondente kon meer as een keuse uitoefen

Figuur 5.2 Tipes misbruik / mishandeling

Uit die bostaande figuur blyk dat alhoewel die studie fokus op seksuele misbruik, daar duidelike tekens van fisiese- asook emosionele mishandeling geïdentifiseer kon word by die betrokke kinders. Oorvleueling kom voor wat daarop dui dat 8 respondente fisies mishandel was en 12 respondente blootgestel was aan emosionele mishandeling ten tye van seksuele misbruik. Al die respondente in die studie is blootgestel aan seksuele misbruik. Die inligting korreleer met 'n studie van Faller (1988) wat daarop wys dat seksuele misbruik soms gepaard gaan met fisiese of emosionele mishandeling. Hunter (1990) stem saam met die stelling en beklemtoon dat seksuele misbruik met ander vorms van mishandeling in verband gebring kan word.

5.6.2 Aard van misbruik

- A Verkragting
- B Bloedskande
- C Anale penetrasie
- D Orale penetrasie
- E Betasting van geslagsdele
- F Betasting van oortreder se geslagsdele
- G Ontbloting
- H Afloerdery
- I Seksuele gesprekke
- J Toeskouer van seks
- K Pornografie
- L Prostitusie
- M Ander

n = 20

Figuur 5.3 Aard van misbruik

Uit bostaande figuur blyk dit dat verkragting (17), bloedskande (15), orale penetrasie (16) en betasting van geslagsdele (13) die meeste in die ondersoekgroep voorgekom het. Hobbs en Wyne (1996) beklemtoon dat betasting van geslagsdele die mees algemene vorm van seksuele misbruik is, aangesien dit geen fisiese littekens laat nie en dus nie bewyse gevind kan word nie.

5.6.3 Gereeldheid van seksuele misbruik

Die tydperk van seksuele misbruik en hoe gereeld dit plaasgevind het in spesifieke milieu is belangrike vrae waarmee die seksueel misbruikte kind in die hofsisteem gekonfronteer word. Die inligting wat verkry is uit die empiriese studie sal vervolgens bespreek word.

Tabel 5.9 Gereeldheid van seksuele misbruik

EENMALIG	HERHAALDELIK
7	13

n = 20

Bogenoemde tabel hou verband met die tydperk van die misbruik. Bevindinge sal bespreek word in samehang met die bevindinge wat weerspieël word in Tabel 5.9.

5.6.4 Tydperk van seksuele misbruik

Vir doeleindes van die studie sal die gereeldheid van misbruik (Tabel 5.8) in samehang met die tydperk van misbruik (Tabel 5.10) bespreek word.

Tabel 5.10 Tydperk van seksuele misbruik

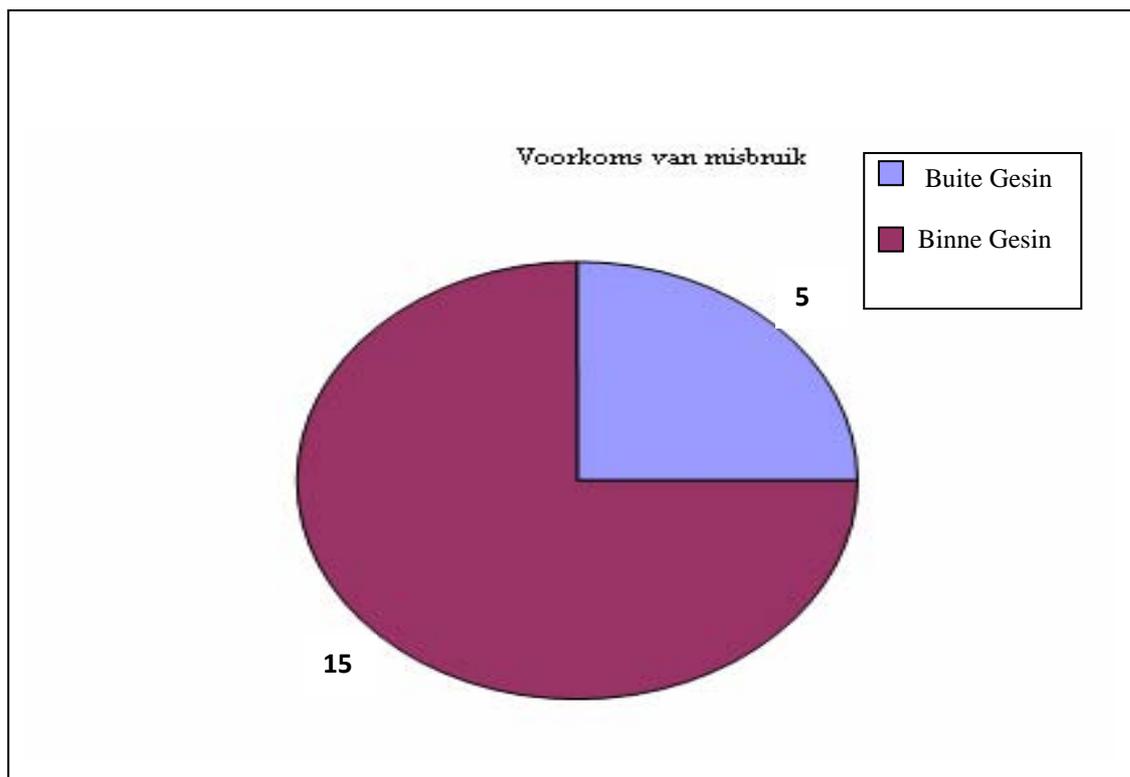
Tydperk	Aantal
Eenmalig	7
Een maand	1
Een jaar	5
Twee jaar	1
Meer as twee jaar	2
Onseker	4

n = 20

Die misbruik wat herhaaldelik voorgekom het soos aangedui in tabel 5.9 kan na aanleiding van tabel 5.10 soos volg uiteengesit word: Slegs 1 respondent is oor 'n tydperk van een maand seksueel misbruik, 5 respondente oor 'n tydperk van een jaar, 1 respondent oor 'n tydperk van twee jaar en 2 respondente oor 'n tydperk van meer as twee jaar. Vier van die respondente was onseker oor die tydperk van misbruik. Muller et al. (1994) se bevindinge korreleer met laasgenoemde inligting. In 'n studie met 104 slagoffers het sy bevind dat die kinders oor 'n tydperk seksueel misbruik was en dit nie die norm was dat seksuele misbruik slegs eenmalig voorgekom het nie.

5.6.5 Voorkoms van seksuele misbruik

Verskeie faktore kan bydraend wees tot die voorkoms van misbruik. Vir doeleindes van die studie word daar slegs verwys na faktore buite en binne die gesin. Potgieter (2001) verwys na faktore binne die gesin wat kan aanleiding gee tot seksuele misbruik van die kinders. Sy is van mening dat die meerderheid van die ouers self as kinders seksueel misbruik was en moeilike, gedepriveerde kinderjare gehad het. Die moeder bevind haar meestal in die posisie dat sy nie haar eie kind kan beskerm teen misbruik nie. 'n Kind wat 'n swak verhouding met die moeder het, loop 'n hoë risiko om seksueel misbruik te word. Die kind wat 'n 'parental-child' rol moet inneem, aanvaar verantwoordelikheid van die gesin en vervul daarmee ook die rol van die moeder. In sekere gevalle waar materne konflik asook seksuele disfunksie binne die huwelik voorkom neem die dogter gewoonlik die seksuele rol oor om die vader se seksuele behoeftes te vervul.

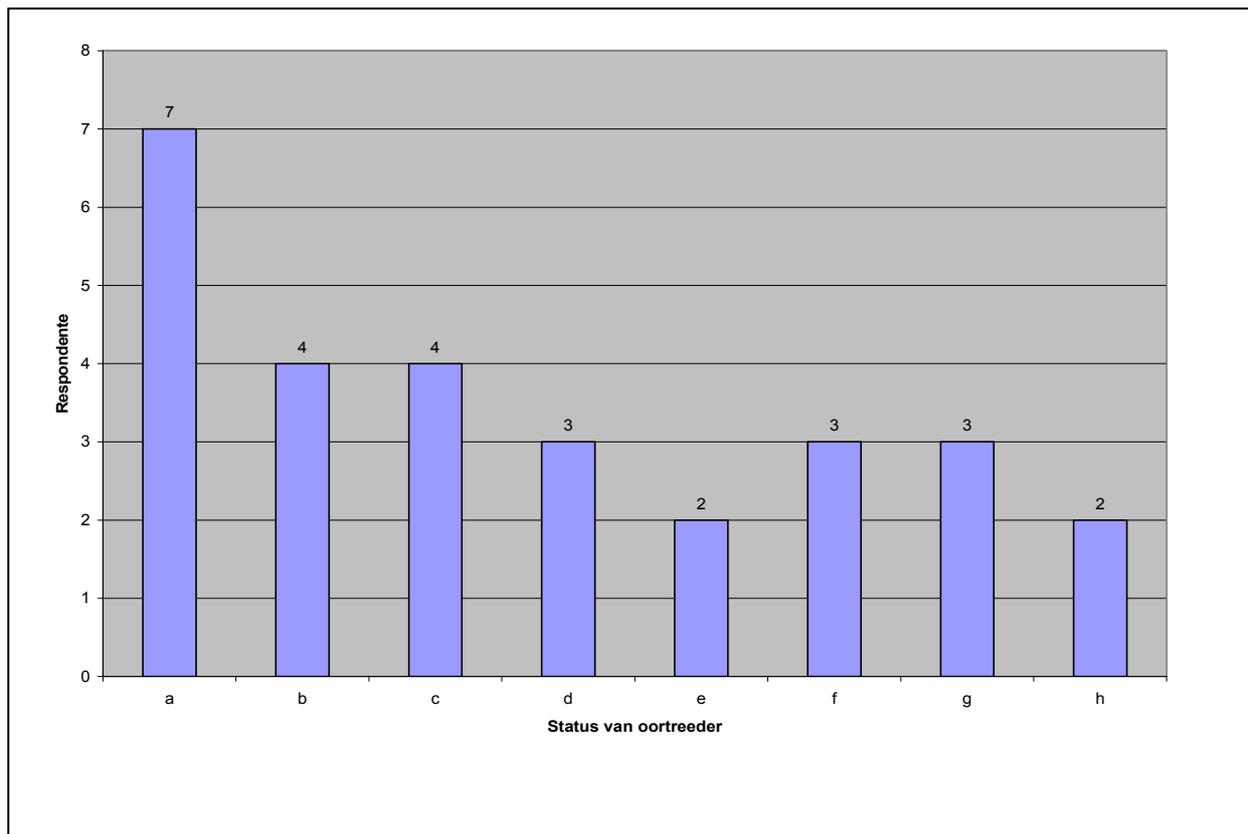
n = 20

Figuur 5.4 Voorkoms van seksuele misbruik

Die bevindinge soos blyk uit die bostaande figuur dui daarop dat 15 van die respondente binne hul gesin misbruik is en slegs 5 buite die gesin. Die bevindinge in die figuur stem ooreen met die status van die oortreder (figuur 5.5). Die bevindinge korreleer met Laubsher (1992:53) se ondersoek, waar bevind is dat 71% van die kinders in die steekproef binne familieverband misbruik is. Bostaande bevindinge kan verder vergelyk word met Muller (1994) se studie waarin 104 onderhoude gevoer is met kinders wat seksueel misbruik is en 68 van die kinders deur 'n persoon binne die intra familiale gesin misbruik is.

5.6.6 Status van oortreder

Die oortreder in hierdie studie verwys na 'n persoon wat seksuele kontak met die adolessente dogter gemaak het. Die bevindinge sal vervolgens bespreek word.

n = 20 * Oorvleuling kom voor waar respondente deur meer as een oortreder seksueel misbruik is

Figuur 5.5 Status van oortreder

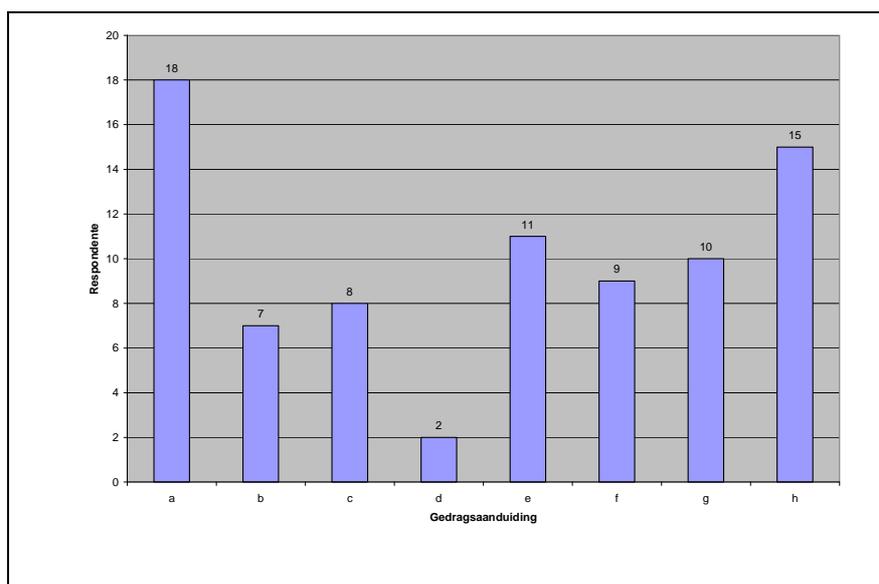
Die status van die oortreder word in die staafdiagram soos volg voorgestel:

a. Vader	b. Stiefvader	c. Oupa	d. Oom
e. Buurman	f. Vriend	g. Vreemdeling	h. Ander

Volgens die bevindinge in figuur 5.5 word die meeste adolessente binne hul gesinsverband misbruik. Uit die figuur blyk dat seksuele misbruik deur die vader (7), stiefvader (4) en oupa (4) beduidend meer voorgekom het. Ooms (3), vriende (3) en vreemdelinge (3) was by nege respondente die oortreder. Die afleiding kan dus gemaak word, dat die kinders deur bekende persone, wat hul vertrou het, misbruik is. In haar ondersoek het Laubsher (1992:197) bevind dat 27% vaders, 13% stiefvaders, 13% buurmanne primêr verantwoordelik is vir seksuele misbruik. Van die kinders in die studie is gesamentlik elf binne hul eie kerngesin (vader en stiefvader) seksueel misbruik. Indien seksuele misbruik deur oupas (4) en ooms (3) in berekening gebring word, is 18 van die 20 respondente in die studie deur bekendes misbruik. Oorvleuling kom voor waar van die respondente deur meer as een oortreder seksueel misbruik is.

5.6.7 Gedragsaanduidings van die kind

Seksuele misbruik het 'n duidelike negatiewe impak op die kind se emosionele ontwikkeling asook haar emosionele belewenisse. Daar gaan vervolgens gekyk word na die vernaamste gedrag wat die kind openbaar na seksuele misbruik.

n = 20 * Oorvleuling kom voor waar van die respondente meer as een gedragsaanduiding toon

Figuur 5.6 Gedragsaanduiding van die kind

Voorgestel soos volg:

a.Woede uitbarstings	b.Onsekerheid	c.Slaap-versteurings	d.Ontkenning
e.Skuldgevoelens	f.Onvermoë om konflik te hanteer	g.Verswakte skoolprestasie	h.Vrees

Bogenoemde figuur blyk duidelik dat die meeste kinders na die misbruik verskillende gedragsaanduidings openbaar het. Woede-uitbarstings (18) en vrees (15) was die mees algemene gedragsaanduiding. In samehang hiermee kan skuldgevoelens (11), verswakte skoolprestasie (10) en onvermoë om konflik te hanteer (9) ernstige probleme in die latere ontwikkelingsjare van die kind veroorsaak. Ontkenning (2) het beduidend min voorgekom. Laubsher (1992:55) asook Sgroi & Porter (1982) het dieselfde gedragsindikatore bevestig. Muller et al. (1994) het in haar studie bevind dat die slagoffer van seksuele misbruik geneig is tot woede uitbarstings, aggressie asook die onvermoë om konflik te hanteer. Die afleiding wat gemaak kan word is dus dat woede uitbarstings 'n natuurlike reaksie van uitreagerende gedrag by die seksueel misbruikte kind is.

5.6.8 Persoon aan wie die misbruik geopenbaar is

Die kind sal dikwels 'n persoon in haar vertrouwe neem om 'n verklaring van seksuele misbruik weer te gee. Vervolgens sal gekyk word na die mees beduidende persoon wat die seksuele misbruik geopenbaar het.

Tabel 5.11 Persoon wat die misbruik geopenbaar het

Persoon wat die misbruik geopenbaar het	Aantal
Vader	1
Moeder	3
Onderwyser	6
Familie lid	4
Vriendin	2
Ander (o.a kind self)	4

n = 20

Uit bogenoemde tabel blyk dat daar slegs 3 respondente is wat die misbruik eerste aan hul moeder geopenbaar het. Dit kan verband hou dat die moeders gewoonlik hulle “doof” hou vir sulke aantygings veral indien dit binne die gesinssisteem voorkom. Finkelhor et al. (1986) meen dat wanneer daar ‘n swak verhouding tussen die kind en haar moeder bestaan die kind meer blootgestel word aan seksuele misbruik. Daar bestaan teenstellende inligting ten opsigte van die moeder se betrokkeheid by bloedsbande. Die meerderheid respondente (6) het die misbruik by onderwysers aangemeld, gevolg deur familie (4) en ander (4), wat die kind self insluit. Laubsher (1992:206) het in haar ondersoek bevind dat 69% van die persone wat eerste van die misbruik vertel was die kind se moeder, en 51% van die moeders het vir die kind hulp gaan soek deur die saak aan te meld. Dit kan nie in verband gebring word met bogenoemde bevindings nie, aangesien dit hoofsaaklik op die jonger kind gefokus is.

5.7 HOFSTEEM

Die meerderheid kinders wat in die hof getuig as slagoffers van seksuele misbruik kry min die geleentheid om hulle ervarings en die effek van die seksuele misbruik in die hof bekend te maak. In Beeld (13 Mei 2008) het ‘n Pretoriase regter verskeie subartikels van die Strafproseswet wat handel oor kinders wat klaers en getuies in strafverhoor is, ongrondwetlik verklaar. Hy het gesê die strafregprosedure en die hoewe moet ten minste die strafregstelsel op

so 'n manier administreer dat kinders teen verdere trauma beskerm word. Dit sluit aan by hierdie studie wat handel oor die struikelblokke in die huidige hofsisteem en prosedure wat bydra tot sekondêre trauma van die slagoffer. Daar word vervolgens na die kind as getuie in die hofsisteem gekyk.

5.7.1 Kinders wat al getuig het in die hof

Vir doeleindes van die studie is die respondente kinders wat reeds deur die hofsisteem beweeg het, of in proses van voorbereiding is ten opsigte van die hofproses.

n = 20

Figuur 5.7 Aantal kinders wat getuig het in die hof

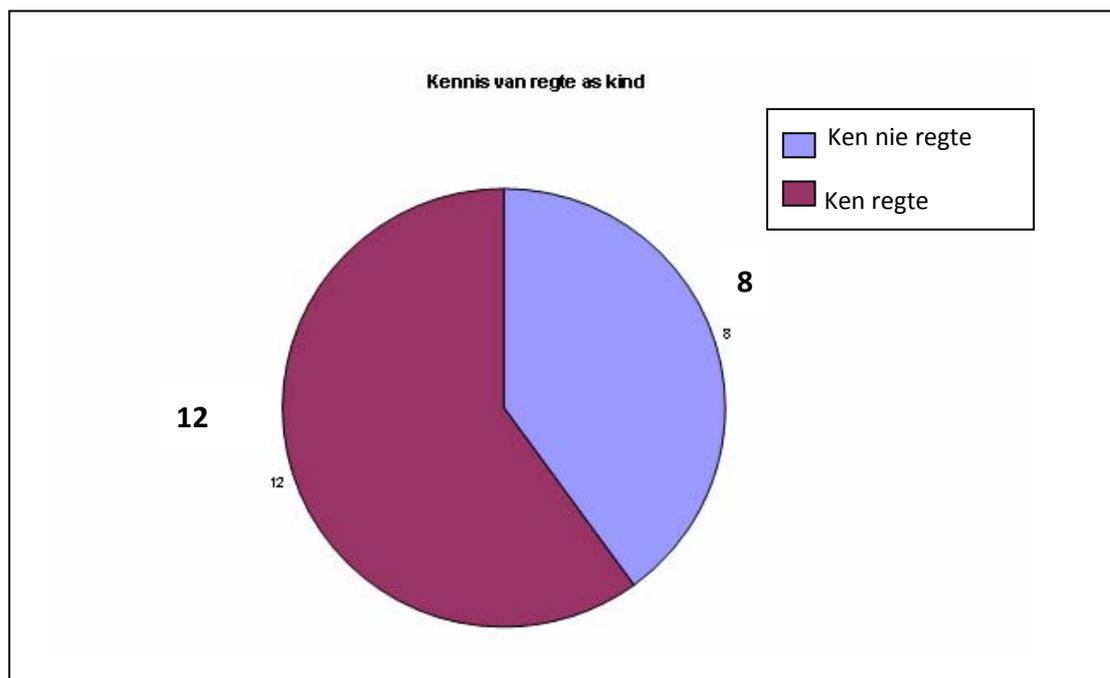
Elf van die respondente in die studie was nog glad nie bekend gestel aan die hofproses of sisteem nie, maar sou binnekort moes gaan getuig teen die 'beweerde oortreder'. Nege van die respondente was reeds met die hofsisteem bekend. (Hoewel slegs 9 respondente reeds met die hofproses bekend was, het navorser die ander 11 respondente wel by die vrae oor hulle ervarings van die hofprosedure ingesluit. Op die wyse is inligting ingewin oor die verwagte gevoelens van die betrokke groep respondent).

5.7.2 Die kind se regte

Childline het 'n dokument beskikbaar gestel naamlik “What to do when you or someone you know has been sexually abused” waarin daar spesifiek verwys word na die slagoffer se regte. Dit sluit aan by die regte wat uiteengesit is in die Konstitusie vir Menseregte.

Die volgende regte is relevant vir die studie:

- Jy het die reg om met respek behandel te word;
- Jy het die reg tot mediese sorg, behandeling vir enige siekte, swangerskap, HIV as 'n resultaat van seksuele misbruik;
- Jy het die reg tot emosionele ondersteuning en trauma begeleiding;
- Jy het die reg om 'n kriminele klag te open by jou naaste polisie kantoor;
- Indien persone nie jou regte respekteer nie, kan jy vra om met 'n senior beampte of personeellid te gesels.

n = 20

Figuur 5.8 Kennis van regte as kind

Alhoewel 12 van die respondente bevestig het dat hulle bewus is van hul regte het slegs 9 'n duidelike motivering asook voorbeelde verskaf van wat hul kinderregte is en behels. Agt respondente het geen kennis getoon oor wat hul regte as kind is nie, en was van mening dat hulle nog nooit aan die inligting blootgestel was nie.

5.7.3 Verwydering van kinders uit hul ouer/voog se sorg

Dit wil voorkom asof die seksueel misbruikte kind vrees indien sy inligting bekend maak van seksuele misbruik in 'n intra-familiale omgewing, sy verwyder gaan word van haar ouer of voog. Dit dra by tot die kind se vrees en gevolglik, is sy geneig om nie die seksuele misbruik bekend te maak nie.

Tabel 5.12 Verwydering van kinders uit sorg van hul ouers/voog

Hof	SAPD	Maatskaplike werker
11	6	3

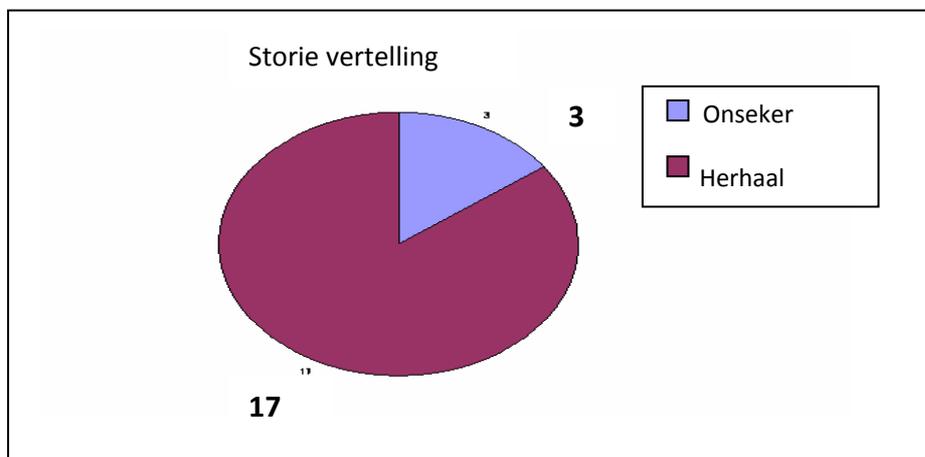
n = 20

Al die respondente het bevestig dat kinders nie net van hul ouers/voog weggeneem kan word nie. Die meerderheid respondente (11) het daarna verwys dat die hof mag besluit om hulle weg te neem indien hul ouers hulle nie kan versorg nie of indien hulle gemolesteer is. Slegs 6 respondente het verwys dat die polisie 'n kind mag wegneem as hy in gevaar is of sy ouers nie vir hom kan sorg nie, en 3 het verwys na 'n maatskaplike werker.

Die bevindinge kon egter nie met relevante literatuur geverifieer word nie aangesien meeste literatuur fokus op die jong kind en nie op adolessent nie.

5.7.4 Aantal kere wat die kind inligting moes weergee rondom die seksuele misbruik

Vervolgens gaan daar gekyk word wat die seksueel misbruikte kind se persepsie is rakende bekendmaking en getuienislewering van die seksuele misbruik.

n = 20

Figuur 5.9 Storie vertelling

Sewentien van die respondente was daarvan bewus dat hulle die gebeurtenis meer as een keer sou moet herhaal. Daar is ook genoem dat hulle nie 'so hoop' nie, want dis aaklig terwyl almal healtyd wil hoor wat gebeur het. Daar is ook genoem dat hulle 'n klomp keer gevra gaan word, om hulle uit te vang. Onduidelikheid het bestaan oor die "hulle" en respondente was nie in staat om spesifieke persone in hierdie verband aan te dui nie.

5.7.5 Gevoelens jeens die hofsisteem op die dag van getuienislewering

Die meerderheid van die respondente se verwagtinge rondom die hofsisteem en proses was die van onsekerheid. Daar word vervolgens gekyk na die gevoelens wat die seksueel misbruikte kind ervaar het op die dag van getuienislewering.

Tabel 5.13 Gevoelens wat ervaar word op die dag van getuienislewering

GEVOELENS				
Bang (17)	Huil/ Hartseer (3)	Oormatige sweet (1)	Skok (1)	Frustrasie (2)
Onseker (9)	Maag pyn (9)	Angstig (8)	Deurmekaar (7)	Geirriteerd (2)
Woede (10)	Naar (7)	Depressief (5)	Slapeloosheid (11)	Gespanne (6)

n = 20 * Respondente het meer as een gevoel geïdentifiseer

Verskeie gevoelens is geïdentifiseer, die meerderheid respondente (17) het verklaar dat hulle bang gaan wees. Verskeie redes is aangevoer oor hoekom hulle bang sou wees, soos die teenwoordigheid van die oortreder, te veel mense wat onbekend is, moeilike vrae en nie weet wat om te verwag nie. Ander gevoelens soos slapeloosheid (11), woede (10), onsekerheid (9), maagpyn (9), deurmekaar (7) en naar (7) is geïdentifiseer. Die gevoelens wat geïdentifiseer is korreleer met tipiese tekens van psigo-simptomatiiese simptome. Die betrokke bevindinge moet in konteks gesien word van Tabel 5.14.

5.7.6 Die seksueel misbruikte kind se belewenis as sy by die hof aankom asook haar gevoelens in die verband

Ceci (1995) noem dat “fear of the unknown leads to stress”. Dit is van belang om te besef dat die kind wat blootgestel is aan die hofsisteem in ‘n intense krisissituasie verkeer. Die kind is onseker oor wat van haar verwag word en ervaar angs wanneer sy gekonfronteer word met die oortreder. Die hof is tradisioneel ‘n groot gebou wat onbekend vertoon en bydra tot haar spanning. Die kleredrag (toga’s) van die hofpersoneel vertoon vreemd en skep onsekerheid en vrees vir die kind. Die respondente se belewenis van die hof en haar gevoelens in die verband sal vervolgens bespreek word.

Tabel 5.14 Gevoelens en voorkoms van gebou

GEVOELENS	AANTAL
Bang gevoel	17
Ander	3
VOORKOMS VAN DIE HOFGEBOU	AANTAL
Groot plek	15
Onseker	5

n = 20

Die bostaande tabel korreleer met die bevindinge in tabel 5.13 wat daarna verwys dat 17 van die respondente bang gaan voel as hulle die hofgebou gaan betree. Die respondente se persepsie is dat die hofgebou groot is met lang gange waarbinne baie onbekende mense beweeg.

Muller et al. (1994) se bevindings van haar studie verwys dat die effek van die hofprosedure 'n bydraende faktor is van die kind se traumatiese ervaringe. Die volgende aanhalings uit gevallestudies beklemtoon bogenoemde stelling:

“it makes her ill, so nervous and scared when she thinks she is going to have to talk in front of the accused in the court”

“she started getting headaches and the night before they go to court she is in a complete state. She sleeps bad and will not eat”

“she is anxious about the court case”

“she’s forgetting. She’s scared that when she goes to court she won’t remember all the things”

“the court case was a stress ball. She had to tell her story again and again. They postponed the case so many times. She was very upset. She just wants it to be over.”

Die kind se gevoelens is dus 'n duidelike indikator dat sy onbekend is met die hofprosedure wat gepaardgaan met negatiewe gevoelens.

5.7.8 Gevoelens tydens getuienislewering

Dit wil voorkom uit voorafgaande empiriese gegewens dat die respondente angstig is en 'n bepaalde onvermoë toon veral wanneer hulle getuienis moet lewer ten opsigte van seksuele misbruik. Die gevoelens van die respondent tydens getuienislewering gaan vervolgens bespreek word.

Dit is duidelik soos reeds in tabelle 5.13, 5.14 en 5.15 bevind is, dat die respondente intensiewe gevoelens koester weens die feit dat hulle bang is. Sewentien het aangedui dat hulle baie bang gaan voel, waarna 9 onseker is en drie die vraag nie korrek verstaan het nie. Die 17 respondente het hulle bangheid motiveer deur na die baie mense in die hofsaal te verwys. Die teenwoordigheid van die oortreder, vreemde onbekende mense asook die hofamptenare wat dreigend voorkom met hul toga's en gesagsposisies was deur die respondente as bronne van vrees uitgewys.

5.7.8 Gevoelens jeens die teenwoordigheid van die oortreder

Vervolgens word na die respondente se gevoelens teenoor die oortreder ten tye van getuienislewering gekyk.

Tabel 5.15 Gevoelens jeens die teenwoordigheid van die oortreder tydens getuienislewering

GEVOEL	AANTAL
Bang	19
Kwaad	9
Huil	5
Wil nie oortreder sien nie	12
Ander	3

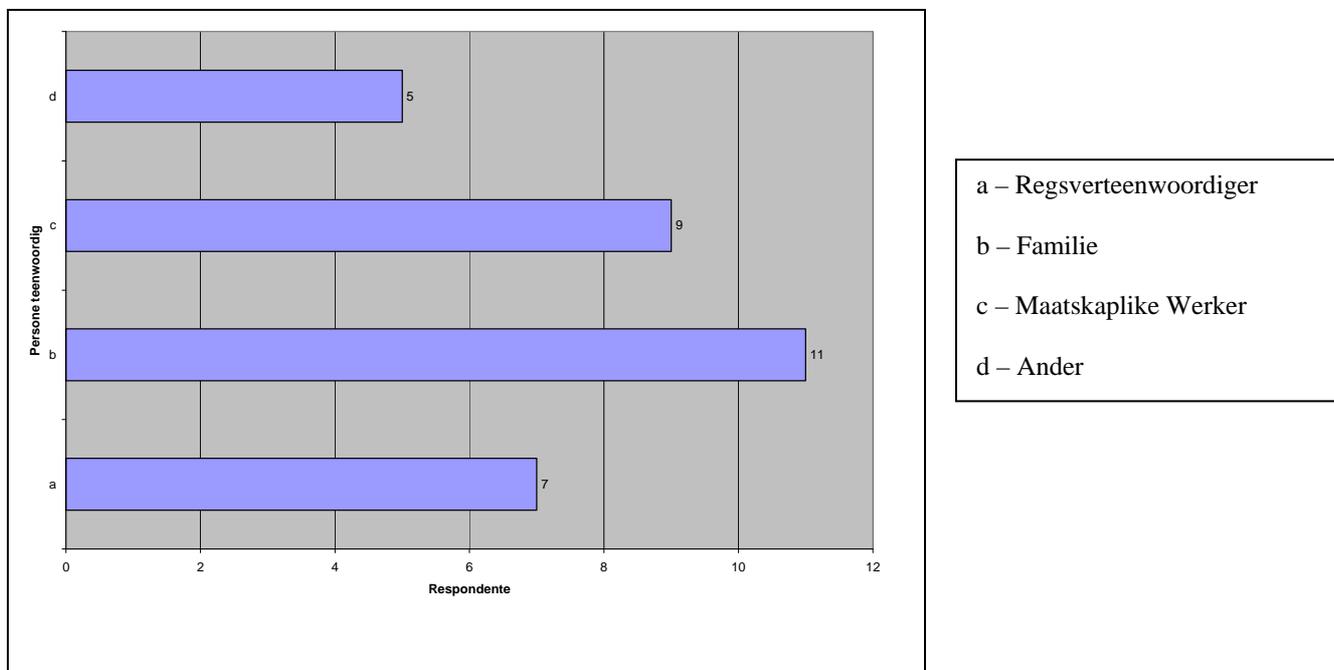
n = 20 * Respondente kon meer as een gevoel identifiseer

Die kinders ervaar verskillende gevoelens. Negentien van die respondente het daarop gedui dat hulle bang gaan wees indien, hulle die oortreder van aangesig-tot-aangesig moet aanskou. Twaalf wil nie die oortreder sien nie, 9 het gesê dat hulle kwaad sal wees en 5 het gemeen dat hulle sal huil. Slegs 3 het aangedui aan dat hulle nie weet hoe om op te tree nie, aangesien hulle geen kontak met die oortreder gehad het na die bekendmaking nie. Volgens Swanepoel (1996) dra die kriminele regsstelsel by tot die trauma van die seksueel misbruikte kind. Die slagoffer word dikwels blootgestel aan lang wagperiodes waar die oortreder in die gesigsveld van die kind is, wat angstigheid veroorsaak.

Lewis (1999:140-141) dui aan dat alhoewel kinders die reg het om in 'kamera' te getuig, die realiteit is dat daar nie altyd die nodige fondse is en daar beperkte howe is wat die fasiliteite aanbied. In sulke gevalle moet die kind dus getuig in die teenwoordigheid van die oortreder wat tot sekondêre trauma kan lei. Dit wil voorkom asof die oortreder se teenwoordigheid kan lei tot sekondêre trauma, wat soms erger is as die seksuele misbruik self.

5.7.9 Persone teenwoordig tydens getuienislewering

Die respondente was van mening dat daar spesifieke persone teenwoordig moet wees tydens hul getuienislewering wat vervolgens bespreek sal word.

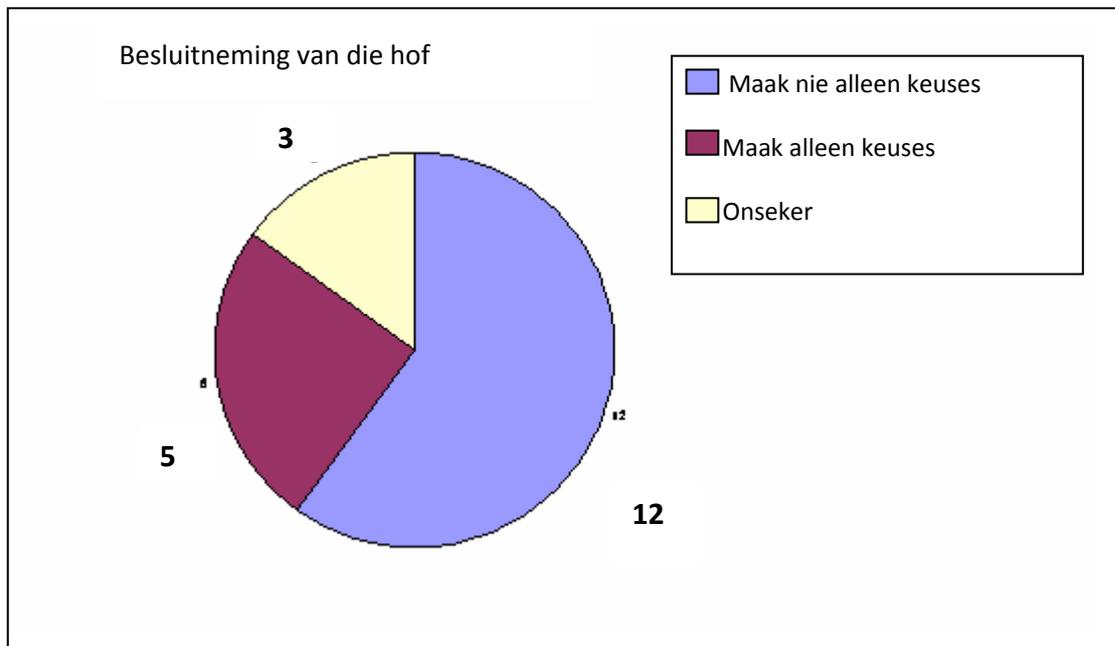
n = 20

Figuur 5.10 Persone teenwoordig tydens getuienislewering

Elf respondente het aangetoon dat hulle familie tydens die getuienislewering teenwoordig moet wees. Daarna volg die maatskaplike werker/tussenganger (9) en die regsverteenvoordiger (7) wat volgens die kind haar saak moet 'verdedig' en laastens ander (5). Met verwysing na ander was die respondente van mening dat slegs hulle in die hof moet wees, waar hulle nie voor ander onbekende persone moet praat nie, behalwe die landros.

Hierdie bevinding word geverifieer deur die Konstitusie van Suid-Afrika (Wet 108 van 1996) asook 'n onlangse berig in die Beeld (13 Mei 2008) waar dit duidelik uiteensit dat die kind deur 'n regsverteenvoordiger en 'n bekwame maatskaplike werker/tussenganger begelei moet word. Die rede hiervoor is om die kind se grondwetlike regte ten alle tye te beskerm.

5.7.10 Besluitneming van die hof

n = 20

Figuur 5.11 Besluitneming van die hof

Twaalf van die respondente het bevestig dat die hof nie alleen keuses maak nie, aangesien die hof nie bekend is met die 'plekke' nie (verwysing na Tutela waar hulle tans woonagtig is), die hof met die multi-dissiplinêre span moet konsulteer en die hof eers die kind se 'storie' moet aan hoor voordat hulle keuses kan maak. Vyf van die respondente het ja geantwoord op die vraag of die hof alleen bevoegdheid het om keuses te maak. Die redes wat aangevoer word is dat die hof "die belangrikste plek is, net die hof kan besluit of jy skuldig is of nie, die hof besluit oor wat gaan gebeur met my (respondent) en die oortreder". Die vraag was 'n oop vraag wat verskillende reaksies tot gevolg gehad het en respondente die geleentheid gegee het om hulle persoonlike ervarings weer te gee.

5.7 TERMINOLOGIE SOOS AANGEWEND TYDENS ONDERVRAGING

Versluis (Beeld, 13 Mei 2008) berig dat die “gebruik van argaïese taal in die hofsaal die trauma van kinders wat klaers en getuies in strafregtelike verhore is... Die kruisondervraer in die hof gebruik nie net ‘konfrontasie’-taal teenoor die kindergegetuie nie, maar ook terminologie wat sin maak vir die voorsittende beampte, maar nie vir die kind nie. Die kind het geen keuse in die manier van sy of haar kommunikasie nie. Ons in die regsberoep moet nuwe maniere vind om kinders te hanteer wat ons wêreld binnekom”.

Dit sluit aan by onderstaande bevindinge waar terminologie nie volgens die kind se ontwikkelingsfase gestruktureer word nie en sodoende vir die kind onbekend mag voorkom. Walker (1996) beklemtoon dat sekere terme wat deur die regsvertegenwoordigers gebruik word moeilike taalgebruik en komplekse vrae is wat nie vir die kind verstaanbaar is nie.

5.8.1 Terminologie wat gebruik word tydens ondervraging

Potgieter (2001) is van mening dat dit dikwels moeilik is om ‘n duidelike verbale verklaring by ‘n kind wat seksueel misbruik is, te verkry. Die feit dat die kind getraumatiseer is binne haar verhouding met volwassenes veroorsaak dat sy nie oor die nodige ekspressiewe taal beskik om die verklaring te bied nie en ook nie gemotiveerd is om die gebeure verbaal weer te gee nie. Dit is van belang om te weet dat volwassenes en kinders nie dieselfde taal praat nie, en dat taal ook ‘n onbewuste proses by die kind is. Dit is dus van belang dat die persoon wat die seksueel misbruikte kind ondervra bewus sal wees van die kind se gebruik van taal.

Vervolgens gaan daar na verskillende terminologie verwys word wat tydens getuienislewering gebruik word.

5.8.1.1 Moeilike woorde tydens ondervraging

Indien 'n kind iets hoor wat vir haar onbekend is, sal sy reik na inligting wat vir haar bekend is om hierdie onbekende inligting of woord mee te verduidelik. Om hierdie rede is dit geweldig belangrik gedurende ondervraging om nie moeilike woorde te gebruik nie.

Tabel 5.16 Moeilike woorde tydens ondervraging

Terme	Ken begrip	Ken nie begrip	Ken gedeeltelik begrip
Skuldig	17	0	3
Aanklag	6	10	4
Mediese ondersoek	16	1	3
Identifiseer	6	10	4
Onder eed	3	7	10
Verhoor	4	6	10
Verklaring	7	4	9
Ontken	6	3	11

n = 20 * Respondent kon meer as een keuse uitoefen

Slegs twee woorde naamlik skuldig en mediese ondersoek is ten volle begryp en korrek omskryf. Sewentien respondente was bekend met die woord skuldig en het dit omskryf as die persoon wat verantwoordelik was vir die slegte dinge/misbruik en nou gestraf word daarvoor. Sestien respondente het die begrip mediese ondersoek korrek verstaan en korrek omskryf. Hierdie inligting is met die maatskaplike werker van Tutela gekontroleer wat bevestig het dat slegs 7 respondente 'n positiewe mediese ondersoek gehad het, terwyl 3 geweier het.

Belangrike woorde soos aanklag en identifiseer het vir 10 respondente onderskeidelik geen sin gemaak nie en was buite hulle verwysingsraamwerk. Wat gedeeltelike kennis van woorde betref, het 11 respondente die woorde “ontken” aangedui, gevolg deur “verhoor” en “onder eed” (10 respondente onderskeidelik) en “verklaring (9). Hierdie woorde is deur die respondente soos volg omskryf, soos direk aangehaal uit die vraelyste:

Ontken: “as jy stry en sê dat jy dit nie gedoen het nie”.

Verhoor: “Dis as almal voor die tyd bymekaar kom, al die grootmense praat voor die tyd, dis iets wat gebeur voor die hofszaak”.

Onder eed: “mag nie jok nie, as jy lieg gaan jy gestraf word deur die hof/God”

Verklaring: “dis iets wat jy verklaar het, stuk papier wat op staan wat gebeur het, gaan polisie toe en noem aan hulle wat gebeur het”.

Walker (2005) voer verder aan deur te noem dat geen woord wat nie duidelik op ‘n verstaanbare wyse vir die kind uiteengesit kan word nie, nooit in die hofsisteen of tydens getuienislewering gebruik moet word nie.

5.8.1.2 Konsep woorde tydens ondervraging

Konsep woorde kan baie abstrak vir kinders wees om te verstaan en lei dikwels tot valse inligting. Hierdie is tipe vrae waarop ‘n kind baie moeilik korrekte antwoorde kan gee.

Vervolgens sal daar na konsep woorde verwys word wat tydens ondervraging gevra word.

Tabel 5.16 Konsep woorde tydens ondervraging

Terme	Ken begrip	Ken nie begrip	Ken gedeeltelik begrip
Hoe oud was die oortreder?	4	15	1
Was die oortreder se penis lank / kort?	18	0	2
Wanneer het die misbruik plaasgevind?	19	0	1
Hoeveel keer het dit gebeur?	20	0	0
Hoe lank het julle daar gebly?	16	0	4
Hoe ver weg was hy?	3	12	5
Was die oortreder jou moeder of vader se pa?	5	6	9

n = 20 * Respondente kon meer as een keuse uitoefen

Die volgende inligting is verkry uit bogenoemde tabel en sal vervolgens bespreek word.

Ouderdom: Alhoewel die term ‘ouderdom’ aan die respondent bekend is, is die vraagstelling te kompleks en het 15 respondente geen begrip van die oortreder se ouderdom gehad nie. Kinders is nie by magte om die ouderdom van volwassenes te peil nie.

Grootte: Agtien respondente het die bekrywing lank of kort erken en aan die oortreder se penis gekoppel. Geen betekenisvolle afleiding kon gemaak word nie aangesien die respondent die waarneming slegs kon verbind met die spesifieke oortreder en nie noodwendig oor kennis beskik wat betref die verskillende groottes van ‘n penis nie.

Tyd: Negentien van die respondente kon die vraagstelling oor ‘wanneer het die misbruik plaasgevind’ beantwoord. Die afleiding wat gemaak kan word is dat die respondente die term ‘wanneer’ begryp het en aan tyd kon koppel, alhoewel die vraag ‘wanneer het die misbruik plaasgevind’ geen betekenisvolle inligting op gelewer het ten opsigte van ‘n spesifieke tydstip of tydperk wat die misbruik plaas gevind het.

Duur: Alhoewel 14 van die respondente die vraag verstaan het van ‘hoe lank het julle daar gebly’ kon slegs 6 ‘n spesifieke indikase gee van die tydperk wat hulle daar woonagtig was.

Herhaling: Al die respondente het ‘n duidelike begrip getoon oor die aantal kere van misbruik, tog kon net 5 respondente ‘n werklike begrip gee van die aantal insidente wat voorgekom het.

Distansie: Twaalf van die respondente toon geen begrip oor die distansie waar die oortreder was ten tye van misbruik nie.

Verwantskap: Die respondente het probleme ondervind om die korrekte verwantskap van die oortreder (indien van toepassing was) te kon koppel aan ‘n spesifieke familie lid. Nege van die respondente het die oortreder se korrekte status aangedui, maar slegs 5 kon die regte verbintenis trek.

Dit moet in ag geneem word dat alhoewel die respondente begrip getoon het ten opsigte van die meeste terme, dit nie duidelik is of hulle die konsep ten volle begryp nie. Die woorde is nie in die uiteensetting van die vraelys in konteks geplaas met die seksuele misbruik nie en kon aanleiding gee tot misinterpretasies. Die woorde is aan die respondente op ‘n individuele basis verduidelik in die konteks van seksuele misbruik asook getuienislewering. Die response toon ‘n duidelike verstaanvlak alhoewel in ag geneem moet word dat daar eers na verduideliking van die navorser begrip getoon is en die term korrek omskryf is.

Walker (2005:39) verduidelik konsep sinne soos volg: “anything that increases processing time”. Die belangrikheid word weereens beklemtoon dat die volwassene wat met die kind werk woordeskat moet gebruik wat op ‘n verstaanbare wyse vir die kind gekommunikeer kan word. Verder is Walker (2005) van mening dat woorde so verstaanbaar moontlik moet wees in die hofsistiem as gevolg van die kompleksiteit en duur van hofsake. Kinders is ook minder geneig as volwassenes om enigsins te toon dat hulle nie oor die woordeskat beskik of verstaan wat deur die betrokke aan hulle gestel word nie.

Die probleem ontstaan dikwels dat hierdie tipe vrae deur een party wat betrokke is in die saak gevra word, en hierop word dan 'n bepaalde antwoord by die kind verkry. Wanneer dieselfde tipe vraag op 'n latere stadium weer in die hof gevra word mag die kind heeltemal 'n ander antwoord bied en sal die diskrepansie van die inligting uiteindelik lei dat die kind se getuienis deur die hof verwerp word.

5.8.1.3 Idiosinkratiese woorde tydens ondervraging

Hierdie woorde is woorde waaraan die kind haar eie betekenis heg. 'n Voorbeeld hiervan is 'n klein kind wat aan die moeder na 'n besoek aan die vader gesê het dat hy sy 'piepie' in haar 'piepie' sit. Die moeder het dadelik die kind na die polisie geneem waar 'n verklaring afgelê is. Daar is ten einde bevind dat die kind in die toilet geurineer het en dat die vader daarna ook in die toilet geurineer het en hierdie was die wyse waarop die kind hierdie inligting oorgedra het. Alhoewel die literatuur verwys na die voorskoolse kind, sal dit derhalwe binne die konteks van die adolessent verduidelik word.

Tabel 5.18 Idiosinkratiese woorde

Terme	Ken begrip	Ken nie begrip	Ken gedeeltelik begrip
Dit / Daardie	11	1	8
Wat het hy gedoen/gesê?	10	0	10
Iets het mos daar gebeur, of nie?	5	7	8
Het hy jou geroep voor ete?	7	0	13

Terme	Ken begrip	Ken nie begrip	Ken gedeeltelik begrip
Motorvoertuig	12	0	8
Watter ervaring het jy gehad?	0	3	17
Area	2	11	7
Beskryf vir my wat hy gedoen het?	0	8	12
Vertel my van die storie wat gebeur het met jou?	3	6	11
Wat is die verskil tussen 'n leuen en die waarheid?	15	0	5

n = 20 * Respondente kon meer as een keuse uitoefen

Bogenoemde woorde is woorde waaraan die kind haar eie betekenis heg. Die bevindinge sal bespreek word en daarvolgens sal riglyne uitgewys word soos deur Potgieter (2001) uiteengesit is.

Elf van die respondente het 'n volle begrip getoon oor die betekenis van die woorde “dit en daardie”. Tog het dit verwarring veroorsaak omdat slegs 3 van die elf respondente die korrekte betekenis daaraan kon heg binne die konteks van die misbruik. Potgieter (2001:19) dui aan dat daar spesifieke vrae gevra moet word wat oop is; en daarom moet seker gemaak word dat die betekenis van ‘dit’ en ‘daardie’ baie duidelik is. Indien die kind praat van ‘dit’ en ‘daardie’ moet die persoon wat die ondervraging doen vir die kind vra wat ‘dit- en daardie’ beteken.

Na aanleiding van die vraag “wat het hy gedoen/gesê?” was daar ‘n gelyke hoeveelheid respondente wat die sinsnede tenvolle/gedeeltelik begryp het. Tydens klarifisering is probleme ondervind in getalle waar die respondente deur meer as een oortreder misbruik is en dus verwarring veroorsaak het na wie “hy” spesifiek verwys. Volgens Potgieter (2001:20) moet die betekenis van kinderlike voornaamwoorde nie net aanvaar word nie. Dit kan uiteindelik daartoe lei dat inligting inkonsekwent en verwarrend is. Die persoon wat die ondervraging doen moet elke voornaamwoord wat deur die kind gebruik word, klarifiseer.

Sewe respondente het die sinsnede “iets het mos daar gebeur, of nie?” glad nie begryp nie, terwyl 8 respondente ‘n gedeeltelike begrip getoon het. Die sinsnede het verwarring veroorsaak waar dit meer as een vraag geïmpliseer het. Potgieter (2001:20) is van mening dat negatiewe sinssnedes liefs vermy moet word en vrae sover moontlik positief fraseer moet word, terwyl die hoeveelheid idees tot ‘n minimum beperk moet word.

Na aanleiding van die vraag “het hy jou geroep voor ete?” het 13 respondente ‘n gedeeltelike begrip getoon. Dit is egter belangrik dat wanneer ‘n vraag aan ‘n kind gestel word, die hoof idêe eerste genoem moet word, soos in die voorbeeld gevra is, in plaas van “was dit voor ete wat hy jou geroep het?”.

Potgieter (2001:21) dui aan dat kort woorde gebruik moet word wat bestaan uit een of twee lettergrepe. Alhoewel die terme motorvoertuig deur 12 respondente ten volle verstaan is, blyk die terme onsamehangend te wees en sal kar in plaas van motorvoertuig meer geskik wees tydens ondervraging.

Sewentien respondente het die sinssnede “watter ervaring het jy gehad?” gedeeltelik begryp. Die terme “ervaring” is ‘n moeilike begrip en daar moet liever van meer eenvoudige begrippe gebruik gemaak word. ‘n Voorbeeld sal wees “wat het met jou gebeur?” in plaas van “watter ervaring het jy gehad?”.

Potgieter (2001:21) dui aan dat daar gebruik gemaak moet word van konkrete, visualiseerbare, selfstandige naamwoorde byvoorbeeld “tuin” in plaas van “area”. In die studie is die term “area” gebruik en het 11 van die respondente geen begrip getoon wat die term beteken nie. Dit is belangrik dat die persoon wat die kind ondervra kennis inwin oor die ‘gesinsstaal’ van die kind om sodoende terme uit te skakel wat nie aan die kind bekend is nie.

Die literatuur fokus baie op die voorskoolse kind waar Potgieter (2001:21) spesifiek aandui dat werkwoorde wat aksie georiënteerd is tydens ondervraging gebruik moet word. Vir die doeleindes van die studie is die term “beskryf...” in konteks met die seksuele misbruik gebruik, en 12 respondente het ‘n gedeeltelike begrip getoon. Die respondente sou makliker die vraag kon beantwoord indien gevra is “wys vir my wat het hy gedoen...”.

Elf respondente was van mening dat die seksuele misbruik nie ‘n ‘storie’ was nie maar die waarheid was. Potgieter (2001:22) noem dat die woord “storie” ten alle tye vermy moet word. Binne die verwysingsraamwerk van die kind beteken “storie” fiksie, fantasie of iets wat nie werklik gebeur het nie. Dit korreleer met die bevindinge ten opsigte van die 11 respondente in die ondersoek.

Walker (2005:57) verduidelik dat die kind reeds op die ouderdom van 4jaar oud kan onderskei wat ‘n leuen is. Dit blyk dat kinders van so jonk as 5jaar oud kredietwaardig is in die identifisering van wat die waarheid is en wat ‘n leuen is. Vyftien van die respondente het die terme waarheid en leuen korrek omskryf en korrekte betekenis daaraan geheg.

Potgieter (2001) verwys na Piaget se formeel-operasionele periode. Hiervolgens beskik die kind oor die vermoë om abstrak te dink, met ander woorde, sy kan oor die onderwerp dink wat nie konkreet teenwoordig is nie. Volgens Potgieter (2001) beskik die kind wel oor die vermoë (ongeveer 5-8%) om ‘n valse verklaring van seksuele misbruik af te lê, aangesien sy abstrak kan dink en inligting verbaal kan deurgee van iets wat die produk is van haar denke. Dit is egter van belang om te weet dat die persentasie 5-8% besonder laag is, en dat adolessente wat wel ‘n verklaring van seksuele misbruik maak in 92-95% van gevalle besig is om ‘n noodkreet te uiter. Die afleiding kan dus gemaak word dat die kind die implikasies besef van wat ‘n leuen en die waarheid behels.

5.8.1.4.1 Spesifieke woorde tydens ondervraging

Walker (2005:25) verwys dat gedurende die leerfase kinders foute kan maak met die gebruik van voorsetsels. Byvoorbeeld 'n drie-jarige kind kan 'in' gebruik om tussenin te bekryf. Vierjariges kan woorde soos bo, onder en voor op verskillende wyses gebruik. Alhoewel Walker slegs op die voorskoolse kind fokus is daar in die studie bevind dat adolessente ook woorde kan misinterpreteer.

Tabel 5.19 Spesifieke woorde tydens ondervraging

Terme	Ken begrip	Ken nie begrip	Ken gedeeltelik begrip
Agter / Voor	9	0	11
Altyd / Nooit	7	0	13
Binne in / Buite	13	0	7

n = 20 * Respondente kon meer as een keuse uitoefen

Uit bostaande tabel blyk dat die respondente die betekenis van die woorde in mindere en meerdere mate verstaan het maar kon nie 'n duidelike verstaanbare omskrywing van al die woorde gee nie. Terme soos altyd/nooit en agter/voor het die meerderheid respondente 'n gedeeltelike begrip getoon (13 en 11 onderskeidelik) terwyl binne in/buite deur 13 respondente ten volle begryp en korrek omskryf is. Die beperking van die vraag is dat dit nie binne die konteks van seksuele misbruik geplaas is nie en dus verkeerd geïnterpreteer kon word.

Wanneer na bogenoemde gekyk word, is dit duidelik dat dit moeilik is om 'n duidelik verbale verklaring by 'n kind wat seksueel misbruik is te verkry. Die feit dat die kind getraumatiseerd is binne haar verhouding met volwassenes, veroorsaak dat sy nie oor die nodige ekspressiewe taal beskik om 'n verklaring te bied nie en ook nie gemotiveerd is om die gebeure verbaal weer te gee nie. Dit sluit aan by Potgieter (2001) wat van mening is dat hierdie kinders deur 'n professioneel opgeleide persoon ondervra moet word ten einde die kind emosioneel gereed te maak om die verbale verklaring korrek af te lê.

5.9 SAMEVATTING

Deur middel van die analise en interpretasie van empiriese inligting ten opsigte van twintig respondente in Tutela, is gepoog om die emosionele behoeftes en probleme van seksueel misbruikte adolessente wat by die hofsisteem betrokke is, te beskryf.

In hoofstuk 6 word die gevolgtrekkings en aanbevelings vervolgens bespreek.

HOOFSTUK 6

GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

6.1 INLEDING

Hierdie studie is onderneem met die doel om die emosionele behoeftes en probleme van die seksueel misbruikte adolessent wat by die hofsisteem betrokke is, te beskryf.

In die vorige hoofstuk is die resultate van die empiriese ondersoek ontleed en interpreteer. Die doel van hierdie hoofstuk is om na aanleiding van die bevindinge van die studie gevolgtrekkings en aanbevelings te maak vir die hofsisteem en maatskaplike werkers wat met die seksueel misbruikte kind werk. Voortvloeiend hieruit behoort gemelde rolspelers beter begrip te hê vir die behoeftes en probleme van die misbruikte adolessent wat eventueel tot 'n meer effektiewe diens kan lei.

6.2 GEVOLGTREKKINGS

Gevolgtrekkings sal na aanleiding van die bevindinge gemaak word.

6.2.1 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE KIND

Na aanleiding van die resultate wat verkry is uit die empiriese ondersoek (Vraelyste, sien Bylae) kan die volgende gevolgtrekking rakende die profiel van die seksueel misbruikte kind gemaak word: Die kind wat die hoogste risiko loop vir seksuele misbruik, is die kind in die vroeë adolessente fase tussen 13-14 jaar, wat die jongste in die huisgesin is, en 'n stiefdogter is wat in 'n hersaamgestelde huisgesin woon.

In samehang hiermee word hoofsaaklik een kind in die gesin seksueel misbruik en dit is nie noodwendig dat 'n ander kind in die gesin ook misbruik sal word nie.

6.2.2 BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE GESIN

Die studie het die biografiese besonderhede van die gesin bestudeer, waaronder die huwelikstaat van die ouers, tipe gesin, etniese groepering, sosio-ekonomiese faktore en die beroep van die ouers.

Die gevolgtrekking wat in hierdie verband gemaak kan word is dat slagoffervatbaarheid beïnvloed word deur faktore soos die huwelikstaat en gesinsinkomste. Volgens hierdie studie was kinders meer slagoffervatbaar in die hersaamgestelde gesin en 'n gesin met 'n gemiddelde inkomste waar die vader die enigste broodwinner was.

6.2.3 OMVANG VAN SEKSUELE MISBRUIK

Daar is verder na die omvang van seksuele misbruik gekyk en die gevolgtrekking sal vervolgens bespreek word.

Uit die empiriese studie was dit duidelik dat seksuele misbruik gepaard gaan met fisiese- en emosionele mishandeling. Verkragting, bloedskande, orale penetrasie en betasting van geslagsdele was die mees algemene tipes van misbruik. Adollesente in die ondersoek is oor 'n tydperk misbruik en dit was nie die norm dat dit slegs eenmalig voorgekom het nie. Kinders is binne familieverband misbruik, hoofsaaklik deur die vader en stiefvader.

Seksuele misbruik het 'n duidelike negatiewe impak op sowel die kind se emosionele ontwikkeling as haar emosionele belewenisse. Die meeste kinders in die studie het verskillende gedragsaanduidings openbaar waarvan woede uitbarstings en vrees as die mees algemene geïdentifiseer is.

Daar is bevind dat 'n onderwyser die mees aangewese persoon was, wat die misbruik eerste aangemeld het en hulp gaan soek het vir die kind. Die belangrike rol van die onderwyser in die aanmelding van seksuele misbruik is enersyds toe te skryf aan die noue kontak van kinders met hul onderwysers maar andersyds bevestig dit ook die magteloosheid van die kind in haar eie gesinsisteem.

6.2.4 HOFISISTEEM

Daar bestaan verskillende probleemareas in die hofproses rakende die getuienislewering van seksueel misbruikte kinders. Die empiriese studie het op die volgende areas gefokus: die kind se kennis, ervaringe, en gevoelens ten opsigte van die hofsisteem en hofproses.

Die volgende gevolgtrekkings kan gemaak word:

- Respondente was nie bekend met die hofsisteem of proses nie.
- Respondente het 'n vae begrip gehad van wat hul regte as kind behels, wat hul “slagoffervatbaarheid” vir seksuele misbruik verhoog.
- Respondente was daarvan bewus dat slegs die hof, SAPD en maatskaplike werker 'n kind uit sy gesin kan verwyder indien dié se lewe in gevaar is of die ouers nie die versorging kan waarneem nie.
- Respondente was ingelig dat tydens ondervraging die gebeure rakende die seksuele misbruik herhalend aangevra sal word.
- Respondente was bang vir die hofsisteem, getuienislewering en die teenwoordigheid van die oortreder.
- Die hofproses en oortreder se teenwoordigheid kan lei tot sekondêre trauma, wat soms erger is as die seksuele misbruik self.
- Familie het 'n ondersteunende betekenis vir die kind tydens getuienislewering gehad.
- Respondente was daarvan bewus dat die hof nie alleen keuses kan maak nie omrede daar gehoor gegee moet word aan die multi-dissiplinêre span asook die slagoffer se verhaal.
- Respondente was dus nie oningelig oor hofprosedures nie, maar ten spyte hiervan voel kinders blootgestel en is bangheid 'n natuurlike uitvloeisel hiervan.

6.2.5 TERMINOLOGIE

Dit is van belang om te weet dat volwassenes en kinders nie dieselfde taal praat nie, en dat taal ook 'n onbewuste proses by die kind is. Die volgende gevolgtrekkings kan gemaak word:

- Respondente se begrip van **moeilike woorde** tydens die ondervragingsproses was beperk. Belangrike woorde het buite die kind se verwysingsraamwerk geval, wat as sodanig 'n bewys is in welke mate kinders aan sekondêre trauma in die hofsisteem blootgestel word.

- **Konsep woorde** kan baie abstrak wees vir kinders om te verstaan en kan dikwels lei tot 'n valse verklaring. Konsep woorde in die studie het gehandel oor ouderdom, grootte, tyd, duur, herhaling, distansie en verwantskap. 56% van die respondente het die konsep woorde tenvolle begryp. Die gevolgtrekking is dat die respondente in hierdie ondersoek 'n beter begrip van konsep woorde gehad het as wat moeilike woorde betref.
- **Idiosinkratiese woorde** is woorde waaraan kinders eie betekenis heg. Uit die empiriese data kan die gevolgtrekking gemaak word dat die meerderheid respondente nie idiosinkratiese woorde ten volle begryp het nie. Na aanleiding van Potgieter (2001) se riglyne vir taal gebruik gedurende ondervraging, is die bevindinge in hierdie verband binne die konteks van seksuele misbruik geplaas, waaruit hierdie gevolgtrekkings gemaak is.
- **Spesifieke woorde** dui op voorsetsels. Die meerderheid respondente het 'n gedeeltelike kennis van spesifieke woorde getoon, met uitsondering van voorsetsels binne en buite. Omdat die vraag nie binne die konteks van seksuele misbruik geplaas is nie, kan 'n geldige gevolgtrekking ten opsigte van die respondente se begrip van spesifieke woorde nie gemaak word nie.

Alles saamgevat kan die gevolgtrekking gemaak word dat die adolessent nie betekenisvol meer van die terminologie tydens die ondervragingsproses verstaan as die jonger kind nie. Alhoewel literatuur meestal fokus op die jonger kind, kan die basiese riglyne vir die gebruik van taal gedurende ondervraging soos in Potgieter (2001) vervat, vir die adolessent ten tye van getuienislewering aangewend word.

6.3 AANBEVELINGS

6.3.1 Aanbevelings aan die hofsisteem wat seksuele misdrywe teenoor kinders aanhoor

- Die hofsisteem moet 'n kinder-vriendelike benadering ten opsigte van die seksueel misbruikte kind aanneem. Daar moet seker gemaak word dat te alle tye voor en na getuienislewering na die beste belang van die kind om gesien sal word.
- Die Nasionale Staatsbeleid Riglyne moet op 'n gereelde basis gemonitor word om ondersteuning te bied as daar met seksuele misbruik teenoor kinders gewerk word, en voorts om ook enige probleme en behoeftes vroegtydig onder die aandag van die Nasionale Direkteurskap te bring.

- Gespesialiseerde opleiding ten opsigte van die behoeftes van die seksueel misbruikte kind moet aan alle voornemende aanklaers en landroste asook reeds bestaande personeel in die sisteem as 'n vereiste beskou word.
- Op hierdie wyse kan toekomstige probleme wat veroorsaak word deur sekondêre traumatisering van die kind in die hofsisteem, voorkom word en die helingsproses van die kind bevorder word.
- Die ondersoekbeampte, maatskaplike werker of tussenganger moet die misbruikte kind en haar familie vroegtydig en so gereeld as moontlik inlig en op hoogte hou ten opsigte van die hofproses, asook 'n kort intervensiebegeleidingsprogram aan die gesin bied ten opsigte van die emosionele impak van die hofsaak.
- Daar moet voorsiening gemaak word vir die kind wat moet getuig asook ander getuies waar spesifieke tye/dae gegee moet word sodat daar nie lang wagperiodes tussen die sake sal verloop nie.
- Daar moet verseker word dat die kinders voor die omvang van die verhoor voorberei word ten opsigte van getuienislewering en bekendstelling van die rolspelers in die hof.
- Voorsiening moet gemaak word dat alle sake van seksuele misbruik in kamera sal geskied.
- Gespesialiseerde hofkamers wat fokus op seksuele misbruik sake moet verbeter word sodat die wagtydperk verminder kan word.
- Aparte wagkamers vir die slagoffers en die oortreders moet verserker word.

Min howe is ingerig vir die professionele hantering van seksuele misbruik sake.

Depersonalisasie van gevalle, ontkenning van gevoelens, rituele taakuitvoering, konstante roetine kontakte, verskuiwing van verantwoordelikheid en vashou van bekende disfunkionele sisteme is enkele voorbeelde van probleme wat saam hang met die oneffektiewe hofsisteem (Spencer, 1993).

6.3.2 Aanbevelings aan maatskaplike werkers wat met die seksueel misbruikte kind werk

Die benutting van Potgieter (2001) se aanbevelings ten opsigte van die hantering van seksueel misbruikte kinders word aanbeveel:

- ◆ Identifiseer versteurde skema's in die maatskaplike werker se eie verlede soos probleme met veiligheid, vertroue, intimiteit, kontrole en selfbeeld.
- ◆ Die maatskaplike werker behoort 'n vervullende persoonlike lewe te hê en haar werk te balanseer.
- ◆ Raak betrokke by terapie waar die maatskaplike werker haarself kan uitdruk byvoorbeeld kuns of beweging.
- ◆ Identifiseer genesende aktiwiteite byvoorbeeld spandeer tyd met die familie, geniet die natuur, reis rond, gaan flielik, doen oefening, dans, gaan vir 'n massering, raak betrokke in sosiale of politieke aktivisme of begin met vrywillige werk op 'n nuwe trauma gebied.
- ◆ Die maatskaplike werker moet erken dat sy ook geestelike behoeftes het.
- ◆ Gereelde supervisie of konsultasie is belangrik, afgesien van die maatskaplike werker se ervaring.
- ◆ Ontwikkel professionele konneksies deur werkswinkels by te woon en ontmoetings met kollega's.
- ◆ Ontwikkel kontak met ander professionele persone waar groepsbesprekings geskep kan word.

6.3.3 Aanbevelings vir effektiewe dienslewering vir die maatskaplike werker wat met die seksueel misbruikte kind werk

Daar word aanbeveel dat die maatskaplike werker wat met seksueel misbruikte kinders werk kennis dra van die volgende:

- ◆ Om in alle gevalle in die beste belang van die kind op te tree en die kind te beskerm teen voortgesette seksuele misbruik.

- ◆ Alle verklarings van seksuele misbruik is nie noodwendig korrek nie.
- ◆ Daar is meer kinders wat seksuele misbruik ontken as wat daar is wat 'n valse verkaring aflê.
- ◆ Suggesties en leidende vrae van die ouer of deur professionele persone gedurende herhaalde onderhoudvoering met die kind kan uiteindelik lei tot 'n verklaring van seksuele misbruik.
- ◆ Dit is van belang om nie net in die belang van die kind op te tree nie, maar ook te sorg dat 'n onskuldige party nie beskuldig word van seksuele misbruik nie.
- ◆ Die veld van seksuele misbruik is 'n redelike nuwe veld en die meeste navorsing is gedurende die afgelope tien jaar gedoen. Dit is van belang dat die professionele persoon wat werk met seksuele misbruik gedurig op die hoogte sal bly met nuwe navorsing en nuwe literatuur in hierdie verband.
- ◆ Die professionele persoon wat met die seksueel misbruikte kind werk, moet grondige kennis hê van kinderontwikkeling insluitende die kognitiewe, sosiale en emosionele ontwikkeling van die kind om sodoende te verhoed dat belangrike inligting verkeerdelik geïnterpreteer word (Potgieter, 2001).

6.4 SAMEVATTING

Samevattend kan gekonkludeer word dat professionele persone wat by die hantering van seksuele misbruik sake betrokke is van ondersteuningsdienste gebruik moet maak om hulle sodoende te begelei in effektiewe dienslewering en ook hulself emosioneel teen traumatisering en uitbranding te beskerm..

BRONNELYS

Adams, J.A. 1994. Examinations findings in legally confirmed child sexual abuse: it's normal to be normal. Paediatrics 94: 310-317.

Bailey, K.D. 1994. Methods of Social Research. 4th edition. New York: Free Press.

Bentovim ,A. 1998. Child sexual abuse within the family: assessment and treatment. London: Wright Publishers.

Black, C. 1992. Double duty. Denver: Mac Publishing.

Ceci, S.J. 1995. The Role of Source Misattributions in the Creation of False Beliefs among Preschoolers. Dokument voorgestel as 'n integrale deel van 'n SAPSAC konferensie.

Connel, H.M. 1989. Grasping the nettle: forensic child psychiatry. Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 6:514.

De Vos, A.S. 1998. Research at grass roots. A primer for the caring professions. Pretoria: Van Schaik Publishers

Erickson, E.H. 1981. Identity and the life cycle. New York: International Universities Press.

Faller, K.C. 1998. Child Sexual Abuse. In Interdisciplinary manual for Diagnoses, Case Management and Treatment. New York: Columbia University Press.

Faller, K.C. Criteria for judging the credibility of children's statements about their sexual abuse. Child Welfare, 7: .389-401

Finkelhor, D & Browne, A. 1985. The Traumatic impact of child sexual abuse. Child abuse & neglect. 18(2). 44-50

Fouche, A. 2000. Speltegnieke in die assessering van die seksueel misbruikte swart kind. Ongepubliseerde MA verhandeling. Universiteit van Pretoria.

- Friederich, W.W. 1991. Normative Sexual Behaviour in Children. *Paediatrics* 88(3), September: 456-464.
- Gill, E. & Johnson, T.C. 1993. *Sexualised Children*. New York: Launch Press.
- Grinnel, R.M. 1993. Group research designs. In Grinnel, R.M., *Social work research and evaluation*, 4th ed. Itasca, IL: Peacock, 118-153.
- Hewitt, S (1999). *Assessing allegations of sexual abuse in preschool children*. Sage Publications: Thousand Oaks.
- Hiemstra, V.G. & Ganin, H.L. 1986. *Drietalige Regs woordeboek*. 2de Uitgawe. Kaapstad: Juta en Kie (Bpk).
- Hobbs, J.H. & Wynne, J.M. 1996. *Physical Signs of Child Abuse*. United Kingdom: JB Saunders Company Limited.
- Hunter, M. 1992. *The sexually abused male*. Massachusetts: Lexington: MacMillan.
- Huysamen, G.K. 1993. *Metodologie van die sosiale gedragwetenskappe*. Pretoria: Sigma.
- Johnson, C. & Wellman, H. 1980. Children's developing understanding childhood and adolescence. *Psychological Bulletin*, 109:3, 490-501.
- Kriegler, J. 1993. *Hiemstra se Suid-Afrikaanse Strafbrosesreg*, 5de Uitgawe. Kaapstad: Vermeulen Bpk.
- Kuehnle, K. 1996. *Assessing allegations of child sexual abuse*. Professional resource press: Florida.
- Laubsher, M.S. 1992. Ongepubliseerde BA (MW) skripsie. 'n Ondersoek na Kindermishandeling: Pretoria Kinder en Gesinsorgvereniging.
- Le Roux, J. 1992. *Temas in die Sosio-pedagogiek*. Pretoria: Van Schaik Uitgewers.
- Lewis, S. 1999. *An adult's guide to childhood trauma*. Cape Town: Trident Press.

- Louw, D.A. & Van Ede, E.D.E. 1998. Menslike ontwikkeling. 3de uitgawe. Pretoria: Kagiso Uitgewers.
- Martin, H.P. 1992. The consequences of being abused and neglected. In Kempe, C.H. and Helfer, R.E. The Battered Child. Chigago: University of Chigago Press.
- Meyers, J.E.B. 1992. Legal Issues in Child Abuse an Neglect. Newbury Park: SAGE Publications.
- Mouton, J. 1988. Metodologie van die Geesteswetenskappe: Basiese begrippe. 3de Uitgawe. R.G.N. Drukkery.
- Mrazek, P.B & Kempe, C.H. 1989. Sexually abused children and their families. New York: Pergamon Press.
- Muller, K. & Tait, M. 1994. A prosecutor is a person who cuts off your head: Children's perception of the legal process. The South-African Law Journal. Volume 114, Part 111, 593-603.
- Mulgwa, T. 1997. Fighting on behalf of abused children. Pretoria News. 14 October.
- Navorsingskomitee, 2000. Riglyn vir die voorbereiding van werkstukke en bronverwysingstegnieke. Pretoria: UP.
- Oosthuizen, H. & Verschoor, T. 1996. Jeugdigheid by getuienislewering en verhoorbaarheid. South-African Journal of Criminal Justice. Volume 9, no 1, 22-23.
- Pieters, M. 1998. Behandeling vir misbruikte kinders is 'peperduur'. Beeld, 7 Oktober.
- Pieterse, A. 1998. Die hantering van seksueel gemolesteerde kinders in kinderhuise: 'n Psigo-opleidingsprogram. Ongepubliseerde MA verhandeling. Universiteit van Pretoria.
- Potgieter, R. 2001. Ongepubliseerde artikel geskryf vir opname in 'Child Care Act'.
- Robertson, G. 1990. Kinder-Molestering in Suid-Afrika. Begryp, voorkom of oorkom die probleem. Pretoria: Unibook Uitgewery (Bpk.)

Roos, N. Praat Daaroor. Pretoria: Lapa Uitgewers.

South-African Human Rights Commission, 2002. Report on Sexual Offences against children. Does the Criminal Justice System Protect Children?. April, Cape Town.

Skelton, A. 1998. Children and the Law. Pietermaritzburg: Fotoplate Photo Lithographers.

Smit, G.J. 1983. Navorsingsmetodes in die gedragswetenskappe. Pretoria: Educational Publishers.

Spencer, J.R. 1993. The evidence of children, the law and psychology. Blackstone Press: London.

Spies, G.M. , O'Neil, M.A. en Collins, K.J. 1998. Service rendering to the female adult survivor of child sexual abuse. *Social Work/Maatskaplike werk*, 34(4): 370 – 378.

Sternberg, J. 1998. *In Search of the Human Mind*, 2nd Edition. Orlando: Harcourt Brace and Company.

Strydom, H. 1994. Maatskaplike navorsing (D172/94). Potchefstroom: University of Christian Higher Education.

Swanepoel, A.C. 1994. Die opvoedkundig-sielkundige as geldigheidsevalueerder van die ses tot agtjarige seksueel misbruikte kind se getuienis. Ongepubliseerde Doktorale Proefskrif. Pretoria: Universiteit van Pretoria.

Van Niekerk, 2001. Ongepubliseerde artikel geskryf vir opname in 'Child Care Act'.

Van der Westhuizen, C. 1996. Is vonnisse gelyk aan erns? Reg bind misbruikte kind. *Naweek Beeld*, 4 Mei: 6.

Walker, A.G. 2005. *Handbook on Questioning Children*. 2de Uitgawe. ABA Center of Children and the Law.

Wieland, S. 1997. *Hearing the internal trauma*. Sage Publications: London.

WETTE

Kindersorgwet, Wet 74 van 1983. Pretoria: Staatsdrukker.

Kindersorgwet Wet 38 van 2005. Pretoria: Staatsdrukker.

Konstitusie van Suid-Afrika Wet 108 van 1996. Pretoria: Staatsdrukker.

Kriminele Prosedure Wet, Wet 51 van 1997. Pretoria: Staatsdrukker.

Maatskaplike Werk Wet 74 van 1983. Pretoria: Staatsdrukker.

Seksuele misdrywe Wet 14 van 1957. Pretoria: Staatsdrukker.

BYLAE 1**EMOSIONELE BEHOEFTE EN PROBLEME VAN DIE SEKSUEEL MISBRUIKTE
ADOLESENT WAT BETROKKE IS BY DIE HOFSTEEM**

Die meegaande stellings is ontwerp om u behoeftes en probleme oor die hofsisteem te peil.
Dit is nie 'n toets nie, daar is dus geen regte of verkeerde antwoorde nie.

Instruksies

Merk asseblief met **X** die korrekte antwoord en skryf kort antwoorde by die sinsvoltoeing.

Baie dankie vir u vriendelike samewerking

=====

STRENG VERTROULIK

Respondent nommer:

AFDELING 1 - BIOGRAFIESE BESONDERHEDE**1. Ouderdom** (Merk **X** vir die korrekte antwoord)

13 – 14 jaar	
15 – 16 jaar	
17 – 18 jaar	

2. Posisie in die gesin (Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Oudste	
Middel	
Jongste	
Enigste	
Ander	

3. Status in die gesin (Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Eie dogter	
Stiefdogter	
Laatlammetjie	
Buite-egtelike kind	
Aangenome kind/Pleegkind	

4. Aantal kinders in die gesin wat misbruik word(Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Een	
Twee	
Meer as twee	

AFDELING 2 - BIOGRAFIESE BESONDERHEDE VAN DIE GESIN**5. Huwelikstaat van die ouers/voog** (Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Getroud	
Wewenaar/ Weduwee	
Geskei	
Saamleef	
Hertrou	
Vervreemd	
Ongetroud	
Ander	

6. Tipe gesin (Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Volledig	
Enkelouer	
Hersaamgestel	

7. Etniese groepering (Merk X vir die korrekte antwoord)

Blank	
Swart	
Kleurling	
Indiër	

8. Sosio-ekonomiese status (Merk X vir die korrekte antwoord)

Welgesteld	
Gemiddeld	
Behoeftig	

9. Beroep/werk van ouers (Merk X vir die korrekte antwoord)

Vader		Moeder	
Professioneel		Professioneel	
Vakman		Vakman	
Tuinwerker		Huishulp	
Tuisteskepper		Tuisteskepper	
Werkloos		Werkloos	
Klerklike werk		Klerklike werk	
Ander		Ander	

AFDELING 3 - OMVANG VAN SEKSUELE MISBRUIK

10. Tipes misbruik/mishandeling (Merk met 'n X – u kan meer as een antwoord kies)

Seksuele mishandeling	
Fisiese mishandeling	
Emosionele mishandeling	

11. Aard van misbruik (Merk met 'n X – u kan meer as een antwoord kies)

Verkragting		Bloedskande	
Anale penetrasie		Orale penetrasie	
Betasting van geslagsdele		Betasting van oortreder se geslagsdele	
Ontbloting		Afloerdery	
Seksuele gesprekke		Toeskouer van seks	
Pornografie		Prostitusie	
Ander			

12. Gereeldheid van misbruik (Merk X vir die korrekte antwoord)

Eenmalig	
Herhaaldelik	

13. Tydperk van misbruik (Merk X vir die korrekte antwoord)

Eenmalig	
Een maand	
Een jaar	
Twee jaar	
Meer as twee jaar	
Onseker	

14. Voorkoms van seksuele misbruik

(Merk met 'n X – u kan meer as een antwoord kies)

Binne die gesin	
Buite die gesin	

15. Status van oortreder (Merk met 'n X – u kan meer as een antwoord kies)

Vader		Stiefvader	
Oom		Oupa	
Buurman		Vriend	
Vreemdeling		Ander	

16. Gedragsaanduiding (Merk met 'n **X** – u kan meer as een antwoord kies)

Woede uitbarstings		Onsekerheid	
Ontkenning		Slaap versteurings	
Skuld gevoelens		Onvermoë om konflikte hanteer	
Verswakte skoolprestasie		Vrees	

17. Persoon aan wie die misbruik geopenbaar is(Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Vader	
Moeder	
Onderwyser	
Familie lid	
Vriendin	
Ander (o.a kind self)	

AFDELING 4 - HOFSTEEM**18.. Aantal kinders wat getuig het in die hof** (Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Nie getuig	
Reeds getuig	

19. Kennis van regte as kind (Merk **X** vir die korrekte antwoord, indien JA gee 'n voorbeeld)

Ja		Voorbeeld:
Nee		

20. a) Kan kinders van hul ouers/voogde verwyder word?(Merk **X** vir die korrekte antwoord)

Ja	
Nee	

20. b) Wie mag kinders verwyder?(Merk **X** vir die korrekte antwoord en gee 'n toepaslike rede)

Hof		Rede:
SAPD (polisie)		Rede:
Maatskaplike werker		Rede:

21. Storie vertelling: Hoeveel keer moet jy van die seksuele misbruik vertel?

(Merk **X** vir die korrekte antwoord en gee 'n toepaslike rede)

Onseker		Rede:
Herhalend		Rede:

22. Gevoelens wat ervaar word op die dag van getuienislewering

Tydens getuienislewering is daar verskeie gevoelens teenwoordig, ek stel belang om te weet watter gevoelens het jy ervaar die dag toe jy moes gaan getuig het.

(Merk met 'n **X** – u kan meer as een antwoord kies)

Bang		Maag pyn	
Onseker		Naar	
Woede		Oormatige sweet	
Huil / Hartseer		Angstig	
Depressief		Skok	
Frustrasie		Deurmekaar	
Geirriteerd		Slapeloosheid	
Gespanne			

Motiveer u antwoord:

23. Gevoelens ten opsigte van die hofgebou (Merk X vir die korrekte antwoord)

Ek was bang		Ek het die hofgebou as 'n groot plek ervaar	
Ek was onseker		Ander	

24. Gevoelens jeens die oortreder se teenwoordigheid op die dag van getuienislewering
(Merk met 'n X – u kan meer as een antwoord kies)

Oor die algemeen is dit vir slagoffers traumaties om die oortreder te sien, watter gevoelens het jy ervaar toe jy blootgestel is aan die oortreder op die dag van getuienislewering?

Bang	
Kwaad	
Huil	
Wil nie oortreder sien nie	
Ander	

25. Persone teenwoordig tydens getuienislewering (Merk X vir die korrekte antwoord)

Tydens getuienislewering is daar verskeie persone teenwoordig wat 'n rol speel in die hofproses. Dui aan watter persone is teenwoordig?

Familie	
Maatskaplike werker / Tussenganger	
Regsverteenvoorder	
Ander	

26. Besluitneming van die hof (Merk X vir die korrekte antwoord)

Dink jy die hof het alleen besluitmag ten opsigte van die uitspraak van jou saak?

Ja	
Nee	
Onseker	

AFDELING 5 – TERMINOLOGIE**27. Moeilike woorde** (Gee 'n kort beskrywing oor wat jy verstaan van die woorde)

Skuldig	
Aanklag	
Mediese ondersoek	
Identifiseer	
Onder eed	
Verhoor	
Verklaring	
Ontken	

28. Konsep woorde (Gee 'n kort beskrywing oor wat jy verstaan van die woorde/sinne)

Hoe oud was die oortreder?	
Was die oortreder se penis lank / kort?	
Wanneer het die misbruik plaasgevind?	
Hoeveel keer het dit gebeur?	
Hoe lank het julle daar gebly?	
Hoe ver weg was hy?	
Was die oortreder jou moeder of vader se pa?	

29. Idiosinkratiiese woorde (Gee 'n kort beskrywing oor wat jy verstaan van die sinne/woorde)

Dit / Daardie	
Wat het hy gedoen/gesê?	
Iets het mos daar gebeur, of nie?	
Het hy jou geroep voor ete?	
Motorvoertuig	
Watter ervaring het jy gehad?	
Area	
Beskryf vir my wat hy gedoen het?	
Vertel my van die storie wat gebeur het met jou?	
Wat is die verskil tussen 'n leuen en die waarheid?	

30. Spesifieke woorde (Gee 'n kort beskrywing oor wat jy verstaan van die woorde)

Agter / Voor	
Altyd / Nooit	
Binne in / Buite	

Dankie vir u tyd en bereidwilligheid om die vraelys te voltooi.